

Эсэгэ ороноо, эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД

БҮГЭДЭ АРАДАЙ СОНИН

ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-нээ гарана

2011 оной январин 20 Четверг
№ 2 (21799)
Убэлэй дунда шара хулгана харын 16 гарагай 5

Манай сонин Россин хэблэлэй алтан жасада оруулагданхай

ХУУЛИ САХИХА ШУХАЛА

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ Матвей ГЕРШЕВИЧ Буряадай Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын үргэдхэгдэмэл коллегийн зүблөөндэ хабаадаба.

Республикын дотоодын хэрэгүүдэй министр Александр Зайченко элдхэл соогоо албан зургаанайнгаа 2010 ондо бээлүүлэн ажалай дүн гаргаа. Тиин налогово талаар хуули эбдэлгэнүүдые элрүүлжэ ушар хоёр дахин ехэ болоо, хулгай дээрмэ болон хуули бусаар модо отололго гурба дахин доошолоо. Эндэ МВД-гэй засагай зургаануудтай харилсаа холбоотойгоор ажаллаа ябуулга нилээд нүлөөлөө. Гэбэшье шиндхэгдээгүй асуудалнууд үшөө олон зандаа.

Байгша он министерствэдэ ехэ удха шанартай. Март нарааа милици нэрээс хэлгэжэ, полици болохо. Майн 1 болотор бүхэ хүдэлмэрилгэдэнь аттестаци гаража, шалгалтын дүнгүүдээр полицейскэ болохо үгынь шиндхэгдэхэ юм.

Зүблөөн дээрэ үгэ хэлээн республикын парламентын толгойлогшо Матвей Гершевич Буряадта үнгэрэгшэ жэлэй декабрь нарааа РБ-гэй Президентын хүтэлбэри дор республикын дэбисхэр дээрэ хуулита гурим хангалтын талаар зохилдуулгын совет ажаллаа ябуулна гэжэ тэмдэглээ. Тингэжэ хүн зоной ажабайдал аюулгүй болгохоор шиндхэбэринүүдые абахада болон тэдэнэй бээлүүлгэ хинахада ашаг үрэтэй байха юм.

Арадай Хуралай абахан «Буряад Республикада хуули буса ябадалгаа нэргылэлгын байгуулга тухай» Хуули болон «2007-2012 онуудта Буряад Республикада гэмтэ ябадалнуудые болон бусад хуули эбдэлгэнүүдые нэргылэлгэ» гээн республиканска тусхай зорилготой программа хуули хамгаалгын зургаануудай амжалтатай хүдэлмэридэ туһатай.

Хуулида хүндэтэйгээр хүмүүжүүлхэ гэшэ ургажа ябаа залуу үетэнтэй хүдэлмэрин түрүү шэглэлүүдэй нэгэн боложо үгэхэ ёһотой. Матвей Гершевич гансашье депутатуудые бэшэ, харин аймагуудай болон нуурын газарнуудай түлөөлэлгэтэ зургаануудай хүдэлмэрилгэдэ нэргылэмжын хүдэлмэридэ хабаадуулхыень хуули хамгаалгын зургаануудай хүдэлмэрилгэдэ дурадхаа.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Хэблэлэй албан.

ТОБШО ПОНИН

Улаан-Үдэ хотын квартиранууд соо дулаан болоногүй. ТГК-14 гэжэ предпрятин мэдээсэлэй албан энээн тушаа нигэжэ дуулгана:

- 98 градусай температурна режим алишье теплотрассада тогтоогдоногүй. Юундэ дулаан үгы болооб гэхэдэ, январин 18-да үдэшин 9 часаар ТЭЦ-1 гэжэ предпрятин дээрэ 6-дахи котел забарилгада гаргагдаа. Мүнөөдэр тэрэнэй орондо 9-дэхи котлоагрегат хүдэлдэг болобо.

Улаан-Үдын захиргаанай тушаалнуудта залуушуул олоор хүдэлдэг болоо. Хотын ажыхын комитедэй түрүүлэгшын уялгыё даагшаар Александр Гаврилов томилогдоо. Тэрэ Зүүн Сибириин гүрэнэй технологическа университет дүүргэдэ, инженерээр ажаллаа, тэрэнэй удаа «Бурятэнерго» гэжэ предпрятин Түбэй электрискэ утаһануудай даргаар хүдэлхэн байна.

Социальна политикын талаар комитедэй түрүүлэгшын орлогшын уялга Татьяна Борисенкэдэ даалгагдаа. Тэрэ Советскэ районой социальна хамгаалгын таһагай мэргэжэлтэнээр ажаллажа эхилээ. Тэрэнэй удаа залуушуулай хэрэгүүдэй талаар консультантаар ажаллаа. Залуушуулай хэрэгүүдэй талаар мэрэй туһалагшаар хүдэлөө. 2007 онһоо эхилээд, Татьяна Николаевна Улаан-Үдын захиргаанай залуушуулай хэрэгүүдэй талаар управлениин даргаар томилогдоһон байна.

Мүнөө Гадаадын экономика харилсаануудай управлениин даргаар Сэрэмжид Васильевна Интогорова томилогдоо. 2007 онһоо 2010 он хүртээр тэрэ олонитын болон мэдээсэлэй политикын талаар холбоо харилсаанай Управлениин даргаар хүдэлөө. Пүүлшын ажалын хотын мэрэй советник. Тиин анхан Сэрэмжид Интогорова «Ариг ус» телекомпанида сурбалжалагшаар ажаллаһан байна. Иимэ хэлгэлтэнүүд хотын мэридэ болоо.

Янжам ЖАПОВА.

Буряад Республикын Арадай Хуралда

ШЭНЭ ЮУМЭН – МАРТАГДАНАН ХУУШАН

Буряадай Правительство республика дотор ниитын хүмүүжүүлэгшэдэй байгуулга нэргэгдэхэ зорилготойгоор «Хуулин наһа гүйсөөгүйшүүлэй ниитын хүмүүжүүлэгшэд тухай» Хуулин түлэб Арадай Хуралай үзэмжэдэ оруулаа. Тиин мүнөө тус түлэб хороонуудай зүблөөнүүд дээрэ үргэнөөр хэлсэгдэжэ байнхай, депутатууд ээлжээтэ сесси дээрэ хоёр уншалгаар абахаар харааланхай.

Орёо байдалда ороһон гү, али олонитын журам эбдэдэг хуулин наһа гүйсөөгүйшүүлэй хүмүүжүүлэгшэдэ ниитэ зоной хабаадалсадаг байһан саг тухай ханайа. Иимэ хүүгэдые олонитын эмхинүүд, ажалай бүлэгүүд, хүндэтэй хүнүүд харюусалга дороо абадаг байһан гэшэ. Энэнь ашаг үрэтэй һэн гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Тингэжэ олон хүүгэд зүб харгыда ороһон, ами наһаа абаруулан байха.

«Мүнөө бидэ тус гуримаа дахин нэргэхэхэ оролонобди. 1967 оной декабриин 13-да абтаһан хуули ёһоной актын ёһоор, олонитын хүмүүжүүлэгшэд хүүгэдтэй ажал ябуулжа, хуули буса ябадалгаа нэргылхэ уялгатай бэлэй. Энэ үүргээ тэдэ амжалта түгэс бээлүүлдэг байгаа. Гэбэшье 1990-ээд онуудаар тус байгуулга үгы болоо», - гэжэ Буряад Республикын Арадай Хуралай Социальна политикын талаар Түрүүлэгшын орлогшо Сергей Мезенин хөөрөө.

Мүнөө Тыва, Татарстан, Чуваш Республиканыудта энэ асуудалда хабаатай хуулинууд хүсэндөө, харин Белгородско областьдо хуули ёһоной акт бии юм. Арадай Хуралай ээлжээтэ хоридохи сессидэ февралин 28-да хэлсэгдэхэ Буряад Республикын хуулин түлэб хадаа долоон статьяһаа бүридэнэ. Сергей Мезенинэй хэлэхээр, олонитын

хүмүүжүүлэгшэд хуулин наһа гүйсөөгүйшүүлэй хэрэгүүдэй талаар хотын (аймагай) тогтоолоор томилогдохо. Тиихэлээрэ 18 наһа хүсэһэн Россин эрхэтэн хүмүүжүүлэгшэ болохо зэргэтэй. Эрхлэнүүдэнь – хүндэтэй, ажалдаа бэрхэ, нэшхэлтэй, хургаалитай, жэшээ боложо үгэмөөр байха ёһотой. Хүдөө нютагуудай захиргаануудай мэргэжэлтэд, олонитын эмхинүүдэй гэшүүд, соёлой хүдэлмэрилгэдэ, олзын хэрэг эрхилэгшэд, Арадай депутатуудай соведэй депутатууд, пенсионерүүд, оюутад болон дээрэ хэлэгдэһэн эрхлэнүүдтэ зохистой эрхэтэн бүхэн хүүгэдтэ туһалжа шадаха.

Юуб гэбэл, гансал хуулин наһа гүйсөөгүйшүүлэй ажал ябуулха бэшэ, харин тэдэнэй гэртэхинтэй, түрэлхид гаралхидтайнь, багшанартай харилсаа холбоотойгоор хүдэлхэ хэрэгтэй. Энэ ажал түлбэригүй, хүн бүхэнэй өөрын үүсхэлхээ дулдыдаха. Гэбэшье һайн хүмүүжүүлэгшэд хуулин наһа гүйсөөгүйшүүлэй хэрэгүүдэй талаар комиссин зууршалгаар гүрэнэй засагай болон нютагай өөһэдэн хүтэлбэрин зургаануудай, хурадаг болон хүдэлдэг газарнуудайнгаа шагналнуудта хүртэхэ аргатай.

МВД-гэй мэдээнүүдэй ёһоор, Буряадта хуулин наһа гүйсөөгүйшүүлэй хуули буса ябадал гаргаха ушарнууд үсөөрөө. 2009 оной декабрь соо абтаһан комедантска саг тухай хуули баһал нүлөөлөө гэжэ тэмдэглээ.

«Энэ хуули хэрэгтэй гэжэ һананаб. Харууһагүй болон зайгуул хүүгэдэй муу ябадалнууд үсөөрхэ. Ехэнхидээ тэдэл саашадаа гэмтэд, наркоманууд, архиншад болохо аюултай ха юм. Тус хэрэгһэмнай Россин ерээдүй дулдыдаха. Тиимэһээ ниитын хүмүүжүүлэгшэдэй урда ехэ харюусалгатай, орёо зорилго табигдана», - гэжэ Сергей Мезенин онслоо.

ТҮЛБЭРИГҮЙ ГАЗАРНУУД ҮГТЭНЭ

Россин Президент Дмитрий МЕДВЕДЕВ 2010 оной ноябриин 30-да Федеральна Суглаанда ээлжээтэ хандалга соогоо олон хүүгэдтэй бүлэ-нүүдтэ үмсын гэр барихынь тула түлбэригүйгөөр газар үгэхэ хэрэгтэй гэжэ тэмдэглээ һэн.

Тиин Арадай Хуралда «Гүрэнэй болон муниципальна эдлэлдэ байһан газарай участогуудые түлбэригүйгөөр үмсэдэ үгэхэ тухай» республикын хуулида нэмэлтэнүүдые бэлдэжэ байна. Түлбэригүйгөөр газарта хүртэхэ эрхэтэй зоной тоолборидо гурбан болон гурбанһаа олон хүүгэдтэй бүлэнууд орохо. Газарай асуудалнуудай, аграрна политикын болон эд хэрэглэгын дэлгүүрэй талаар хорооной гэшүүд энэ асуудалда хабаатай нэмэлтэнүүдые бэлдэхэ юм.

Тус хуули 2002 ондо абтаа һэн гэжэ хануулаа, удаань 2006, 2008, 2009, 2010 онуудаар нэмэлтэнүүд болон хубилалтанууд оруулаг-

даһан байна. Мүнөө дээрэ түлбэригүйгөөр газар абаха эрхэтэй гэбэл, гэр байрада хэрэгтэй гэжэ бүридхэлдэ абтаһан эрхэтэд, бюджетнэ халбарин, хүдөөгэй ветеринарна албанай хүдэлмэрилэгшэд. 2010 оной декабриин 2-то үнгэргэгдэһэн арбан юһэдэхи сесси тус тоолбориёе үргэдхөө.

Тиин дүрбэ дахин эбхэгдэһэн ажаמידаралгын эгээл бага хэмжээнһээ доошо олзо оршотой (гэшүүн бүхэнэйн дунда зэргын) бүлэтэй, хуушан болон хандарха туйлдаа хүрэнэн гэр байратай эрхэтэд түлбэригүйгөөр газартай болохо аргатай. Тиихэдэ нэгэ гэртэ олоороо, мүн хажуугаарнь

хүндөөр үбдэһэн хүнтэй суг байдаг эрхэтэд өөрын газартай болохо.

Декабриин сессин дүнгүүдые согсолходоо, Газарай асуудалнуудай, аграрна политикын болон эд хэрэглэгын дэлгүүрэй талаар хорооной түрүүлэгшэ Владимир Павлов гэр байрагүй шалтагаанһаа зоной урагша хойшоо ябаха, нүүхэ ушарнууд үсөөрхэ гэжэ тэмдэглээ.

Мүнөө республикадаманай олон хүүгэдтэй бүлэнуудэй тоо 10000 шахуу. Буряадай муниципалитетүүдэй түлөөлэгэтэ засагай зургаанууд үгтэхэ участогуудай хэмжүүрыёе өөһэдөө тогтооно. Жэшэнь, Улаан-Үдэдэ 8 сотко, республикын аймагуудта 8-10 сотко үгтэнэ. 2010 ондо республикын дэбисхэр дээрэ 1484 газарай участок эздээ олоо.

Светлана НАМСАРАЕВА.

Д.МАРХАДАЕВА хэблэлдэ бэлдэбэ.

СВЕДЕНИЯ О РАЗМЕРЕ И УСЛОВИЯХ ОПЛАТЫ ПЕЧАТНОЙ ПЛОЩАДИ ДЛЯ АГИТАЦИОННЫХ МАТЕРИАЛОВ В ИЗДАНИЯХ ИД "БУРЯД УНЭН"

Наименование газет	Объем материалов	Площадь, см	Стоимость руб.
«Буряад унэн-Духэриг» (чт.)	1 полоса	1000 кв. см	40000
	1/2 полосы	500 кв. см	20000
	1/4 полосы	250 кв. см	10000
«Бурятия» ежен. (кроме вс., пн.)	1 полоса	1000 кв. см	40000
	1/2 полосы	500 кв. см	20000
	1/4 полосы	250 кв. см	10000

ЭРХҮҮГЭЙХИД

«ТҮБЭД МЕДИЦИНЫН АТЛАСТАЙ» ТАНИЛСАХАНЬ

Эрхүү хотодо В.С.Рогалин нэрэмжэтэ мэдээжэ уран найханай бүтээлнүүдыс дэлгээн харуулдаг түбтэ «Түбэд медицинын атлас» гэнэн нүүдэл выставкэ дэлгээгдэбэ. Эндэ элдэб хэмжээнэй, түхэлэй эм домой хэбүүд, түүхын фотоурагууд, Буддын шажанай эд хэрэгсэл болон бусад зэмсэгүүд, хэрэгсэлнүүд табигданхай.

Нүүдэл үзэхэлэнэй уран зурагууд лэн бүд дээрэ эхэ зурагуудын тон адляар зураатай. Тус экспозициин нээлгэндэ Ивалгын, Сүүгэл дасанай түлөөлгшэд, тийхэдэ Эрхүү хотын мэрэй хани нүхэр Марина Левада болон хотын ажаһуугшад олоороо суглараа.

Сүүгэл дасанда, Агын хизаар ороноо шэнжэлэлгын музейдэ энэ выставкэ урда тээн табигдан байба. Мүнөө эрхүүгэйхид бүхэли январь харын туршада энэ выставкэ хараха аргатай.

«ТАЛЫН ТҮҮХЭ» -
ЛЮКСЕМБУРГДА

«Талын түүхэ» гэжэ нэрлэгдээн уран зурааша Зоригто ДОРЖИЕВАЙ выставкэ Люксембургда январин 14-нээ нээгдэбэ. Эндэ уран зураашанай бүтэээн скульптуранууд, графикын аргаар зураан зурагууд болон бусад уран найхан ажалнуудын үргэнөөр дэлгээгдэ. Москвагай Ханхалаевай галерейн болон «Метрополь» компаниин дэмжэлгээр энэ выставкэ Люксембургда табигдаха арга боломжодо хүртөө.

Сибирин соёллой болон эрдэм шэнжэлэлгын проектнүүдыс эдбхитэйгээр дэмжэдэг тус компаниин хүтэлбэрлэгшэ М.В.Слипенчук энэ выставкын нээлгын үедэ үгэ хэлэхэдэ: «Люксембургын Буряад ороной ажаһуугшад инимэ аргаар бэе бэетээ танилсажа, эб найрамдалаа бэхжүүлхэ» гэнэн найдалаа мэдүүлэ.

Люксембургын ажаһуугшад, уласхоорондын ниитын һонорто Буряадай уран зураашанай бүтээлнүүдэй выставкэ февралин 20 болотор табигдаха.

Е.Цыбенова.

ШАМАНЫ ГОТОВЯТСЯ К САГААЛГАНУ

К встрече Нового года по восточному календарю - Сагаалгану готовятся и шаманы Бурятии.

Для участия в различных обрядах приедут шаманы из Москвы, Иркутска и Агинска. Первого февраля пройдет обряд очищения «Угаль» - проводы года Тигра. А встреча Сагаалгана состоится в пять часов утра 3 февраля. В этот день пройдет приуроченный встрече Нового года обряд поклонения 13 хатам (божествам). 4 февраля запланирован обряд поклонения Белому старцу и обряд Далга, посвященный прошению удачи и финансового благополучия.

Сэрэгма ДОНДОКОВА.

Фото автора.

ЛИГА ЮНЫХ ЖУРНАЛИСТОВ -
ОДНА ИЗ ЛУЧШИХ В СТРАНЕ

За организацию и развитие юнкорского движения в Бурятии Людмила Будажаповна Доржиева - учитель высшей категории, кандидат педагогических наук, заслуженный работник культуры России - награждена Почетной грамотой Министерства по физической культуре и спорту, молодежной политике Российской Федерации. Мы попросили ее рассказать, каким был для нее 2010 год.

- Прошедший год был очень насыщенным на события, поездки, идеи. Одно из ярких событий - октябрьская поездка делегации юных журналистов во Всероссийский детский центр «Орленок» на авторскую смену лагеря «Звездный» «Навстречу открытиям». Спецотряд из Бурятии показал не только отличные результаты в журналистском творчестве, но и в других программах. Лига юных журналистов республики - одна из лучших в стране. Таков итог года по мнению авторитетного жюри.

Так, через восемь лет, в год его 50-летия, я снова побывала в «Орленке». (В 90-е годы по приглашению часто участвовала в различных программах. Заочная связь не прекращалась, так как здесь работают мои друзья и коллеги). Он встретил нас помолодевшим, нарядным, красивым. Прошли юбилейные мероприятия, каждая делегация дарила свои подарки. Дети жили в атмосфере добра и свободы, уважения и справедливости. Гармонию и тепло, особый круг общения создавали наши вожатые Мария и Олеся, девиз которых звучит так: «Живи для улыбки друг друга». Они восхищались нашими детьми и всегда дарили нам положительные эмоции. Запомнились различные акции, например, «Почувствуй взрыв своей популярности», «Найди родную душу», работали реклам-

ное агентство «Бомба», Центр развития человеческого капитала «Люди будущего», которые разрабатывают и воплощают образовательные программы. Безусловно, «Орленок» расширяет внутреннее пространство души, появляется сила у всех, кто хоть раз побывал здесь.

Если ты работаешь с детьми, надо верить в разные чудеса и быть готовым к ним. Моя коллега пригласила нас на экскурсию в Сочи и Абхазию - на древнюю и самобытную землю. Местные жители называют свою родину «Апсны» - «Страна души». Меня поразили не только морской и высокогорный климат и долгожители этой страны, но и их доброе, братское отношение к нам, россиянам. Мы любовались озером Рица, знаменитой Новоафонской пещерой, многочисленными водопадами, Великой Абхазской стеной. Во всем мире славится Абхазия своими курортами, расположенными на берегах Черного

моря, как Пицунда, Гагры, Сухуми и другие.

Мы с ребятами съездили на экскурсию в Краснодар, где побывали в самом современном развлекательном центре. Без праздников немилымая жизнь, особенно детей. Вожатые «Орленка» говорят, что праздник - душа народа, одна из форм духовного и национального самовыражения. Опытные педагоги учат нас делать праздники из ничего. Пусть в новом году в нашей жизни будет много интересных праздников!

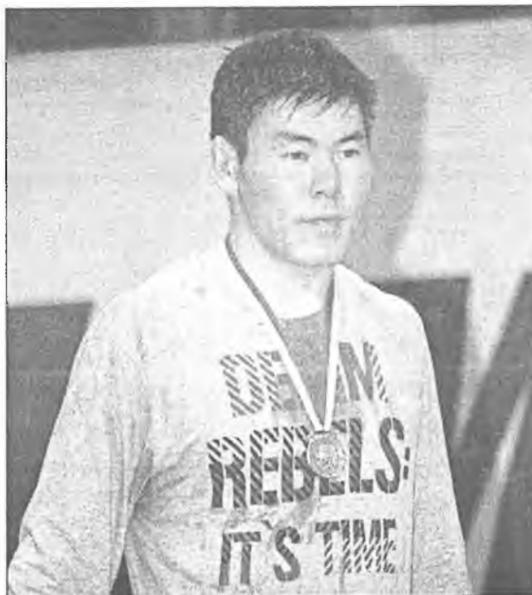
Праздник - надежда на светлое будущее. Еще одна радость в том, что моя известная, талантливая коллега Н.Д.Коробенкова из Бичуры во время XV Книжного салона провела презентацию двухтомника «Семь колец жизни» об известной баргузинской династии, родословной семье Хышектуевых.

Записала

Д.МАРХАДАЕВА.

На фото: Л.Б.Доржиева в Абхазии.

Вольная борьба

БАЛДАН ЦЫЖИПОВ -
АБСОЛЮТНО ЛУЧШИЙ НА БЕРЕГАХ ЕНИСЕЯ

Более двухсот борцов и борцов стран СНГ и Монголии прибыли на встречу к дедушке Мито. Как всегда, борцовские поединки приносили зрителям прилив энергии, сил, а спортсменам - радость побед и горечь поражений. Этот первый старт предоллимпийского борцовского сезона прошел на высоком уровне. Здесь неплохо проявили себя и бурятские мастера ковра.

В борцовской копилке сборной команды Бурятии семь медалей разных достоинств.

В финале веса до 66 кг Баир Базаров, уступив красноярскому атлету, удостоился серебряной медали.

Бронзовые медали в своих весовых категориях получили Базыр Жалсапов, Александр Богомоев, Барас Базаров, Басир Устарханов, тяжеловес Цыбик Максаров.

Триумфатором турнира неожиданно для всех стал 20-летний полутяжеловес Балдан Цыжипов. Он в тяжелейших поединках абсолютного первенства завоевал золотую медаль победителя. Абсолютный чемпион престижного турнира тренируется у известного тренера, профессора Бурятского госуниверситета Кирилла Балдаева и его сына, мастера спорта Дмитрия Балдаева.

В женском турнире наша сборная выставила свой резерв, так как основной состав находился на совместном тренировочном сборе в столице Монголии, Улан-Баторе.

По окончании турнира наши атлеты остались на учебно-тренировочный сбор.

Валерий СЫДЕЕВ.

Фото Радна-Нимы БАЗАРОВА.

Мүнөөдэрэй шухала асуудал

Российн хүдөө ажыхын хиналтын агентствын (Россельхознадзор) Буряад Республикадахи управлениин хүтэлбэрилэгшын орлогшо Булат Цыденович ЦЫРЕНЖАПОВТАЙ манай корреспондент Эльвира ДАМБАЕВА ургамалай ариг сэбэрые сахилга хангалгын асуудалаар хөөрэлдэһэн байна. Энэ хөөрэлдөөн уяшагшадтай анхаралда.

хүргэгдэдэг юм. 2010 оной туршда оло дахин шалгалта үнгэргэһэн байнабди. Эдэ шалгалтын дүнгүүдээр манай республикын дэбисхэртэ хартаабха үндэһөөрнэ халгаадаг «золотистая картофельная нематода» гэһэн хорхой элирүүлэгдэнхэй. Жэһээлхэдэ, Кабанскын аймагай Ньюки, Закалтус тосхонуудай, Бабушкин хотын

нуудай полинуудта, үмсын ажахынуудаарые үзэгдэнэ. Энэ хорхойн хартаабхын үндэһэндэ бии болоходонь, тэрэ өөдэлдэггүй, эшэнь шарлаад халашадаг. Тиймэһээ энээнни дэлгэрүүлхэгүй гэжэ нютаг нютагуудта хэмжээ абахыень манай албанай мэргэжэлтэд мэдүүлэнхэй. Энэнтэй тэмсэһын тула Буряад Республикын Прави-

нартай байжа, һөөргэнь эльгээгдэһэн байна. Тийхэдэ эльгээһэн гүрэнүүдэй баталамжатай саархатай продукци манай ишэ оруулагдаха ёһотой. Гэбэшые тухай зүбшөөл, баталамжгүй элдэб янзын продукци хилэ хүрэтэр асарагданхай байдаг. Эдэ бүгдэниие сэхэ наринаар шалгажа харадаг гэшээбди.

УРГАМАЛДА ХОРОТО БОДОС БАЙХА ЁНОГҮЙ

- Хүдэлдэг албанайнгаа уялганууд тухай хөөрөжэ үгыт?

- Хүн зоной эдэ хоолдо элдэб янзын ургамалнууд хэрэглэгдэнэ. Тиймэһээ эдэ хоолдо ородог ургамалнуудай зүйлнүүдэй ажаһуугшадтай ами наһанда хоро хүргэхэгүйн тула тэдэнэй шанар шалгадаг албан бии. Энээнһээ гадна Россельхознадзорой Буряад Республикадахи управлениин дэргэдэ хүдэлдэг энэ албан гадаадаһаа асарагдадаг ургамалай зүйлнүүдэй гэхэ гү, али үрэ жэмсэсэй, таряанай үрэнэй шанар шалгажа, хилэ дээгүүр манай республика руу оруула ажал хинамжална. Тийхэдэ Росийн Федерациин гүрэнэй хилэ дээрэ элдэб ургамалнуудтай халдаад, элдэб хорото хорхой шумуулай манай дэбисхэртэ нэбтэрэн орохогүйн тула сэхэ нарин шалгалта үнгэргэдэг ургамалнуудай карантинтай гэхэ гү, али хоруулай талаар Росийн Федерациин хуулиин эрилтэнүүдые сахилга хүдэлдэг албан болоно.

- Хэдэ хүн энэ албанда хүдэлнэб?

- Дурдагдаһан управлениин дэргэдэ ургамалай ариг сэбэрые сахилгы хангадаг албанда 34 хүн

ажаллана. Манай хүдэлмэрилэгшэд Хяагта, Моондо, Наушки гэжэ газарта гүрэнэй хилэ дээрэ, тийхэдэ «Байкал» аэропортдо хиналта бээлүүлнэ.

- Хилэ дээрэхи ажал ябуулгатнай ямар хуули ёһонуудаар зохилдуулагданаб?

- Үнгэрһэн жэлэй июлиин 1-һээ хойшо ургамалнуудай карантинтай талаар тамуужанай холбоо харилсаа бээлүүлхэ нормативна хуули ёһонууд хүсэндөө оронхой гэжэ уншагшадта мэдээсэе. Үнгэрһэн жэлдэ Беларусь, Казахстан Республиканыудтай Росийн Федерациин тамуужанай харилсаанай талаар баталһан хэлсэндэ үндэһэлэн хүдэлөөбди.

- Эдэ бүгдэһэнһөө гадна үшөө ямар шэглэлээр ажал ябуулнабта?

- «Бүхэроссийн ургамалнуудай карантинтай талаар эрдэм шэнжэлэгшын институт» гэхэн федерална гүрэнэй эмхи зургаанай Буряадай филиалай эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэдтэй хамта манай албанай мэргэжэлтэд нуга сабшалан, бэлшээрин газарнуудые, ой модо болон үрэ жэмсэ тарихан талмайнуудые хинан шалгажа байдаг. Эдэ бүгдэһэниие шалгаха түсэб манда

үмсын ажахынуудай хартаабха тарихан газарта олдохон байна. Мүнөө үедэ республикын 9 аймагуудай 29 нуурин тосхонуудар тэрэ элирүүлэгдээ. Кабанскын аймагһаа гадна, Тарбагатайн, Сэлэнгын, Ивалгын, Загарайн, Хойто-Байгалай, Түнхэнэй, Баргажанай, Бэшүүрэй аймагуудай ажахы-

тельство 2010 оной ноябриин 8-да 471-дэхи дугаарай тусхай тогтоол абанан байна.

- Ой модоной баялиг бүрин зандань үлөөлгэдэ танай албанай мэргэжэлтэд ямар хубитаяа оруулнаб?

- Үнгэрһэн жэлдэ ой модотой тала дайдаар шалгалта үнгэргэжэ, ой модондо хоро хүргэдэг «Сибирский шелкопряд» гэжэ хорхой элирүүлэгдэнхэй. Республикын 9 аймагуудаар 1479 гектар талмайда модо хатаажа байһан энэ хорхойһоо гадна, «непарный шелкопряд» гэжэ хорхой баһал олдонхой. Тэрэниие усадхаха талаар аймагуудай ой модоной ажахынуудта хэмжээ абаха тухай управлениин талаһаа хануулга хэгдэнхэй.

- Хилэ дээрэ үнгэргэдэг шалгалтанууд юу харуулнаб?

- 2010 ондо ондоо гүрэнүүдһээ асарагдадаг ургамалай зүйлнүүд шанарай талаар муушаг байжа, 0,2 тоннонь үгы хэгдэһэн. Тэрэ тоодо бобово ургамалнуудай муу шанартай 0,1 тонно үрэнэ усадхагдаа. Тийхэдэ овохой 0,1 тонно үрэнэ гологдожо, үгы хэгдэһэн байна. Ондоо тэһээ асарагдадаг 0,004 тонно ногоон сай муу ша-

Жэһээлхэдэ, үнгэрһэн жэлдэ Хитадһаа груша сэхээр асарагдаа. Хилэ дээрэ шалгалта гаргахаданай, 6 тоннонь досоогоо хорхойтой байгаа. Иимэ продукци промышленна аргаар буйлуулхыень предприятинуудта эльгээһэн байнабди. Энээнһээ гадна Новосибирск областһоо муу шанартай 20 тонно хартаабха түмэр замаар асарагдаа хэн. Дээрэ дурдагдаһан хорхойдо нэрбэгдэһэн хартаабха наймаандашые гаргагдаагүй, усадхагдаһан байна. Эдэ бүгдэһэнһөө гадна гадаадын гүрэнүүдтэ эльгээгдэдэг эдэе хоолой зүйлнүүдые, малай тэжээл, промышленна бараа, ой модо шалгажа гаргадагбди. Манай үнгэргэдэг шалгалтада хуули хамгаалалгын зургаануудай, Байгаалин нөөсөнүүдые хинамжалгын талаар агентствын, тийхэдэ ой модоной агентствын мэргэжэлтэд хабаадалсадаг. Үнгэрһэн жэлэй дүнгүүдээр хилэ дээгүүр элдэб янзын продукци зөөлгэдэ хуули эбдэһэн 31 ушар элирүүлэгдээ. Гэм зэмтэй хүнүүд захиргаанай талаар харюусалгада хабаадаа.

МҮНГЭ ПОМОЛОЛГО ХЭР БАЙГААБ?

Ажахы эрхилэлгын үшөө нэгэ жэл дүүрбэ гэшэ. Гүрэнэй Статистикын федерална албанай Буряад Республикадахи территориальна албан зургаанһаа манай республика руу инвестици хэр шэглүүлэгдээб гэһэн мэдээнүүд абтаба. Орон соохи предприятинуудта мүнгэ һомололгоһоо экономика байдал дулдыдана. 2008 болон 2009 онуудта Росси гүрэнэй экономика ехэ шахардуу байдалда ороһон байна гэжэ эдэ дүнгүүд харуулна. Илангаяа 2009 ондо шухала үйлэдбэри эрхилдэг предприятинуудта мүнгэн сэхээр шэглүүлэгдээгүй байна гэжэ эдэ тоо баримтанууд харуулна. Илангаяа хүдөө ажыхы болон промышленна үйлэдбэринүүдтэ инвестици шэглүүлэлгын хэмжээн эрид доошолһон байна.

Харин 2010 ондо экономикын байдал һайн тээшэ хубилжа, инвесторнуудэй элдэб үйлэдбэринүүдтэ мүнгэ һомололгонь эдэбхитэй болоһон байна. Промышленна үйлэдбэрин хэмжээн 19,9 процентээр дээшлээ. Илангаяа ашагта малтамалнуудые малтажа абадаг предприятинуудта мүнгэнэй һомололгонь гүрэнэй болон хубийн инвесторнуудэй талаһаа дээшлээ гэжэ эдэ тоонууд харуулна.

Тийхэдэ үнгэрһэн жэлэй 11 харын туршда республикын дэбисхэртэ 2213 гэр байранууд бодхоогдоо. Урзанданайхитай сацуулхада, үнгэрһэн жэлдэ гэр байра ашагалгада тушаалга 25,8 процентээр дээшлэһэн байна. Үмсэдэ 174 мянган дүрбэлжэн метр талмайда байрын гэрнүүд бодхоогдоо, энэнь урзанданайхида орходоо 14,4 процентээр дээшлээ.

СТРАХОВАНИ - ШЭНЭ ГУРИМААР

2011 оной январин 1-һээ эхилжэ, страховой түлбэринүүдые түлэлгэдэ хабаатай хубилалтанууд хэгдэбэ. Эгээл түрүүн тэрэниие түлэхэ болзор, тоосолгын бүридэл болон страховой түлбэринүүдэй хэмжээниин хубилгагдаа. Ажалаар хангадаг предприятинууд Пенсионно жасада харын 15-най үдэрһөө хожомдуулангүй эдэ түлбэринүүдээр тоосодог байхаар уялгалагдаа.

- 2011 ондо феврилиин 15, майн 16, августын 15 болон ноябриин 15-һаа хожомдуулангүй, страховой түлбэринүүдые Пенсионно жасада оруулха болоно, - гэжэ Росийн Пенсионно жасын Буряад Республикадахи таһагай страховой түлбэринүүдые түлэлгын гуримшуулгын болон үри нэхэбэриие эмхидхэлгын таһагай начальник Сергей Санхядов хэлээ.

Тийгэжэ байгша ондо квартал бүхэнөөр предприятия болон эмхинүүд страховой түлбэринүүдээр Пенсионно жасада тоосодог болохонь гэшээ. Тэрэһэлэн уялгата медицинн страхованиин федерална болон

территориальна жасада оруулдаг страховой түлбэринүүдээр тоосоон баһал квартал бүхэндэ тушаагдадаг болхо. Хэрбээ 2010 ондо нимэ мэдээнүүд хажад жэлэй нэгэ тушаагдадаг һаа, 2009 ондо бүри нэгэ дахин согсологдодог байһан гэжэ хануулаа. Наһанай пенси томилолгодо хараада абтадаг, сэхэ үүргэ дүүргэдэг болоһон страховой түлбэринүүд тухай мэдээнүүдые дүүрэнээр суглуулжа абаха, страховани хэгшэдэй пенсионно эрхэнүүдые хамгаалха зорилготойгоор нимэ хубилалта хэгдэбэ гэшээ.

Хэрбээ 2010 ондо страховой түлбэринүүдэй тарифууд 2009 оной хэмжээндэ түлэгдэдэг байгаа һаа, мүнөө жэлдэ хубилгагдаа. Ажалаар хангадаг предприятинууд урда жэлнүүдтэ страховой түлбэринүүдые хамтадагдаһан тарифаар 26 процент хүрэтэр түлэгдэг байгаа. Тэрэһэнь 20 процентнь Росийн Пенсионно жасада, 2 процентнь уялгата медицинн страхованиин федерална жасада, 2 процентнь уялгата медицинн страхованиин территориальна жасада түлэгдэдэг байһан гэшээ. Байгша ондо страховой түлбэринүүдые түлэлгын

хэмжээн 34 процент хүрэтэр дээшлээ. Тэрэ тоодо 26 процентнь Росийн Федерациин Пенсионно жасада, 2,9 процентнь Росийн Федерациин Социальна страхованиин жасада, тийхэдэ уялгата медицинн страхованиин федерална болон территориальна жасануудта тул тутань 3,1 ба 2 процент хүрэтэр түлэгдэнэ.

Энээнһээ гадна 2011 оной эхилһэнһээ хойшо страховой түлбэринүүдые доошолуулагдаһан тарифаар түлэгшэдэй список хубилгагдаа. Налог тохолгын бэлэншэг арга хэрэглэдэг эмхинүүд, хубийн олзын хэрэг эрхилэгшэд, тийхэдэ олзо оршоһоо абтадаг нийтэ нэгэн налог түлэгдэг хубийн олзын хэрэг эрхилэгшэд энэ списокһээ гаргагдаһан байна.

Загарайн, Ивалгын, Мухар-Шэбэрэй, Сэлэнгын аймагууд электронно аргаар страховой түлбэринүүдээр тоосодог гуримтай гэжэ Росийн Пенсионно жасын Буряад Республикадахи таһагай хэблэлэй албанһаа мэдээсэ.

ЭЛҮҮРЖҮҮЛГЫН ТҮБҮҮДЭЙ ҮҮРГЭ

Буряад Республикын Правительствын 2009 оной феврилиин 9-нэй 39-дэхи дугаарай тогтоолтой зохилдуулан, ажаһуугшадта медицинн, социальна талаар элүүржүүлхэ туһаламжа үзүүлэгдэнэ. Тусхай түхээрэгдэһэн эмхи зургаанууд эрэмдэг бэстэй томо хүнүүдтэ болон хүүгэдтэ социальна талаар элүүржүүлхэ туһа хүргэнэ.

«Хүн зоние социальна талаар дэмжэлгын түб» гэхэн филиалай ахамад мэргэжэлтэ С.Ц.Жигмитдоржиевагай хэлэһээр, манай республика социальна хангалга үзүлдэг түб Хэжэнгын аймагай Новокижингинск тосхондо бии. Тийхэдэ Дээдэ-Онгостойдо дайнай ветерануудай республикын клиникескэ госпиталиин гериатрин таһаг, тийхэдэ үлбэр бэстэй хүүгэдые элүүржүүлхэ түб ниислэл хото шадар бии. Новокижингинск тосхоной элүүржүүлгын

хоёр дабхар байшанда нэгэ доро 50 хүниие байлгажа, бэе махабадыень элүүржүүлхэ, эмшэлхэ аргатай. Эндэ бэлиг шадбары сэхэтэй терапевтүүд, медицинн сестранууд хүдэлдэг. Энээнһээ гадна зэргэлээд оршодог Хөөрхэ нютагай Хужарта нуурһаа шабар асаржа, үе мүсын үбшэ аргална. Энээнһээ гадна парафин хэрэглэжэ, туһатай арга хүнүүдтэ хэнэ. Энэ түбтэ 18 хоноготй туршда эмшэлүүлхэһээ гадна, нютагай түүүхэтэй холоһоо ерэгшэд танилсаха аргатай. Эндэ амарагшадые Жаран Хашорай субарга, Хэжэнгын дасан абаашажа харуулдаг заншалтай.

«Хүн зоние социальна талаар дэмжэлгын түб» гэхэн республикын гүрэнэй эмхи зургаанай мэдээгээр, дайнай ветерануудай

республикын клиникескэ госпиталиин гериатрин таһагта наһатай хүнүүдые 12 үдэрэй туршда байлгажа эмшэлдэг, бэе тамирыень элүүржүүлдэг. Наһатайшуулда элдэб янзын арга хэдэг.

Харин «Светлый» гэжэ нэрлэгдэһэн хүүгэдые элүүржүүлгын түбтэ олон янзын мэргэжэлтэй эмшэд хүдэлнэ. Үндэр бэстэй хүүгэдые тэдэ эмшэлнэ. Энэ түбтэ 4-һөө эхилээд, 18 хүрэтэр наһатай үхибүүд эмшэлүүлхэ аргатай. Энэ түбтэ аргаламжада ороһон хүүгэд хургуулиһаа гээгдэнгүй бээ эмшэлүүлнэ. Пуралсалай жэлэй үедэ энэ түбтэ ороһон үхибүүдтэ юрэнхы эрдэм багшанар заана. Энээнһээ гадна өөрынгөө шуналар үхибүүд дуратай юумэндэ хураха аргатай.

Энэ хуудаһа Эльвира ДАМБАЕВА бэлдэбэ.

Засагай дээдын зургаануудта

БҮРЯАДАЙ ПРАВИТЕЛЬСТВО: ҮДЭР ҮДЭРЭЙ ҮЙЛЭ ХЭРЭГҮҮД 2011 оной январийн 11 - 14

Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын уялгануудыг дүүргэгшэ Иннокентий Егоров үнгэрэгшэ долоон хоногто Хурамхаанай болон Баргажанай аймагуудаар ябажа, Буряадай Россин бүридэлдэ орохоор 350 жэлэй ойн баярта дашарамдуулагдан баригдажа байһан объектүүдтэ хүрөө, мүн Арзгун нууриной нургуулин түрүүшын ээлжэнэй ашаглалгада тушаалгада хабаадаа; «Олон жэлдэ хүдэлхэнэй түлөө пенсинүүдтэ нэмэлтэ түлбэринүүдыг тогтоохын тула мүнгэн урмашуулганууд болон нэмэлтэ окладууд тухай» РБ-гэй Президентын захирамжын түлэбтэ хабаатай түлбөө хүтэлбэрилөө; Россин Хэблэлэй үдэртэ зориулагдан республиканска зохёохы конкурсуудай илагшадые, республикын олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлүүдэй эрхим сэтгүүлшэдыг шагналгын баяр ёһолол үнгэргөө.

Экономическа хүгжэлтын талаар Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Александр Чепик РБ-гэй экономика бүлэглэлэй министрствэнүүд болон албан зургаануудай, 2008-2010 онуудта болон 2017 он болотор хугасаада Буряад Республикын социально-экономическа хүгжэлтын программа бэлүүлгын талаар хүдэлмэрин бүлэгэй түлбөөнүүдыг үнгэргөө. Гадна Александр Евгеньевич «2011-2015 онуудта РФ-дэ дотоодын аяншалга хүгжөөлгэ» ФЦП-дэ оруулагдан РБ-гэй муниципальна байгууламжанаудай проектүүдыг хамгаалга, «Байкальская гавань» аяншалгын-амаралгын түхэлэй тусхай экономика зонаын объектүүдыг барилга мэтын асуудалнуудта хабаатай хүдэлмэрин түлбөөнүүдыг хүтэлбэрилөө; республикын министрствэнүүдтэй болон албан зургаануудтай, тийхэдэ Федеральна миграционно албанай РБ-дхи управлендэ хүдэлмэрин түлбөөнүүдыг эмхидхээ.

Социальна хүгжэлтын талаар Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Баир Бальжировай залан хүтэлбэрилдэг министрствэнүүд болон албан зургаануудта «Ажаһуугшадые социальна талаар дэмжэлгын түб» РГУ-гай филиалуудай 2010 ондо бэлүүлхэн хүдэлмэрин дүнгүүдыг согсооло, гүрэнэй социальна дэмжэлгэдэ хүртэхэ эрхэтэй зарим бүлэгэй эрхэтэдтэ 2010 оной ноябрь болон декабрь харануудай туршада үгтэһэн эмүүдэй рецептүүдэй медико-экономическа шалгалта үнгэргөө, В.Д.Сандановай дурасхаалда зориулагдан нур харбалгаар Бүхэроссин мурьсөө эмхидхээ, «Минэрэл» операци» гэнэн нигүүлсэхы сэдхэлэй медицинскэ хэмжээ үнгэргэлгэдэ бэлдхэлэй ажал ябуулаа, үншэн хүүгэдэй гэр байраар хангагдаха эрхэ баталһан дансануудыг шалгаа, В.А.Обручевой нэрэмжэтэ Хяагтын хизаар ороноо шэнжэлгын музей автономно эмхи зургаан болгохо талаар асуудал дээрэ хүдэлмэрилөө.

Инфраструктура хүгжөөлгын талаар Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Александр Фоменкин залан хүтэлбэрилдэг министрствэнүүд болон албан зургаануудта Баргажанай аймагта Ульзыха мурэн дээрэ гүрэнэй туһаламжаар «Баргузин-1» гэнэн МГЭС-эй барилгын инвестиционо проектдэ хабаатай «ТДФ Экотех» ЗАО-гой мэдүүлгэ дээрэ хүдэлмэрилөө; республикын аэропорт хүгжөөхэ талаар РБ-гэй Правительствын абаха хэмжээнүүдэй түсэбэй бэлүүлгын, Байгал далай дээрхи портнууд болон причалнуудай тоо бүридхэлгын талаар албан хоорондын комисси, мүн Буряадад ЖКХ-да өөрын гуримшуулгатай эмхи тогтоолгын асуудалнууд дээрэ ажал ябуулаа; муниципалитетүүдэй хоорондо холо ябажа байдаг маршрудуудай тоолборидо оруулхы тула республикын маршрудуудай байгуулга бүридүүлгын талаар комиссийн түлбөө үнгэргөө; Прибайкалийн болон Кабанскын аймагуудта дулаасуулгын насосуудыг нэбтэрүүлхэ талаар туршалгын проектүүдтэ бэлдээ.

РБ-гэй Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Анатолий Лехатиновай толгойлдог Россин Федерацийн Президентин дэргэдхэй Буряад Республикын Бурин этигэмжэтэ түлөөлэлгэтэ эмхи зургаанда нимэ асуудалнуудаар ажал ябуулагдаа: РФ-гэй Хүдөө ажахын министрствэдэ - хабарай тарилгын хүдэлмэринүүдтэ бэлдэлгэ, 2008-2012 онуудта хүдөө ажахыг хүгжөөлгын болон хүдөө ажахын продукцияг түхэй эдэй болон эдэе хоолой дэлгүүрнүүдыг гуримшуулгын гүрэнэй программа номололго; РФ-гэй Байгалийн нөөснүүдэй министрствэдэ - Сэлэнгэ болон Үдэ мурэнүүдэй үерэй уһанһаа Улаан-Үдэ хамгаалха талаар хүдэлмэринүүдыг номололго; Россин хүдөө ажахын агентствэдэ - республикада ой модоной хүрэнгын түб тогтоолго, ойн харгынүүдыг барилга, республикын түймэрэй талаар аюултай аймагуудыг түймэр саралгын-химическэ станцинуудаар хангалга; Финансын министрствэдэ - хото шадар хүн зоние шэрэлгын гаргашануудыг тэхэрюулэн бусаалга; РФ-гэй Региональна хүгжэлгын министрствэдэ - «2013 он болотор Алас Дурна зүгэй болон Забайкалийн экономика болон социальна хүгжэлтэ» ФЦП-гэй бэлүүлгэдэ 2009 ондо федеральна бюджетдээ үгтэһэн мүнгэн зөөрин ашаглалга.

РБ-гэй Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо - Буряад Республикын Президентын болон Правительствын Захиргаанай Хүтэлбэрилэгшэ Петр Носков Захиргаанай байгуулгын халбаринуудай хүтэлбэрилэгшэдтэй түсэблэлгын түлбөөнүүдыг үнгэргөө.

Захиргаанай байгуулгын халбаринуудта Россин Хэблэлэй үдэртэ зориулагдан республиканска зохёохы конкурсуудай илагшадые, республикын олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлүүдэй эрхим сэтгүүлшэдыг шагналгын баяр ёһолол, мүн тийхэдэ «Бурятия-2010» гэнэн сэтгүүлшэдэй хүдэлмэринүүдэй президентскэ конкурсын комиссийн түлбөө үнгэргөө; РБ-дэ гүрэнэй эрхэтэнэй албанай хүгжэлтэ тухай жэл бүрийн тоосоо, республикын гүйсэдхэхы засагай зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй бүридэлэй шэнжэлэл, 2010 ондо республикын электрон аргаар гүрэнэй болон муниципальна хангалгануудыг үзүүлгын гуримда шэлжэн оролго тухай тоосоонуудыг бэлдээ; түлбэриггүйгөөр газар болон 300 куб метр модо үгэхэ тухай РБ-гэй хуулинуудай бэлүүлгэ саг үргэлжэ шалгаа; Сагаалганда зориулагдан хэмжээ ябуулгануудай бэлдэлгэдэ хабаадаа.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын Хэблэлэй албан.

Буряад Республикын Арадай Хуралай түсэблэһэн хэмжээ ябуулганууд 2011 оной январийн 17-21

I. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ТҮРҮҮЛЭГШЭ М.М.ГЕРШЕВИЧЭЙ ДЭРГЭДЭ ҮНГЭРГЭГДЭХЭ ТҮСЭБЛЭЛГЫН ЗҮБЛӨӨН
17.01 9.00 Бага танхим

II. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХОРООНУУДАЙ ЗҮБЛӨӨНҮҮД
Буряад Республикын Арадай Хуралай Регионууд хоорондын холбоонуудай, үндэһэ яһатанай асуудалнуудай, залуушуулай политикын, нийтын болон шажан мүргэлэй нэгдэлнүүдэй талаар хороон (түрүүлэгшэнь В.Р.Булдасв)

Буряад Республикын Арадай Хуралай ээлжээтэ хоридохи сессидэ табигдаха асуудалнууд
20.01 10.00 каб.212

III. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХЭРЭГҮҮДЫГ ЭРХИЛЭГШЭ - АППАРАДАЙ ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭ В.Б.ЭРДЫНЕВЭЙ ДЭРГЭДЭ ҮНГЭРГЭГДЭХЭ ХҮДЭЛМЭРИН ЗҮБЛӨӨНҮҮД
17.01 13.30 Бага танхим

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХОРООНУУДА
Буряад Республикын Арадай Хуралай Бюджетэй, налогуудай болон сан жасын талаар хороон (түрүүлэгшэнь Ц.-Д.Э.Доржиев)

Буряад Республикын Арадай Хуралай ээлжээтэ хоридохи сессидэ хэлсэгдэхэ асуудалнууд
19.01 14.00 каб.235

Буряад Республикын Арадай Хуралай Гүрэнэй байгуулалтын, нотагай өөһэдн хүтэлбэрин, хуули ёһоной болон гүрэнэй албанай асуудалнуудай талаар хороон (түрүүлэгшэнь А.С.Скоцырская)

Хүдэлмэрин бүлэгэй түлбөөн:
«Буряад Республикын Үндэһэн хуулида хубилалтануудыг оруулха тухай» Буряад Республикын хуулин түлб тухай 18.01 11.00 Бага танхим
«Буряад Республикада депутадые, нотагай өөһэдн хүтэлбэрин хунгадамал зургаанай гэшүүниг, нотагай өөһэдн хүтэлбэрин хунгадамал тушаалта нюурыг тушаалһаань болуулалгын дүрим тухай» Буряад Республикын хуулин түлб тухай 19.01 14.00 каб.323

Буряад Республикын Арадай Хуралай Гүрэнэй байгуулалтын, нотагай өөһэдн хүтэлбэрин, хуули ёһоной болон гүрэнэй албанай асуудалнуудай талаар хорооной 2010 ондо бэлүүлхэн хүдэлмэри тухай тоосоо бэлдэлгэ тухай 20.01 15.00 каб.323
«Захиргаанай хуули эбдэлгэнүүд тухай» Буряад Республикын хуулин түлб тухай 21.01 11.00 каб.323

Буряад Республикын Арадай Хуралай Газарай асуудалнуудай, аграрна политикын болон эд хэрэглэлгын дэлгүүрэй талаар хороон (түрүүлэгшэнь В.А.Павлов)

«Буряад Республикада малай тахалай болон ветеринарно-санитарин талаар найн байдал хангаха тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудыг оруулха тухай» Буряад Республикын хуулин түлб тухай 18.01 10.00 каб.119

«Гүрэнэй болон муниципальна ээмдэлгэдэ байһан газарай учасгоуудыг түлбэриггүйгөөр үмсэдэ үгэлгэ тухай» Буряад Республикын Хуулин 1-дхи статьяда хубилалта оруулха тухай» Буряад Республикын хуулин түлб тухай 19.01 10.00 каб.119

«Буряад Республикын дэбисхэр дээрэ яармагуудай ажал ябуулга эмхидхэлгэ тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудыг оруулха тухай» Буряад Республикын хуулин түлб тухай 20.01 10.00 каб.119

«Амитадай аймаг тухай» федеральна хуулида болон «Агналга болон агналгын нөөснүүдыг хамгаалха болон Россин Федерацийн зарим хули ёһоной актуудта хубилалтануудыг оруулха тухай» федеральна хуулида хубилалтануудыг оруулха тухай» федеральна хуулин түлб тухай 21.01 10.00 каб.119

Буряад Республикын Арадай Хуралай Регионууд хоорондын холбоонуудай, үндэһэ яһатанай асуудалнуудай, залуушуулай политикын, нийтын болон шажан мүргэлэй нэгдэлнүүдэй талаар хороон (түрүүлэгшэнь В.Р.Булдасв)

«Буряадай Россин бүридэлдэ орохоор 350 жэлэй ойн баяр тэмдэглэлгын үдэр тухай» Буряад Республикын хуулин түлб тухай 17.01 10.00 каб.212
2010 ондо Хорооной бэлүүлхэн хүдэлмэри тухай тоосоо бэлдэлгэ тухай 18.01 10.00 каб.212
Монголой Сэлэнгын аймагай Эрхэтэдэй Түлөөлгөшэдэй Хуралай делегацийн уулзалга эмхидхэхэ тухай 19.01 10.00 каб.212

Залуушуулай дунда «Шэнэ хараа бодол» гэнэн социальна рекламын Бүхэроссин конкурс үнгэргэлгын

талаар эмхидхэлэй хорооной түлбөөн 21.01 15.00 каб.212
Буряад Республикын Арадай Хуралай Социальна политикын талаар хороон (түрүүлэгшэнь А.Т.Стопичев)

«Россин Федерацияда уялгата пенсионно страховани тухай» федеральна хуулида, «Саг зуура ажал хэжэ шадахаяа болиһон болон эхэ болоһон ушарта уялгата социальна страховани тухай» федеральна хуулида, «Россин Федерацийн Пенсионно жасада, Россин Федерацийн социальна страхованин жасада, Уялгата медицинскэ страхованин федеральна жасада болон уялгата медицинскэ страхованин территориальна жасануудта страховой түлбэринүүд тухай» федеральна хуулида хубилалтануудыг оруулха тухай» 459737-5 дугаарай федеральна хуулин түлб тухай

2. «Россин Федерацийн Ажалай кодексдо хубилалтануудыг оруулха тухай» 458192-5 дугаарай федеральна хуулин түлб тухай

3. «Зарим бүлгүүдэй эрхэтэдтэ пенсионно хангалгын найдуулганууд тухай» 439776-5 дугаарай федеральна хуулин түлб тухай 17.01 14.30, 15.00, 15.30 каб.218

1. «Россин Федерацияда субъектүүдэй гүрэнэй хуули гаргалгын (түлөөлгөтэ) болон гүйсэдхэхы засагай зургаануудыг эмхидхэлгын юрэнхы дүримүүд тухай» федеральна хуулида хубилалтануудыг болон нэмэлтэнүүдыг оруулха тухай» болон «Россин Федерацияда нотагай өөһэдн хүтэлбэри эмхидхэлгын юрэнхы дүримүүд тухай» федеральна хуулинуудай абтаһан ушараар Россин Федерацийн хуули ёһоной актуудта хубилалтануудыг оруулха болон Россин Федерацийн зарим хуули ёһоной актуудыг хүсэсэ буураһанда тоолохо тухай» федеральна хуули бэлүүлхэ талаар Буряад Республикын гүрэнэй засагай зургаануудай зарим бүрин этигэмжэнүүд тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудыг оруулха тухай» Буряад Республикын хуулин түлб тухай

2. «Уялгата медицинскэ страхованин Буряадай территориальна жаса тухай» Буряад Республикын Арадай Хуралай 1996 оной июнин 20-ой 326-I дугаарай тогтоолдо хубилалта оруулха тухай

3. «Хуулин наһа гүйсөөгүйшүүлэй нийтын хүмүүжүүлгэдэ тухай» Буряад Республикын хуулин түлб тухай 19.01 9.00, 9.30, 10.00 каб.218

Буряад Республикын Арадай Хуралай Экономика политикын, байгалийн нөөснүүдыг ашаглалгын болон оршон тойронхис хамгаалгын талаар хороон (түрүүлэгшэнь В.Г.Ирильдсев)

«Социальна хүлээлгын хэлсээнүүдэй үндэһөөр үгтэдэг гэр байрада хэрэгтэй эрхэтэдэс бүридхэлдэ абалгын дүрим тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудыг оруулха тухай» Буряад Республикын хуулин түлб тухай 19.01 15.00 каб.203

«Буряад Республикын гүрэнэй засагай зургаануудай бүрин этигэмжэнүүдыг бэлүүлхын тула хэрэгтэй зөөрин, мүн тийхэдэ Буряад Республикын гүрэнэй засагай зургаануудай, Буряад Республикын гүрэнэй эрхэтэдэс алба бэлүүлгэдэ, Буряад Республикын гүрэнэй унитарна предприятинуудай хүдэлмэрилэгшэдэй болон Буряад Республикын гүрэнэй эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй ажал ябуулга хангахын тула хэрэгтэй зөөрин тоолбори тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудыг оруулха тухай» Буряад Республикын хуулин түлб тухай 21.01 15.00 каб.203

IV. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ДЭРГЭДЭХИ ОЛОНДО МЭДЭЭСЭЛ ТАРААЛГЫН ХЭРЭГСЭЛНҮҮДЭЙ СЭТГҮҮЛШЭДЫГ АККРЕДИТАЦИЛГЫН ТАЛААР КОМИССИЙН ЗҮБЛӨӨН

Буряад Республикын Арадай Хуралай дэргэдэхи Олондо мэдээсэл тараалгын хэрэгсэлнүүдэй сэтгүүлшэдыг аккредитацилгын талаар комиссийн Түрүүлэгшын хунгаха тухай 17.01 14.00 каб.212

VI. ЭРХЭТЭДЫГ ХҮЛЭЭН АБАЛГА
М.М.Гершевич - Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ 19.01 9.00-12.00 каб.118/327

Ц.Б.Батуев - Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшын орлогшо 17.01 14.00-17.00 каб.118/233
А.Т.Стопичев - Буряад Республикын Арадай Хуралай Социальна политикын талаар хорооной түрүүлэгшэ 18.01 14.00-17.00 каб.118/218

А.С.Скоцырская - Буряад Республикын Арадай Хуралай Гүрэнэй байгуулалтын, нотагай өөһэдн хүтэлбэрин, хуули ёһоной болон гүрэнэй албанай асуудалнуудай талаар хорооной түрүүлэгшэ 19.01 14.00-17.00 каб.118/323

В.Р.Булдасв - Буряад Республикын Арадай Хуралай Регионууд хоорондын холбоонуудай, үндэһэ яһатанай асуудалнуудай, залуушуулай политикын, нийтын болон шажан мүргэлэй нэгдэлнүүдэй талаар хорооной түрүүлэгшэ 20.01 14.00-17.00 каб.118/212

Урдандаа буряад арал табан хушуу малаа жэлхээ жэлдэ барижа, ажана амгалан ажаһууһан гэшээ. Мүнөө үе сагта буряад үүлтэрэй мад тон үсөөн, үгы шахуу болонхой. Хүршэ Монголдо адляар өөрингөө мал үдхэнгүй, эндэ тэндэһээ асарагдаһан мал зон гэртээ барина.

Энэ асуудалаар Буряад Республикын Правительствын Түрүүдэгшын социальна хүгжэлтын талаар орлогшо Байр Бальжиров болон бусад засаг зургаануудай түлөөлэгшэд, эрдэмтэд хамтын эхэ ажал ябуулна.

Тээмэндэ Правительствын делегаци Хитадай Үбэр Монгол ошожо ерээ. Ябалгандаа засагай түлөөлэгшэд буряад үүлтэрэй 100 толгой мал худалдажа абаха тухай хэлсээд бусаһан байна.

Хүдөө ажыхы

Мухар-Шэбэр гарбалтай Бата Семёнов буряад хонидые зон олоор бариха ёһотой гээд нэгтэ намда интервью үгэһэн байна. «Ондоо үүлтэрэй малда үлүү мүнгэн гаргашалагдана. Тиин гансал нимэ бу-

Харин хажуугаарнь депутат буряад малай үбһэ ногоо өөрөө оложо эдидэгыень эхэ сэгнэнэ. Тэрэ «буряад үүлтэрэй хонид Мухар-Шэбэрэй талада хагда саһан дороһоошые ногоо өөһэдөө оло-

БУРЯАД МАЛАА ҮСХЭБЭРИЛБЭЛ, ОЛЗОТОЙ ГҮ?

АДХА МЯХААР АМТАТАЙ ШҮЛЭ

Хэжэнгэ нютагһаа гарбалтай мэдээжэ эрдэмтэн Булат Бастуевич Лхасаранов буряад үүлтэрэй малаар эхэ хонирхолог. Буряад үүлтэрэй үнээд республика дотор 1967 он хүртээр бии һэн гээд тэрэ хэлэнэ. «Улаабтар, али хаа хүхэбэр зүһэтэй мал юм. Пүүлшынхиес тэрэ үхэрые Түнхэнэй, Ахын аймагуудта зон хараа һэн».

Тиин совет үе сагта хү болон мяха эхээр абажа байхаа һанаһан зон бодо мал Европоһоо асаржа эхилээ. Тиигээд эндэмнай нимэ хари гүрэнэй «иностранканууд» тарашаһан гэхэ. Мүнөө хүнүүд гэртээ эхэнхидээ «симментал» үхэр барйдаг юм.

Набтархан жаахан бэетэй буряад үүлтэрэй үхэр тиихэ сагта эхээр голуулһан гэхэ. Тиимэшые хаань, тэрэнэй дулаахан ноохон, амтатайхан мяхан, хүн гэхэ мэтэ ёһотой мүнөөшые хүртээр сэгнэлтээ олоогүй. Ушарынь гэхэдэ, ута нооһотой нимэл үхэр үбэлэй сагые һайнаар дабадаг. Тиихэ сагта нишэ – тишээ нүүжэ һураһаһан буряад зон малай байра һайнаар барйдаггүй һэн. Тиимэһээ нимэ мал тэдэнэр олоор барйдаг байгаа.

Жэшээлбэл, мүнөө үе сагта дүрбэн хүнһөө бүридэһэн айл эхэдээ һаа, арбан толгой симментал үүлтэрэй мал бариха аргатай. Тиин буряад үүлтэрэй мал үшөөл олоор, зуугаад, тиин мянгаад гарание барихаар гээд Булат Бастуевич намда ойлгуулна. Иимэ үхэр бага бэетэй, һайн нооһотой, тиимэһээ тэрэниие олоор үдхэхөөр.

Хүршэ монголнууд өөрингөө монгол үүлтэрэй үхэрэй мяха эхээр сэгнэдэг. Манай ороноор аяншалһан зон заатагүй мяха са-

датураа эдижэ ердэг гээд, «Бурятия» газетын ахамад редактор Н.Бадмаринчиновтэ Генеральна консул Л. Жавзмаа нэгтэ интервью үгэһэн байна. Тиин «Монгол мүнөөдэр» гэжэ сонин соо монголой мяханай шанар тухай иигэжэ бэшээтэй: «Монгол мяхан һайн шүлэтэй, витамин элбэгтэй». Булат Бастуевич мүн лэ иигэжэ хэлэ: «Буряад үүлтэрэй үхэрэй мяхан баһал һайн шүлэтэй. Тэрэнэй хажуугаар монголой мяханай хажууда өөхэтэйшэг. Альга адха мяхаар амтатай шүлэ шанахаар байдаг. Тиин монгол үхэрэй мяхан буряад үхэрэй мяхантай нэгэ адляар зэргэсүүлхээр бэшэ, ондоохон байха».

«Москвада малай үүлтэр илгэжа үнэмшэлдэг комисси бии, - гээд, саашань хөөрөөгөө эрдэмтэн үргэлжэлүүлдэ. - Буряад үүлтэрэй мал 1993 ондо нимэ үнэмшэлгын саарһатай болоо һэн».

Булат Бастуевичай хөөрһөөр, иимэ үхэрнүүд Хитадта, Монголой Булганай аймагта үлэнхэй.

САНАНДАА АЙДАГГҮЙ ҮХЭР

Хитад ошоһон Буряад Правительствын делегаци Хүлэн-Буирай аймагай хэдэп ажахынуудай ажабайдалтай танилсаа. «Үбэр Монголой буряадууд малаа эхээр үдхэнэ. Иимэ үүлтэрэй мяхан эхэ үнэтэй сэнтэй гээд тоологдоно. Хажуугаарнь «нимэ мал саһан дээрэ хоножо болоно» гээд үнгэрэгшэ пресс-конференцидэ «Бурятия» сонинной корреспондент Антонина Фадеевада Байр Гвибалович Бальжиров хөөрөөд үгэбэ. Тиин Үбэр Монголой зонной ямараар ажабайдалаа түхээрнэб гэхэдэ, тэндэхи зон гүртэнүүдээр эхэнхидээ байдаг байна.

ЗАНШАЛТА ЁНООРОО МАЛАА ҮСХЭЭ

Буряадтаа мэдээжэ түрүү хүнүүд арадайнгаа ёһо гуримуудые алдангүй, заншалта ёһоороо малаа олоор үдхэе гэжэ өөрынгөө жэшээ дээрэ ходо заажа, харуулжа байна.

Тиин Арадай Хуралай депутат,

ряад үүлтэрэй мал абажа, арал зондоо тараагаа һаа, эхэл һайн байгаа».

Анхан хүдөө ажыхын министрээр ажаллаһан Бата Семёнов нимээр шийдхэнэ: «Нэгэ айлда хэдэн толгой мал дамжуулха, түлэнь бии болохолоорнь, ондоо айлда тэрэнииень дамжуулха. Тиимэ урьһаламжа зонной дунда байгуулаа һаа, зон малаа олоор үдхэжэ шадаха».

жо шадаха» гээд хэлэнэ. Харин зарим бусад аймагуудаар нимэ хонид үбэлэй сагта хоол оложо бирахагүй.

Хамба-лама Дамба Аюшесев Ивалгын дасандаа буряад үүлтэрэй нохой барина. Анхан физкультурын багшаар хүдэлһэн хамба-лама буряад спортые хүгжөөхэ талаар түрүү спортсменүүдтэ мал бэлэг барюулхаар тогтоогоо. Тиигэжэ республика дотор үндэһэн арадай ёһо заншалнууд үргэнэ дэлисэтэйгээр хэргэгдэжэ, мүнөө үедэ яһала хүгжэнхэй гээд тэмдэглэхээр.

ТОБШОЛОЛ

Үни урданай сагта буряадууд нүүдэл һуудалтай байгаа. Совет засагай үедэ колхоз, совхозуудыше үхэр мал нимэ заншалаар баригдадаг һэн. Тиин сагай хэлыбэн шэнэлэлгын үеэр, зон аминдаа боложо, эхэнхидээ үхэр малаа гэртээ харадаг болоо һэн. Үхэр малаа үдхэнэ зон Улаан-Үдын захын һуурин газарнуудта ажаһуудаг юм.

Тээд баян болохоёо зорилбол, буряад хүн нютагтаа түбхинэжэ, үхэр малаа олоор үдхэжэ, бардамаар һууха болоно бшуу. «Хотодо хооһоор ябанхаар, хүдөөдэ малаа хараад ябаһан дээрэ» гээд хүдөөгэй зарим зонной хэлээшнь тон зүб гээд һанагдана. Тиин хүдөө ажыхые улам һайнаар хүгжөөхын тула Россиин гүрэн түрэ эхэ оролдолго оруулха болоно. Тиигэбэл Буряад Республика гүрэнэй элдэб олон тоото хүдөө ажыхын програмнуудта, түлэбүүдтэ оролсолдожо, ходо хабаадажа байха болоно. Иимэ ажал республикын засаг зургаанууд, министерствэнүүд саг соонь ябуулха болоно. Тиин юрын зонной өөрынгөө һанамжаяа гүрэн түрэнхидтөө ходо һануулжа байха зэргэтэй.

ХОРИИН «ПИЛОТНО» ТҮЛЭБ РОССИ ДОТОР ЭГЭЭЛ ТҮРҮҮШЫН

Бага болон дунда олзо эрхилэлгэдэ гүрэнэй тэдхэмжын талаар регион хоорондын конференци Улаан-Үдэдэ үнгэрөө. Хэмжээ ябуулгада Хориин аймагта бэелүүлэгдэжэ байһан түлэб тухай хөөрөлдөөн болоо.

Пүүлшын жэлнүүдтэ ажалгүй хүдөө нютагай болон бусад республикын эрхэтэдтэ гүрэнэй мүнгэнэй тэдхэмжэ үгтэнэ. Тиин 58 мянган түхэриг иимэ хүн абажа, өөрын хубийн хэрэг эрхилхэ аргатай болоно. Харин иигэжэ мүнгэ хубаалган олон ушарта эхэ туһа хүргэнэгүй. Тиимэһээ Хориин аймагта гүрэнэй мүнгэ хамтаруулжа суглуулаад, хамтын ажал эмхидхэжэ туршана.

Иимэ дэмбэрэлтэй хэрэг экономикын министрствын талаар ябуулагдана. Анхан аймаг дотор олонхи зон ажалгүйдэдэг һэн. Мүнөө зарим нэгэниинь ажалтай болоо. Финансын болон юридическэ асуудалнуудай талаар гулвагай орлогшо Ю.Ц.Ширапдоржиев энээн туһаа иигэжэ хөөрэнэ: «Мүнөө хубийн хэрэг эрхилэгшэ болохын тула өөрын эд бараан хэрэгтэй. Малтай зон хажуугаарнь техникэтэй байха ёһотой.

Правительствын дэргэдэ манай түлэб тухай зүблөөнүүд үнгэрөө, эхэ һуралсалай ажал ябуулагдаа».

Тиин энэ хэрэгтэнь хориинхидта экономикын, газарай болон эд бараанай харилсаанай талаар министрствэнүүд, бэшэ бусад гүрэнэй эмхинүүд туһална. Буряад Правительствын аймагые «пилотно» гээд нэрлээд, аймагай засагай түлөөлөгшөд хүдөө һуурин

газарнуудай захиргаануудтай хамта түлэбэй хабаадагшадые илган гаргаа: 11 һуурин газарһаа 4 поселениүүдые элирүүлээ. Бага олзо эрхилэлгэдэ тэдхэмжын жааһаар мүнгэн һомологдоо. Тиин федеральна бюджетһээ 10,5 миллион түхэриг дамжуулагдаа. Хэдэн газарһаа олдогдоһон мүнгээ хориинхид суглуулжа, мал, техникэ худалдажа абаа. Иигэжэ хэдэн

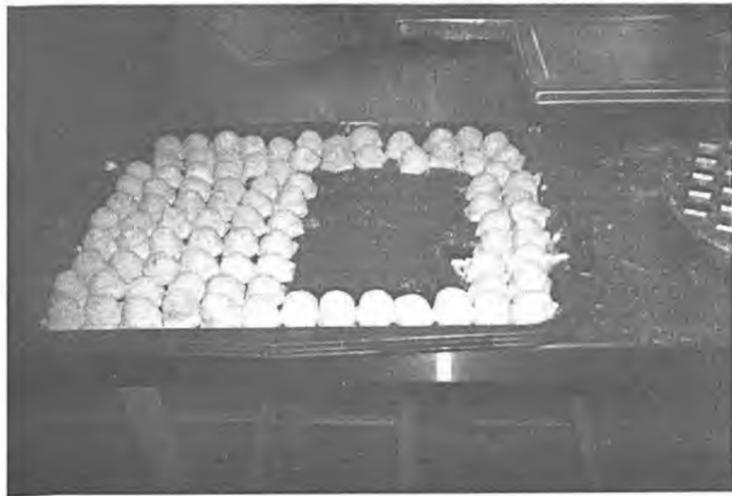
зон хамтаржа, газараа хахалаа, 665 шэнэ ажалай газар бии болоо.

Хориин «пилотно» түлэб хэдэн шатагатай. Нэн түрүүн эмхидхэлэй асуудалнууд хэгдээ. Мүнөөдэр агрохолдинг эмхидхэхын талаар ажал ябуулагдаа. Тус компани маркетинг болон хэлыбэн шэнэлэлгын асуудалнуудай хонирхохо болоно. Хажуугаарнь хориинхид субсидинуудай бага сага дээшэл-

хыень хүлэснэ.

«Муниципальна байгуулгануудай совет» гэжэ эблэлэй Правлениин Түрүүлэгшэ Валерий Цыремпиловэй хэлээшээр, Россиин Правительствын вице-премьер Александр Жуков Хориин «пилотно» түлэбые Росси дотор түрүүшын гээд нэрлээ.

Янжама ЖАПОВА.
Авторай фото-зурагууд.

НА БЕРЕГУ БАЙКАЛА ПОСТРОЯТ КОНЦЕРТНЫЙ ЗАЛ ДЛЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ ФЕСТИВАЛЕЙ

Участник проекта «Байкальская гавань» — компания «Путник Сибирь», с 2007 года входящая в ИФК «Метрополь», получила опыт реконструкции отеля мирового класса в Европе.

Теперь при строительстве туристического комплекса на озере Байкал будет учитываться «сербский опыт» с учетом особенностей Байкальского региона. Так, в «Байкальской гавани» предусмотрено строительство большой концертной площадки.

— Это позволит осуществить давнюю мечту деятелей культуры Бурятии о проведении на берегу Байкала международных open-air фестивалей. Не секрет, что многих российских и зарубежных артистов привлекает энергия Байкала, и они с удовольствием приняли бы участие в фестивале на берегу легендарного озера, но, к сожалению, пока мы не можем предложить им на Байкале концертную площадку с качественным оборудованием, — говорит директор Международного фестиваля «Голос кочевников. Байкал/Бурятия» **Наталья Уланова**. — Кроме того, концертной площадкой все не ограничивается, фестиваль — центр притяжения туристов, а для их размещения необходимо создать инфраструктуру, как раз то, что планирует построить «Метрополь» в Байкальской гавани. Это было бы идеальным местом для проведения Международного фестиваля «Voic of nomads. Baikal-Buryatia», на который будут приезжать гости со всего мира.

НОВЫЙ САД В КОКОРИНО

Сорок детей посещают детсад, открывшийся накануне Нового года в селе Кокорино Иволгинского района.

Свои двери он распахнул для детишек из трех сел, входящих в сельское поселение «Гильбиринское» — Кокорино, Хурамши и Гильбиры. Принимают сюда и внуков местных жителей. По словам главы поселения Алексея Шагдурова, последние двадцать лет здесь не было своего детсада и можно представить, каким большим событием стало его открытие для жителей поселения и для всего Иволгинского района, занимающего первое место в республике по темпам прироста населения и последнее — по обеспеченности детскими садами. В районе многое делается для изменения ситуации. Если в 2007 году в районе не было ни одного детсада, то на начало прошлого года открылось после ремонта детсады в Оронгое, Сотниково и Иволгинске. А в 2010 году открылись детсады в Тапхаре и Кокорино.

Детсад в Кокорино построен в рамках финансирования социальных объектов, запланированных к празднованию 350-летия вхождения Бурятии в состав России и предусматривающих в том числе строительство в каждом районе по одному детсаду и школе. Он стал завершающим объектом в комплексе, куда входят школа, открытая в сентябре 2009 года. Позже, в декабре того же года сданы спортзал, столовая, учебный блок.

Особую роль в строительстве детсада в Кокорино сыграл Президент Бурятии **Вячеслав Наговицын**. На открытии школы он предложил внести изменения в проект, предусмотрев такой необходимый детсад.

На церемонии открытия выступавшие отмечали комфортные условия, созданные для маленьких сельчан, соответствие всем требо-

Тамара Жапова

ваниям для дошкольных учреждений. Особенное впечатление произвели медицинский и процедурный кабинеты. Экскурсию для гостей по детсаду провела **Тамара Жапова**, директор Гильбиринской школы-миллионера, которая отныне будет называться школа-сад. Представитель Минобразования Бурятии **Татьяна Будаева** подчеркнула, что такая организационно-правовая форма будет поддержана в районах республики.

Немало добрых слов прозвучало в адрес генподрядчика — компании «Китой», а также Правительства Бурятии, его минэкономики, Народного Хурала, депутата **Цыденжапа Батуева**, главы района **Александра Цыденова**. Ректор буддийского университета **Ганжур-лама** порадовался за земляков, назвав строительство детсада признаком возрождения села. Поздравили и главы поселений «Иволгинское», «Оронгойское» и «Нижеиволгинское». Концерт под новогодней елкой показали школьники младших классов Гильбиринской школы, иволгинского детсада «Березка».

Людмила ОЧИРОВА.
Фото А.ЖИЛИНА.

УЛАН-УДЭ — ГОРОД КОНТРАСТОВ

Что думают о нас иностранцы? Что у нас круглый год очень холодно, что мы всегда ходим в валенках и шапке-ушанке, что все русские пьют, а после дебоширят. Матрешки, балалайки, медведи, блины с красной икрой — вот первое, что приходит на ум среднестатистическому иностранцу. Но всё это не дает ни малейшего представления о том, что же такое «загадочная русская душа»...

Чтобы на собственном опыте понять, какая же на самом деле эта самая душа, более 170 человек из 20 стран мира и столько же из России отправляются в невероятное путешествие по нашей стране. Гости из Аргентины, Австрии, Бельгии, Канады, Чехии, Финляндии, Дании, Германии, Болгарии, Израиля, Мексики, Норвегии, Нидерландов, Польши, Словакии, Швейцарии, Великобритании и США проедутся на поезде по крупнейшей дороге Евразии — Транссибирской магистрали. За 19 дней нашей суровой русской зимы отчаянные иностранцы преодолеют путь в более чем 9 тысяч километров от Находки до Москвы!

Читайте в нашем путевом дневнике ежедневные отчеты и зарисовки, а также смотрите фотографии и видео-интервью!

ДЕНЬ ШЕСТОЙ.
УЛАН-УДЭ — ГОРОД КОНТРАСТОВ

На перроне меня встретила съемочная группа. Пока брали интервью у Макарены Гонзалис (Аргентина) и Пита и Майке Вайгентов (Германия), наша многочисленная и многонациональная группа перетекла в стоящие на вокзальной площади автобусы, оставив нам пару забытых чемоданов. Так что утро у нас с оператором началось с пробежки — догоняли автобус, чтобы их туда забросить. Удачно.

Торопиться в баню №4. Она оказалась более актуальной после 2,5 суток в поезде, чем осмотр достопримечательностей. Увы, я этот культурно-общественный экстрим пропустила, т.к. прошла по центральной части города.

Улан-Удэ миниатюрен и главная достопримечательность — центральная площадь с головой Ленина, огромной и ужасающей, как прогулка по кладбищу в детстве. В противовес ей совершенно сказочными казались фигуры народного эпоса изо льда — горки, скульптуры, арки. Не удержалась и покатаюсь.

Здесь есть забавная традиция — загадывать желания, приклеивая монетки на ледовые фигурки, но не на все. Желтые наклеивают женщины, серебряные — мужчины, а вот шоферы впаивают гайки. Популярностью

УЛАН-УДЭ ПОБЕДИЛ В РЕСПУБЛИКАНСКОМ КОНКУРСЕ ТУРИСТСКИХ МАРШРУТОВ

Улан-Удэ победил в республиканском конкурсе туристских маршрутов среди муниципальных образований в номинации «Лучший культурно-познавательный туристский маршрут». «Улан-Удэ — столица Азии Байкальской» — такое название носит экскурсионный маршрут-победитель. Полученный грант в сумме 300 тысяч рублей будет направлен на создание системы уличной навигации по маршруту: установку указателей, информационных стендов, план-схем города.

Экскурсионный маршрут по Улан-Удэ по праву входит в базовый пакет турпродукта Бурятии. Именно со знакомства с культурно-историческими памятниками города Улан-Удэ начинается путешествие по республике. Маршрут включает в себя посещение исторической части Советского района, наиболее интересных объектов Октябрьского и Железнодорожного районов.

Улан-Удэ обладает уникальным историко-культурным наследием и с 1990 г. включен в Список исторических городов России. На территории города расположено 234 объекта культурного наследия: памятники архитектуры и градостроительства, памятники искусства (11 объектов культурного наследия федерального значения, 223 — республиканского значения). Прогуливаясь по историческому центру, можно совершить увлекательное путешествие по ярким страницам трехвековой истории города; познакомиться с наиболее интересными памятниками искусства и градостроительства, узнать историю строительства крупных промышленных предприятий и культурных объектов, посетить буддийские храмы и православные церкви.

Фото Р.Н.БАЗАРОВА.

пользуются зайчиха с малышом, Дед Мороз со Снегурочкой и мешком подарков, целующаяся парочка.

Рядом с площадью, между гостиницей и кинотеатром, за забором есть неприметная кафешка в виде настоящих юрт, в которой очень вкусно и недорого кормят национальными блюдами. Её знают только местные. Сдаю и предупреждаю — национальные блюда очень сытные и жирные, их нельзя есть с «Кока-колой» и другими холодными напитками — жир застынет в желудке, и будут проблемы.

За сувенирами нужно пройти еще чуть вперед, обогнув справа бывший императорский почтамт. Выбор приличен — от фигурок из соленого теста до одежды и кованных сертифицированных ножей с ковкой. Главное — не перепутать с монгольскими и китайскими. Купила необычные магниты с курящей старушкой в полусфере, в которой запаян подвижный снег.

Поразило то, что в городе нет советских памятников (кроме головы). Но нет и элементов национальной культуры — по словам местных, ее нет совсем, так как она почти вся заимствована.

В финале мы все доехали до Иволгинского дацана. Как со старинной гравюры — яркие краски и завиточки на фоне гор и снега, монахи в красно-оранжевых одеждах, как в кино. Жаль, что стемнело и не получилось удачных снимков. Нас пустили посмотреть на нетленное тело Хамбо Ламы Итигэлова, а еще мы попали (не все) на очень интересный диалог о буддизме двух лам — местного Хамбо Ламы и приезжего Оле Нидала. Заговаривает, когда разговаривают два великих человека моего времени, особенно, когда спорят — очень дипломатично и витиевато.

Бурятия — очень красивая, хочется приехать весной, когда монохром гор и равнин залиют краски цветущего багульника и зелени трав. Почти весь день проговорили о традициях бурят и истории, шаманских горах и становлениях гуннов, ремеслах. Все это время рядом был представитель съемочной группы, записала нашу беседу на диктофон, но расшифровать время найдется уже после поездки.

<http://strana.ru/profile/nepesh/blog/read/612141>

«САХА-ЯХАДТА АЗАТАЙ АЖАҢУУНАБДИ»

Убэлэй хүйтэн эдэ үдэрнүүдтэ 60 наһанайнгаа жаргал Эльвира Намсаревна СОТНИКОВА эдлэжэ байнхай. Намда дүтэ түрэл болохо аргагүй һонин хуби заяатай эхэнэр тухай хүндэтэ уншагшадтаа дуулгаха ханаатайб.

Саяан хадын хормойдо оршодог Түхэнэй аймагай Нуган хууринда Эльвира Намсаревна түрэн намтартай. «Тэрэ үедэ миний аба Намсарай Сыренович Ахын аймагта милиционерээр хүдэлжэ байгаа. Тиймэһээ эжымни Жаба Базар-Доржиевна хоёр һаратай намаа абаад, Ахада ошоо бэлэй. Миний 13 наһатай болотор тэндэ ажаһуугаабди», - гээд Эльвира Намсаревна хөөрэнэ.

1968 ондо амжалтатыйгаар Жэмһэгэй дунда хургуули дүүргэжэ, Бурядай багшанарай дээдэ хургуулин физико-математикийн факультедэй оюутан боложо шадда. Дээдэ эрдэмтэй болоод, нютагтаа математикийн багшаар хүдэлжэ эхилһэн намтартай.

1983 ондо Эльвира Намсаревнагай хуби заяан эрид нэлгэгдэ. Тэрэ гэнтэ Якутск хото ябжархидан байна. Газарай заха болохо нютагта Эльвира Намсаревна багшынгаа, хүмүүжүүлгынгээ ажал орхёогүй. 10 жэлэй хугасаа соо Якутск хотын Табаганын дунда хургуулида амжалтатыйгаар хүдэлэе.

1993 он хадаа Эльвира Намсаревнагай хуби заяанда баһа онсо оншотой. Юуб гэхэдэ, тэрэ хургуулиа орхижо, Яхатай гүрэнэй университетдэ хэблэлэй байшанда ажалдайнгаа намтар үргэлжэлүүлэ. Эндэ хүдэлхын тула Э.Н.Сотникова Москвагай хэблэлэй академид дүй дүршлөө дэшээлүүлгын курсада хуража, литературна редактор боложо гараа.

- Якутск хотодо 35 километр дүтэхэнэ байдаг Табага хууринда 10 жэл соо хүдэлөөб. Тийхэдэ хото город нүүхэ һанаан манай толгойдо орожо, Якутск хото ерээбди. Эндэ ерэмсээрни, Яхатай гүрэнэй университетдэй

хэблэлэй таһагта намай уриһан байна, - гээд Эльвира Намсаревна хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ.

Яхатай университетдэ 17 гаран жэл хүдэлхэдөө, хуралсалай болон эрдэмэй литература хэблэлгын ажалда горитой эхэ нүлөө үзүүлэ. Методическа болон хуралсалай пособиуудай, эрдэмэй ажал болон монографинуудай олон тоото хуудануудыг Эльвира Намсаревна уншажа, заһабарилжа, уншагшадта, эрдэмтэдтэ дамжуулаа.

Хэды хүнгэн бэшэ, харюусалгата ажалтай байбашье, нийтын ажалда зүрхэнэй ханаагаар ходо хабаадалсажа байдаг. Саха-Яхад Республикын университетдэйнгээ, Якутск хотын түрүү нийтын ажалшадтай нэгэн бшуу. Гэхэ зуураа буряад угсаатанаа заха холын Якутскда үндэр зэргэдэ түлөөлжэ ябадаг. Олон жэл соо Якутск хотын бурядай эблэлэй түрүүлэгшээр хүдэлнэ гэшэ. Буряад ёһо заншал, буряад хэлэ бэшэг хүгжөөлгэдэ горитой эхэ хубитаяа оруулна. Юуб гэхэдэ, танигдаа үзэгдөөгүй холын хизаарта ошоһон нютагаархидтаа эзнэни ходо ойлгуулжа ябадаг заншалтай. Мүн буряад угсаатанай һайндэрнүүдтэ олон тоото буряадуудаа суглуулжа, нютаг нугыень хануулжа байдаг. Тийгэжэ жэл бүри үндэр хэмжээндэ манай Сагаалган, Сурхарбаан үнгэрдэг заншалтай. Эльвира Намсаревнагай ашаар Якутск хотодо ажаһуудаг зуу гаран угсаатан сооһоо буряадууднай онсо илгаатай, түрүүшүүлэй тоодо оролсоно.

Буряад угсаатанаа түлөөлжэ Саха-Яхад Республикада ажаһуудаг арадуудай Ассамблейн ажалда хоёрдахин хабаадаа. Мүн тийхэдэ Росийн арадуудай конгресстэ буряадуудыг түлөөлөө. Яхатай эхэнэрнүүдэй суглаанда ошожо, буряадайнгаа нэрэ нэрлүүлэ. 2006, 2008, 2010 онуудай Бүгэдэ буряадуудай «Алтаргана» гэхэн фестивальнуудта Якутск хотодо ажаһуудаг бүлэг буряадуудай тоодо оролсон хабаадаһан юм.

Якутск хотодо буддын шажантанай «Лотос» бүлгэмэй хүгжэлтэдэ өөрын туһа хүргэжэ байдаг.

- Якутскда ажаһуудаг буряад угсаатан өөрын орохо гараха, мүргэхэ дуган, дасантай болохо үннэй ханаатай. 1999 ондо нэгэ байшан гэр соо дуган нээхэ гэжэ шийдхэбэри абтаа. Дандар лама уригдажа, энэ ажал хэрэг эдэбхитэйгээр эмхидхэжэ эхилэ. Буддын шажантанай «Лотос» байгуулхадань, бидэ булта устав зоёһон байнабди. Тиймэһээ Дандар ламын ажал хэрэг хайнаар бүтэһэн юм. Буряадуудай бүлгэмэй хандахадань, Якутск хотын болон Саха-Яхад Республикын хүтэлбэрлэгшэд ойлгожо, дасан барилгада газар үгэһэн байна. 2010 ондо тэндэ түрүүшын ажалнууд эхилжэ, бумбэ нюугдаһан байна, - гээд Эльвира Намсаревна хөөрэнэ.

Түбэдэй Дхарамсала хүржэ, 14-дүгээр Далай ламатай уулзаха буянтай байгаа.

- Хэзээб даа, нэгэ һүни Далай ламатай уулзажа байнаб гэжэ зүүдэлһэн байнаб. Олон жэл болоод, зүүдэмни үнэн болоходонь аргагүйгээр баярлааб. 2008 оной эхээр гэнтэ сугларжа, Инди, Түбдөөр ябаха бүлэг соо һуулын хүн боложо оролсоод, аяншалгада ябашоо һэн. Эндэ бүхыгөөрөө юумэн намда туһалаа. Худалаар хэлбэл, нэгэ үдэрөөр хари гүрэнэй паспорт хэгдэшоо, ажалһаань амаралтада түргээр табигдааб, мүнгэн түргээр олошоо. Тэрэ Яхадһаа ошоһон зоной дунда би гансаараа буряад хүн байгааб. Зүүн зүгэй литээр шэнэ жэлдэ зориулагдаһан ном Далай лама хэдэн үдэр соо залаха үедэ тушаалдаабди. Үдэр бүри Далай ламын дүрэ холоһоо хаража, бурхандаа залбараабди. 2008 оной февралын 29-дэ манай бүлэгтэй Далай лама уулзажа шадда. Табан үнгэтэ хадаг үдлэг дээрээ зогсон барихадамни, Далай

хүртөө. 2007 ондо Саха-Яхад Республикын Президентын зарлигаар «Гражданская доблесть» гэхэн тэмдгээр шагнагдаа. Саха-Яхад Республикын Эрдэм ухаанай министрствын, Яхатай гүрэнэй университетдэй, Росийн арадуудай Ассамблейн, Якутск хотын болон бусад эмхи зургаанай шагналнуудта нэгэтэ бэшэ хүртөө.

Иимэ эхэ ажал эхэнэр хүнэй ээм дээрээ дагаад ябахадань, гэр бүлэнь, түрэл гаралын тулгуур боложо үгэнэ бшуу. Наһанайнь нүхэр Иннокентий Васильевич Шептонов Саха-Яхад Республикын мүрдэлгын управленидэ олон жэл соо хүдэлөө. Борис хубууниинь хүгшэн аба ба абаяа һажажа, Хабаровск хотодо милицийн дээдэ хургуули амжалтатыйгаар дүүргэе. Мүнөө дотоодын хэрэгүүдэй таһагта хүдэлнэ, өөрөө гэр бүлэнь болоххой. Хүгшэн эжы абаяа Борисай басаган баярлуулжа байдаг. Мүн одхон Наташа басаганиинь Яхатай гүрэнэй

лама эхэ баярлаа, шара хадагыг намда бусаагаа. Будда бурханай алтан дүрэ бэлэглэжэ, Якутск хотодо дасан бодхоохыемнай зүбшөөгөө, - гээд Эльвира Намсаревна һонирхолтойгоор хөөрэнэ.

Оролдосотойгоор хэһэн бүхы ажалайнгаа түлөө олон тоото хүндэлэлэй бэшэ болон грамотануудаар шагнагдаа. 2006 ондо «Буряад Республикын соёлой габыята хүдэлмэрилэгшэ» гэхэн үндэр нэрэ зэргэдэ

университедэй хэлэ бэшэгэй факультет дүүргэһэн юм.

- Саха-Яхатай газар дээрэ гушаад жэл соо ажаһуунабди. Наһанайнгаа амаралтада гараад, эндэхи газар дайдада доро дохёод, түрэл нютагтаа бусаха ханаатайбди, - гээд Эльвира Намсаревна энебхилэн һууна.

Борис БАЛДАНОВ.
Авторай фото-зурагууд.

«МОСКВАДА БУРЯАДАА ҺАНАНАБ, БУРЯАДАА ШЭНЭХЭЭНЭЭ ҺАНАНАБ...» Манай айлшан

«Буряад дуунайнгаа дээжы бадаруулан дууладаг Бадма-Ханда олоной омогорхол, орьёлой үндэртэ гэрэлтэһэн одон» гэжэ Росийн габыята соёлой хүдэлмэрилэгшэ, уран зохёолшо Элбэг Манзаров арадай дуушан Бадма-Ханда Аюшесвада зорюулан, шүлэгэй мүрнүүдыг бэшэһэн байна. Мүнөө Москва хотодо ажаһуудаг Бадма-Ханда Аюшесва түрэл «Байгал» театрайнгаа урилгаар Шэнэ жэлэй урда тээхэнэ Улаан-Үдэ ержэ, «Амаралтын үдэшэ» гэхэн телевизионно проектын айлшан болоо. Амаралтын нэгэл үдэшэ үннэй мэдээжэ болоһон, шэнэшье дуунуудыг гүйсэдхэжэ, Бадма-Ханда Аюшесва харагшадтаа дахяад баярлуулаа, өөрөөшье дуушан баясаа.

Олон харагшадтай дура сэдхэл буляһан Бадма-Ханда Аюшесватай манай корреспондент Ешигма ЦЫБЕНОВА уулзажа, хөөрэлдөө үнгэргэһэн байна.

- Нютагаа эрьехэдэ гоёл ёһотой?

- Буряад ороноо бууһанһаа хойшо сэдхэл дүүрэн, урма баяраар элбэг, тэнюун зосоомни, гоё болоод мүнөө байнаб. Нютагаа ерэхэ гэшэмнай ягаашы ондоо, эхэ һайн үйлэ удха шанартай ябадал гэжэ һананаб. Арад зоноо хаража, өөрынгөө шагнагшадыг, харагшадыг хараха боломжолһондоо эхэ баяртай байнаб.

Буряадарад зонг гэшэмнай одоол хайнаар алыга ташажа, дуе шагнажа хайнаар абахадань, намда эхэл хүсэл шадал нэмээдэг, тайзан дээрэ гараад, дуугаа дуулаад буухадаа, эхэ шадалтай болодогби. Концертдэ ерэхэн зон хайн ханаагаар ерэдэг, уулзаһандаа баяртай байдагби.

- Гансашы Буряад орондоо бэшэ, харин хаа хаанагүй, хари гүрэнүүдээр бэлигээ гэршэлнэ гэшээт. Эндэ аба эжын буян үнэхөөрөөл сэгнэшэгүй, иимэ аза талаантай, золтой ажамидаржа байхадатнай.

- Бидэ Шэнэхэндэ хүдөөдэ түрөөд, хонишь адуулдаг, үнэһаадаг, бүхы ажалыг зааханһаа хуу хэһэн гэшээбди. Хүгшэн абамни, аба эжы наашаа ержэ, эндэ ородой буряадууд иимэ хайхан байдалтай байна гээд мааньдыг наашан асарһан, тэрээндэ одоол аба эжын буян, аба эжыдээ баярлахаар. Холье хаража, асаржа, нодыемнай нээжэ, хургуулида хургаа, ерээд, аба эжымнай хэлэ амагүй мааньдыг бултыень хургуули оруулжа,

ямаршы хүнүүд болохыемнай мэдэхгүй, юунышь наа хүнэй дунда оруулжа, ухаа орог гээд лэ табяа. Эжы абынгаа найдабарийнь хүсэлдүүлжэ, иигээд багшанарай хайгаар, хажуудамни туһалһан хүнэй хайгаар, намай дээшнэ гаргажа, энэ миний мүнөөнэй замда оруулһан хүн бүхэндэ би эхэ баяртай байдагби.

- Багадаа, Шэнэхэндэ тон түрүүн дуулаһан дуугаа ханана?

- Панана, эжымни заагаа һэн. Хүдөөдэ байдаг байгаабди, тэндэмнай светшы байхагүй, үбэл болоо һаань, хүнэй ошохоншы аргагүй тиймэ газарта байдаг һэмди. Шэнэхэндэ эгээл заханда би түрээһэмби.

Бууралхан халзамнай тэмүүлжэл байн

Бутынгаа харгыда энэл

гү би,

Бууралхан аба эжынгээ

Үлгы нютагта бултаараа

жаргалтай хууял даа

имэ дуу эгээл түрүүн дуулаа һэм, оройдоо мартадаггүйб. Би ондоо бадагынь мэдэхгүйб. Би эжыһээ хуража, эзнэни дуун болгожо бэшэхэ ханаатайб. Эжын мэдэдэг дуунууд олон, тэрэ дуунууд соонь миний мэдэхэ дуунууд тон үсөөн, эжынгээ хажууда ходо байбал, үшөө олон дуунуудыг мэдэхэ, хураха байгааб.

Би жаахан байхадаа, эжы шэнгез багшал болодог наа гэжэ ханадаг һэмби.

Хүнэй амидарал гэшэ, хүнэй хуби заяан гэшэ өөрөө дулдыладаг бэшэ, байһан оршон тойронхи байдалһаа, ямар хүнүүдтэй тааранашы, хэн шамда замзаажа үгэнэб, тэрээһнээ болон. Москва хото ошоод амидархадаа, нэгэ талаар гоё, нүгөө талаһаа нютагаа, Буряадаа хананаб, Буряадтаа ерэхэдэ, Шэнэхэндэ ханахашы, хүнэй сэдхэл улам саашаа.

- Шэнэхэндэ үннэй ошоогүй гүт?

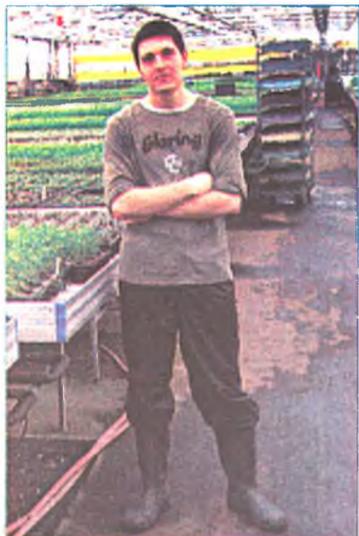
- Шэнэхэндэ хоёр жэл болоо ошоогүйб. Бүхы түрэлхидни тэндэ.

Тээд эндэшье манай түрэлхид ерэнхэй. Буряадайманай түүхэтэ орон нютаг мааньдыг эхэ хайнаар угтан абажа, эхэ дэмжэжэ, үргэжэ, мууень дараад, һайниень үргэжэ, бүхы гүрэн түрэ, арал зоншы наа, Шэнэхэндэ ерэхэн нютагаархидтамнай эхэ туһа хүргэжэ байна гэшээб даа. Тэрээндэнь эхэ баярлахаар.

- Та түрүүшынхээ Буряад орон ержэ, Улаан-Үдын нэгэдхи лицей-интернат хургуулида хураһан, дүүргэһэн болонот.

- Манай хургуули гоёор хургадаг даа. Манай интернат үшөө олон хүүгэдыг хургадаг байха янаб гэжэ ханадагби. Пураха байра үсөөн болоходог, томо хургуули байгаа һаань, үшөө олон буряад хүүгэд буряад хэлэндэ хураха ха юм. Би эндэ ерэхэн хадаа дашарамдуулжа, өөһэдынгөө үетэн нүхэдтэ, аба эжыдээ, багшанартаа булта намай мэдэдэг, танидаг хүн зондо Сагаалганы угуулан, Шэнэ жэлэй мэндэ хүргэнэб. Гараха Шэнэ жэлдэ бултадаа ажал хэрэгтнай урагшатай хайхан байхыень хүсэһэнэб. Гэхын хамта бүхы буурал хайхан Буряад оромнай, ажаһуугшад буянтай, бурханай ажамидараг лэ даа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Буряад арадай дуушан Бадма-Ханда Аюшесва.

Анатолий КУШНАРЕВОЙ ЗЭЭ ХҮБҮҮНЭЙ ХҮСЭЛ

ажаллаж, хайн мүнгэ салин абадаг байгаа.

"Тус хотодо хүдөөгэй ажалшад элдэбын ургамалнуудыс томо, мүнөө үсын теплицэ соогуур ургуулдаг. Иимэ ургамалнуудын түхэрээн жэл ургажа байдаг. Би тэндэ ажаллахдаа, тиймэ хүндэ ажал хэдэггүй байгаа. Тус теплицэнүүд булта автоматизированнэ. Ганса кнопко дараад, байшан соо хэрэгтэй температура, шийг байхыень гуримшуулааб. Заримдаа рассада хуулгадаг хэм", - гэжэ Сергей хөөрэнэ.

Беларусинаа, Украинааа хүнүүд ажаллаа", - гэжэ Сергей хэлэнэ.

Амаралтынгаа үдэрнүүдтэ Сергей шэнэ нүхэдтэйгөө Норвеги ошожо хараа. Швецин олон хотонуудаар ябаа. Тэндэ олон һонин юумэ хаража, шэнэ хүнүүдээр танилсажа, нүхэдтэй болоо.

"Швецинээ гэртээ ерээд, тэндэ олоһон дүй дүршэлтэйгөө хубаалдаха дуран бии болоо. Тийн Анатолий Григорьевич теплицын проект бэшэ гэжэ заабари үгөө. Мүнөө хадаа энэ проект бэшэжэ байнаб. Апрель һара соо дүүргэхэ түсэбтэйб. Теплицэ соо автома-

АЯНШАЛГЫН ГЭРЭЙ ПРОЕКТ БЭЛЭН

ВСГТУ-гай оюутад Алексей Пачковский Тамара Астраханцева хоёр аяншалгын проект бэлдээ. Тэрэ ажалынь Улаан-Үдэдэ үнгэрһэн "Идеи. Изобретения. Инновации" гэхэн ярмаг дээрэ үндэр сэгнэлтэнүүдтэ хүртөө.

Проектын гол удха - Хурамхаанай аймагай Алла нютагай булагай хажууда айлшадай гэр бариха. Оюутадай хэлэхээр, эндэ аяншалга хүгжэбэл, ехэ үр дүнтэй байха.

"Бидэнэр сентябрь һара соо тэндэ ошожо хараһан байнабди. Ехэл гоё газар юм. Би түрүүшынхисэ Хурамхаанай аймагта ошоһон байнаб. Тийн иимэ гоё байгаалитай газар хаража, ехэ гайхаһан байнаб. Харин энээнэй муу тала хадаа - тийшэ ошохо харгы мүнөө болотор баригдажа дүүрээгүй. Паяр баригдажа дүүрээжэ, олон аяншалагшад гоё байгаали ошожо хараха бээ гэжэ найдагдана", - гэжэ Тамара Астраханцева хэлэнэ.

Мүнөө үсын хэрэгсэлнүүдыс хэрэглэн, айлшадай гэр барихын тула гурбан миллион түхэриг хэрэгтэй.

"Тэндэ бидэнэр Хурамхаанай аймагай захиргаанай түлөөлгшэдтэй уулзаһан байнабди. Аймагай социально-экономическа хүгжэлтын программа соо манай проектыс тэдэнэр оруулхабди гэжэ хэлэһэн байна. Тийн үшөө инвесторнүүдыс олохо хэрэгтэй", - гэжэ оюутад хэлэнэ.

Тус фермэ 1954 ондо байгуулагдаһан байна. Эндэ урдандаа ганса ссэг ургуулдаг һэн. Харин мүнөө элдэбын ургамалнуудыс, огородой эдэс ургуулна.

"Хэдэн жэлэй саана хари гүрэнһөө оюутадые урижа, хүдөөгэй ажалтай танилсуулха гэхэн бодол тус фермын хүтэлбэрлэгшын наһанай нүхэртэ ерээ. Тийн тийшээ элдэбын гүрэнүүдһээ оюутад, магистрантнууд ошодог болоо. Жэ-шэнь, намтай тэндэ Венгринээ,

тизированнэ системэ байха", - гэжэ залуу агроном хэлэнэ.

Тарбагатай аймагта иимэ теплицэ барихада, инвесторнүүд хэрэгтэй. Бүхы оньһон хэрэгсэлнүүдыс Омск хотоһоо асархаар түсэблэнхэй. Сергей һаяр Новосибирск хотодо практика гарахаяа ошохо. Тэндэ иимэ теплицэнүүд бии болонхой. Тэрэниисе яжа барихааб, ямар ургамалнуудыс ургуулха аргатайб гэжэ залуу агроном шэнжэлхэ.

"Би Тарбагатай аймагта мүнөө үсын теплицэ бариха хүсэлтэйб. Иимэ заабари Анатолий Григорьевич үгөө. Юундэб гэхэдэ, манай республика дотор хари гүрэнүүдэй стандартнуудта таараха теплицэнүүд үгы юм", - гэжэ мэдээжэ агроном Анатолий Кушнаревои зээ хүбүүн Сергей Кушнаревои хэлэнэ.

Сергей Буряда гүрэнэй хүдөө ажахын академин агрономическа факультедэй дүрбэдэхи курсын оюутан юм. Тэрэ мэдээжэ абгайдаал адли хүдөө ажахын ургамалнуудыс ургуулха эрдэмээр һонирходог. Тийн инновационно теплицэ бариха хүсэлтэй. Анатолий Григорьевич тэрэниисе минии уг залгамжалагша гээд тэмдэглэдэг.

Сергей һаяхана хари гүрэнэй стажировкоһоо ерээ. Тэрэ Швеци гүрэнэй Хельнас хотодо байдаг хүдөө ажахын фермэ дээрэ ажаллаа. "Тийшээ ошоһынгоо урда тээ англи хэлэнэй курсада һураһан байнаб. Пайнаар хөөрэлдэдэг болооб. Швед яһатан ехэ эбтэй зон юм. Хари гүрэнһөө ерэхэн хүнүүдтэ ехэ һайнаар хандадаг. Тэдэнээр хөөрэлдэхэ дуратай юм", - гэжэ Сергей хэлэнэ.

Манай нютагай хүбүүн Хельнас хотодо салат, укроп, мангир ургуулдаг байгаа. Үдэрбүхэн 7 часоо

ЭГЭТЫН-АДАГТА АЯНШАЛГА ХҮГЖӨӨХЭ

Яруунын аймагай Эгэтын-Адагай дунда хургуулин арбадахи классай хурагша Ирина Жданова "Школа кочевника" гэхэн аяншалгын хургуули нээхэ ханаатай. Эндэ бүхы дуратайшуул хабаадажа, сэбэр агаартай газарта амараад, буряад арадай ёһо заншалтай танилсаха аргатай байха.

Иринын хэлэхээр, иимэ хургуули эмхидхэхэ дүй дүршэлтэй тэрэ болоод байна. Хургуулин хурагша үнгэрхэ зун багшанартайгаа сугтаа иимэ хэмжээ ябуулга эмхидхэн байна. Эндэ Яруунын аймагай хургуулинуудай хурагшад хабаадаа. Үхибүүд һонирхолтой этноэкологическа экспедицидэ хабаадаһан байна.

"Пүүлэй жэлнүүдтэ манай республика дотор аяншалга ехэ хүгжэжэ байна. Тийн манай аймаг баһал хабаадахын тула иимэ хургуули нээхэ гэхэн проект бэллүүлэбди", - гэжэ Ирина хэлэнэ.

"Школа кочевника" гэхэн проектын гол зорилго хадаа Ярууна нютагай баян байгаалитай, эндэ ажалуудад зоной ёһо заншалтай, ажабайдалтай айлшадые танилсуулга болоно. Басаганай хэлэхээр, аяншалагшад һэсы гэр соо байха. Маарагта гэхэн хурунда табан һэсы гэр баригдахаар түсэблэнхэй.

Хабаадагшад экологическа сэбэр эдэс эдихэ. Хониной мяхаар, һүүһөр хэгдэһэн амтатай эдээнэй табагууд бултанда һайшаагдаха. Тийн үшөө аяншалагшад эндэ мориной тоног хаража үзэжэ, тэрэниисе оёжо хураха. Буряад арадай заншалта наадануудыс наадаха, морин дээрэ ябажа хураха аргатай байха", - гэжэ Ирина хөөрэнэ.

Аяншалагшад үшөө зундаа үнгэрдэг "Эрын гурбан нааданда" хабаадаха, Эгэтын - Адагай дасан, Можайка тосхоной тоһо хүнэй завод ошожо хараха.

ЗЭДЫН АЙМАГ АГНАХАЯА ОШОХО

"Зэдын аймагай хүгжэлтын нэгэ халбари хадаа агнуурийн олзо эрхилэлгэ нээлгэ болоно. Хэрэгтэй эрхэ байдал эндэ бии юм", - гэжэ БГСХА-гай оюутан Венера Сордеева хэлэнэ.

"Охотничий туризм на базе охотхозяйства ООО "Охотник" Джидинского района" гэхэн тэрэнэй олзо эрхилэлгын түсэб ганса академин багшанарта һайшаагдаад байна. Харин залуу басаган инвесторнүүдыс олохо хүсэлтэй. Энэниисе заал наа бэслүүлхэ хэрэгтэй гэжэ тэрэ тэмдэглэнэ. «Агнуурийн талаар бүхы янзын түлөөһэтэ туһаламжануудыс аян-

шалагшадта дурдахдаха. Жэ-шэнь, элдэбын шубуудыс буудаха, ойн гахайс, боро гүрөөһэ агнаха. Зэдын аймагай Хулдаг, Боций нютагуудаар морёор ябажа, тэндэхи ажабайдал, ёһо заншал хараха аргатай. Элдэбын гол мүнэнүүдээр ябажа, заһаһа бариха гү, али агнахаяа ошохо аргатай", - гэжэ Венера хөөрэнэ.

Басаганай тэмдэглэхээр, агнуурийн турнууд аймагай зоние ажалаар хангаха. Агнуурида дуратайшуул ехэнхидэ мүнгэтэй, баян хүнүүд байдаг. Тийн агнуури-ехэ үрэдүнтэ олзо эрхилэлгэ болоод үгэхэ.

ЭМНЭЛГЫН ХИЛЭЭМЭ, ТАРЯНАЙ САЙ...

ВСГТУ-гай "Технология продуктов из растительного сырья" гэхэн танхимай дэргэдэ "Доктор хлеб" гэхэн багахан инновационно предпряти байгуулагдаа. Эндэ эмнэлгын хилээмэ болон "Кочевник" гэхэн тарянай сай хэжэ худалдаха.

"Иимэ сай бидэ манай хүгшэн эжы абанарай рецептээр бэлдэнбди. Шараһан таряан, даһан болон һүн тэрээн соо ородог. Ехэл амтатай сай юм! Иимэ һайхан үнэртэй, амтатай сай манай элинсэг хулинсагууд уудаг байгаа. Мүнөө ямаршыс дэлгүүртэ иимэ юумэ олохогүй", - гэжэ "Технология продуктов из растительного сырья" гэхэн танхимай доцент Октярина Гомбоевна Аюшеева хэлэнэ.

"3 в одном" гэхэн кофе бултанда мэдээжэ. Тийн "Кочевник" гэхэн сай тус кофетэй адли багсалаатай юм. Тэрэнэй рецепт бэлэн байха: бусалһан уһан соо худхаад, амтатай сай болгон ууха аргатай.

"Бидэнэр манай арадай ёһо заншал хэрэгээхэ ханаатайбди. Хүгшэн эжынэрэй рецептнүүд бултанда мэдээжэ байха ёһотой. Мүнөөнэй олонхи залуушуул таряанай сай ямар байдаг бэ гэжэ мэдэнгүй. Тэрэ ганса амтатай бэшэ, харин үшөө элүүр энхэ байдалда ехэ хэрэгтэй юм", - гэжэ Октярина Гомбоевна хэлэнэ.

"Доктор хлеб" гэхэн предпряти инновационно хилээмэ бэлдэнэ. Газаһаань харахада, юрын хилээмэн, харин досоохинь ехэ шухаг юм. Иимэ хилээмэн соо углевод бага байна, тийн энээнһээ боложо, тэрээн соо калоринь бага юм. "Тус проект бэлүүлхын тула манай танхим ехэ ажал ябуулһан байна. Олон шэнжэлгэнүүд үнгэргэгдөө, дүй дүршлөөрөө олон багшанар хубаалдаа", - гэжэ тус танхимай багшанар хэлэнэ. Энэ багахан инновационно предпрятида оюутад ажаллаха. Эндэ хэгдэһэн хилээмэ, таряанай сай Улаан-Удын дэлгүүрнүүд соо худалдахаар хараалагдана.

Ерээдүйдэ "Доктор хлеб" элдэбын печени, пряник, киришки болон тортнуудыс хэжэ худалдаха. Эдэ инновационно бүтээлнүүдыс олон үдэр соо хадагалха аргатай байха.

Тус хуудаһа Эржена БАТОРОВА бэлдэбэ.
Авторай фото.

Январийн 13 – Россиин Хэблэлэй үдэр

ЗОХЁОХЫ АЖАЛДА ЗОРИГЖУУЛНАЛ АМЖАЛТАМНАЙ

пондент Т.К.Перевалова шагнагдаба. Харин Хүдөө ажахын болон эдээ хоолой министерствын зүгһөө манай мэдээжэ корреспондентнүүд Д.З.Целовальникова, Э.Е. Дамбаева, фото-корреспондент Р-Н.Б.Базаров гэгшэд мүнгэн шанда зууршалагдаба.

Республикымнай Хүн зоние хамгаалгын министерствын зүгһөө

Эрхим хүндэтэ нүхэднай!
 Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ Буряад драмын академическэ театрай коллективэй зүгһөө Россиин Хэблэлэй үдэрөөр хани халуунаар амаршалжа, арад түмэндөө тон хэрэгтэй ажалаа үндэр хэмжээндэ абажа, сахижа ябаһан та бүгэдэндөө маша ехэ баярые хүргэнэбди! Саашадаашье, олон найхан жэлнүүдтэ зохёохы ажалдаа үндэр амжалта туйлажа, гэр бүлэдөө золтой жаргалтай, урма зориг түгэлдэр ябахыетнай доро дохин хүсэнэбди!
 Театрай директор Д.Н. СУЛЬТИМОВ.

Заншалта болоһон Россиин Хэблэлэй үдэр Правительствын тусхай зал соо бүхы СМИ-гэй ажалшад, радио болон телевидениин хүдэлмэрилэгшэд сугларжа, конкурснуудта илагшадта шангууд барюулагдаба. Буряад Республикымнай Правительствын Түрүүлэгшын уялгы дүүргэжэ, Түрүүлэгшын нэгэ дэхи орлогшо И.М. Егоров амаршалгын үгэнүүдые хэлэжэ, эндэ сугларагшадые хани халуунаар амаршалба, найхан үгэнүүдые дамжуулба.

Буряад орондомнай бэрхэ журналистнуудай нургуули бии, саашадаа цифровой телевидени бии болохо гэжэ найдуулба. Монгол оронтой хамтын тусхай програмнууд саашадаашье харуулагдаха, элдэб үндэһэ яһатанай ажаһуудаг манай республикада муу юумэн болохогүй, мэргэжэлтэ ажалаараа суурхаһан, илаһан журналистнуудай хүдэлмэринүүдтэ сэгнэлтэ үгтэнэ, ажальень дэмжэнэбди, тиин бултадаа республикынгаа хүн зоной ажаһууда-

лые, ажабайдалые зүбөөр харуулжа, дэмжэжэ, элүүр энхэ, эбтэй зетэй, зол жаргалтай, булта найн найхан ажаһуухатнай болтогой гэжэ үрээбэ, сэдхэл баянтай байхые хүсэбэ.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын захиргаанай мэдээсэлэй политикин болон олонитэтэй холбооной талаар хүтэлбэрлэгшын орлошо - мэдээсэлэй-аналитическэ комитедэй түрүүлэгшэ И.В.Смоляк амаршалгын үгэнүүдые хэлэжэ, үнэн сэхэ үгэнүүдһээтнай үлзы хэшэгтэй ажабайдал дулдыдана, хэлэһэн, бэшэһэн хүн бүхэнтнай өөһэдын дарганарай ойлгосо үгэнүүдтэй (комментари) байха зэргэтэй, хүн бүхэн, журналист бүхэн өөр дээрээ ехэ харюусалгатай даабаритай байха ёһотой. Мүнөө үедэ 313 СМИ тоологдоно, тэдэнэй 200 гаранинь хэблэлдэ хабаатай, бэшэнинь булта электронно үүргэтэй болоно. Тиигэжэ 185 мянган тираж хэблэлдэ гарана. Интернет хэблэлдэ 8 миллион гаран хүн хабаадаһан байха юм.

Удаань конкурснуудта илагшад – олон эмхинүүд, журналистнууд шангуудые абаба. Тэрэ тоодо Бүхэроссиин тоо бүридхэлэй хэмжээндэ ехэ урагшатайгаар

хабаадаһан «Буряад үнэн» хэблэлэй байшан (эндэ корреспондент Янжима Золвна Ким ехэ эдэбхитэйгээр ажаллаа) эгээл түрүүн нэрлэгдэжэ, Хүндэлэлэй грамотада, гарай бэлэгтэ хүртөө. Хэблэлэйнай байшангай генеральна директорэй-ахамад редакторай уялга дүүргэжэ байһан Россиин соёлой габыята хүдэлмэрилэгшэ Т.В. Самбялова ошожо, бэлэг сэлэгүүдэ абаа. Хоёрдохи нуури эзэлһэн «Аргументы и факты» гэхэн газетын, 3-дахида гараһан «Номер один» газетын редакторнууд, Сэлэнгын, Зэдын, Хойто-Байгалай хүдөөгэй аймагуудай дарганар, БГТРК.

Амаршалгын үгэнүүдые хэлэһэн республикымнай экономикын министр Т.Г.Думнова булта амжалта хүсөө, бэрхэ журналистнуудта бэлэгүүдые барюулаа. «Пером поможем здоровью» гэхэн конкурсдо 297 хүдэлмэри хабаадажа, тэдэнэй дунда шалгарһан «Бурятия» газетымнай харюусалгата секретарь, Буряад Республикымнай соёлой габыята хүдэлмэрилэгшэ Л.Н.Парпаева, «Бурятия» газетымнай эдэбхи ехэтэй корреспондент В.Г.Гомбова шанда хүртөө. МЧС-эй, МВД-гэй ажал тухай үргэнөөр бэшэдэг «Бурятия» газетымнай коррес-

эдэ асуудалнуудые найнаар харуулһан «Бурятия» газетымнай бэлигтэй корреспондент А.А.Фадеева урмашуулагдаа. Эрдэм нуралсалай министерствын зүгһөө Багшын жэлые оролдосотойгоор бэшэһэн манай корреспондентнүүд Дулма Баторова, Ешигма Цыбенова шагнагдаба.

Тиихэдэ «Алтаргана-2010» гэхэн уласхоорондын бүгэдэ буряадуудай найдэртэ зорюулагдаһан тусхай дугаар (спецвыпуск) гаргаһан, дэлхэйн бүхы буряадуудта тараагдаһан, Россида, Монгол, Хитад ороноудаар бэлэг болгон барюулагдаһан тусхай газетэ («Буряад үнэн» - «Дүхэриг») бэлдэһэнэй түлөө бүлэг мэдээжэ журналистнар – бэлиг түгэс, һонин материалнуудые бэшэдэг, соёл, искусствуда зорюулдаг Галина Дашеева-Базаржапова, Надежда Гончикова, Цырендулма Гуродармаева, Бэлигма Орбодоева, Соелма Байминова, Аркадий Батомункев гэгшэд республикынгаа Соёлой министерствын зүгһөө шагнагдаба, шухаг онсо ном бэлэгүүдтэ хүртэбэ. Спорт, физкультура, бэрхэ спортсменүүд тухай бэшэдэг олондо мэдээжэ В.М. Сыдеев республикынгаа Спортын агентствэһээ шагнагдаа.

«Сибирь – территория надежд» гэхэн конкурсын дүнгөөр фотохудожник Игорь Глушко, Владимир Жаров (БГТРК), Алла Мальцева (Буряадай радио) гэгшэд урмашуулагдаба. Республикымнай ажабайдал, үдэр бүрийн ажал, һонин һонин уулзалгануудые үргэнөөр харуулжа, 90 жэлэйнгээ оёе декабрь һара соо угтаха «Буряад үнэнэйнгөө», 20 жэлээ тэмдэглэхээ байһан «Бурятия» газетынгээ үндэр ойнаудай баярые бүхы уншагшадтаа суг үнгэргэхэ байһанаа мэдүүлнэбди.

Россингаа Хэблэлэй үдэрөөр Буряадайнгаа бүхы журналистнуудые, уншагшадые хани халуунаар амаршалнабди, бүхы дэлхэйн найн найхание хүсэнэбди. Ерэхээ байһан Туулай жэлдэ һанаһандаа хүрэхые, найн найхан ажаһуухые үрээ!

Бэлигма ОРБОДОЕВА.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Россиин Хэблэлэй үдэрэй үедэ. Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото.

Понедельник, 24

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00, 13.00, 16.00 НОВОСТИ
10.10 «КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА»
10.40 «ЖИТЬ ЗДОРОВО!»
11.50 «ЖЖХ»
13.20 «МОДНЫЙ ПРИГОВОР»
14.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
15.00 «ДРУГИЕ НОВОСТИ»
15.20 «ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ»
16.20, 05.30 «ХОЧУ ЗНАТЬ» С МИХАИЛОМ ШИРВИНДОМ
16.50 Т/С «ОБРУЧАЛЬНОЕ КОЛЬЦО»
17.50 «ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ»
19.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
19.20 Т/С «СЛЕД»
20.00 «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!»
21.00 «ЖДИ МЕНЯ»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.30 Т/С «ДОКТОР ТЫРСА»
23.20 «ПРАВДИВАЯ ИСТОРИЯ. ТЕГЕРАН-43»
00.30 «НОЧНЫЕ НОВОСТИ»
00.50 «ПОДПОЛНАЯ ИМПЕРИЯ»
01.50 Х/Ф «БОЛЬШОЙ ПЕРЕПОЛОХ В МАЛЕНЬКОМ КИТАЕ»
03.50 Х/Ф «ДОКТОР ДУЛИТТЛ-3»

«РОССИЯ»

06.00 «УТРО РОССИИ»
06.07, 06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.35 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО
10.05 «ПРОШАНИЕ С ПЕСНЯРОМ. ВЛАДИМИР МУЛЯВИН»
11.00 ТОК-ШОУ «О САМОМ ГЛАВНОМ»
12.00, 15.00, 17.00, 21.00 ВЕСТИ
12.30, 15.30, 17.30, 21.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.50 Т/С «МАРШРУТ МИЛОСЕРДИЯ»
13.50 Т/С «РУССКИЙ ШОКОЛАД»
14.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
15.50 Т/С «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ»
17.50 Т/С «ЕФРОСИНЯ»
18.55 Т/С «ВСЕ К ЛУЧШЕМУ»
19.55 Т/С «ИНСТИТУТ БЛАГОРОДНЫХ ДЕВЦ»
21.50 «СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!»
22.00 Т/С «ПЯТАЯ ГРУППА КРОВИ»
00.50 ВЕСТИ +
01.10 Х/Ф «СМЕРТЬ В КИНО»

Вторник, 25

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00, 13.00, 16.00 НОВОСТИ
10.10 «КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА»
10.40 «ЖИТЬ ЗДОРОВО!»
11.50 «ЖЖХ»
13.20 «МОДНЫЙ ПРИГОВОР»
14.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
15.00 «ДРУГИЕ НОВОСТИ»
15.20 «ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ»
16.20, 05.25 «ХОЧУ ЗНАТЬ» С МИХАИЛОМ ШИРВИНДОМ
16.50 Т/С «ОБРУЧАЛЬНОЕ КОЛЬЦО»
17.50 «ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ»
19.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
19.20 Т/С «СЛЕД»
20.00 «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!»
21.00 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.30 Т/С «ДОКТОР ТЫРСА»
23.20 «ПРАВДИВАЯ ИСТОРИЯ. ТЕГЕРАН-43»
00.30 «НОЧНЫЕ НОВОСТИ»
00.50 «БОРИС КРАСНОВ. БЕЗ ПРИКРАС»
01.50 Х/Ф «МАЛЬЧИК В ПОЛОСАТОЙ ПИЖАМЕ»
03.40 Х/Ф «ПОТЕРЯННЫЙ РЕЙС»

«РОССИЯ»

06.00 «УТРО РОССИИ»
06.07, 06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.35 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО
10.05 «БАМБАХАЙ»
10.15 «ТАЙЗАН»
10.25 «УЛГУР»
10.40 «САГАЙ СУУРЯАН»
11.00 ТОК-ШОУ «О САМОМ ГЛАВНОМ»
12.00, 15.00, 17.00, 21.00 ВЕСТИ
12.30, 15.30, 17.30, 21.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.50 Т/С «МАРШРУТ МИЛОСЕРДИЯ»
13.50 Т/С «РУССКИЙ ШОКОЛАД»
14.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
15.50 Т/С «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ»
17.50 Т/С «ЕФРОСИНЯ»
18.55 Т/С «ВСЕ К ЛУЧШЕМУ»
19.55 Т/С «ИНСТИТУТ БЛАГОРОДНЫХ ДЕВЦ»
21.50 «СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!»
22.00 Т/С «СЕМЕЙНЫЙ ОЧАГ»
00.50 ВЕСТИ +
01.10 Х/Ф «БЕЛЫЙ ОХОТНИК, ЧЕРНОЕ СЕРДЦЕ»
03.20 «ЧЕСТНЫЙ ДЕТЕКТИВ». ДО 03.51

КУЛЬТУРА

07.30 КАНАЛ «ЕВРОНЬЮС»
11.00, 16.30, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.15, 20.45 «ГЛАВНАЯ РОЛЬ»
11.40 Х/Ф «ЛЮБИМАЯ ДЕВУШКА»
13.20 Д/Ф «МУЗЫКА НА РЕБРАХ»

КУЛЬТУРА

08.00 КАНАЛ «ЕВРОНЬЮС»
11.00, 16.30, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.15 «КТО ТАМ...»
11.50 Х/Ф «БАЛЛАДА О СОЛДАТЕ»
13.20 Д/Ф «К.Р.»
14.00, 22.25 Д/С «ЧУДЕСА СОЛНЕЧНОЙ СИСТЕМЫ»
14.50 Д/С «ИСТОРИЯ ПРОИЗВЕДЕНИЙ ИСКУССТВА». «ЭСКИЗЫ «ПОСОЛЬСКОЙ ЛЕСТНИЦЫ»
15.20 СПЕКТАКЛЬ «СЛУЧАЙ С ДОКТОРОМ ЛЕКРИНЫМ»
16.10 Д/Ф «ДРОТНИНГХОЛЬМ. ОСТРОВ КОРОЛЕВ»
16.40 М/С «ЗВЕРОПОРТ»
16.50 М/Ф «БЕГИ, РУЧЕЕК». «КАТИГОРОШЕК»
17.20 Х/Ф «ТРИ ТАЛЕРА»
17.45 Д/С «ПОМЕСТЬЕ СУРИКАТ»
18.10 «КУМИРЫ»
18.40 Д/Ф «КАСТЕЛЬ-ДЕЛЬ-МОНТЕ. КАМЕННАЯ КОРОНА АПУЛИИ»
18.55 МОЦАРТ И ЕГО ШЕДЕВРЫ. «КОРОНАЦИОННАЯ МЕССА»
19.40, 02.40 «ИСКАТЕЛИ». «КИНОСЪЕМКИ ПОД ПРИКРЫТИЕМ»
20.45 «ГЛАВНАЯ РОЛЬ»
21.05 «САТИ. НЕСКУЧНАЯ КЛАССИКА...»
21.45 «ОСТРОВА»
23.15 «ТЕМ ВРЕМЕНЕМ»
00.00 Д/С «СВЯТОЕ ОДИНОЧЕСТВО»
00.50 Х/Ф «СИМЕОН ПУСТЫННИК»
01.40 Д/Ф «ТИХИЙ ОКЕАН»
02.10 Б. БРИТТЕН. ВАРИАЦИИ НА ТЕМУ Ф. БИРДЖА
03.30 О. РЕСПИГИ. «ПРАЗДНЕСТВА РИМА»

АРИГУС

07.00 «НЕОБЪЯСНИМО, НО ФАКТ». ПОГОДА
08.00 «ДЕТИ ПОДРОСЛИ». ПОГОДА
08.30, 14.00, 19.00 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ»
08.45, 19.15 «PEOPLE'S-НОВОСТИ». ПОГОДА
09.00 М/Ф «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ДЖИММИ НЕЙРОНА»
09.30 «КОМЕДИ-КЛАБ». ПОГОДА
10.30, 18.00, 20.00 Т/С «УНИВЕР»
11.30 «ЖЕНСКАЯ ЛИГА»
12.00 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
12.45 «МИШН ХИЛЛ»
13.40 М/Ф «КОТОПЕС»
14.15 «PEOPLE'S-НОВОСТИ»
14.30 «ДОМ-2. LIVE»
15.55 Х/Ф «НИКОГДА НЕ СДАВАЙСЯ»
18.30, 20.30 Т/С «РЕАЛЬНЫЕ ПАЦАНЫ»
19.20 К 350-ЛЕТИЮ ВХОЖДЕНИЯ БУРЯТИИ В СОСТАВ РОССИИ «ВМЕСТЕ»
19.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС»
21.00 Х/Ф «ОЧЕНЬ СТРАШНОЕ КИНО-4»
23.00, 00.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА

Отдел рекламы: 21-62-62

14.00, 22.25 Д/С «ЧУДЕСА СОЛНЕЧНОЙ СИСТЕМЫ»
14.50 «МОЙ ЭРМИТАЖ»
15.20 Х/Ф «ОТКРЫТАЯ КНИГА»
16.40 М/С «ЗВЕРОПОРТ»
16.50 М/Ф «ПУТАНИЦА». «ТРУДОЛЮБИВАЯ СТАРУШКА»
17.10 Х/Ф «ТРИ ТАЛЕРА»
17.40 Д/С «ПОМЕСТЬЕ СУРИКАТ»
18.05 Д/С «СВЯТОЕ ОДИНОЧЕСТВО»
18.30 Д/Ф «СОБОР В ДАРЕМЕ»
18.45 УВЕРТИЮРА К ОПЕРЕ «ДОН ЖУАН»
19.40, 02.55 «ИСКАТЕЛИ». «ТРИ КАПИТАНА»
21.05 «ВЛАСТЬ ФАКТА». «ДОЛОЙ ОРУЖИЕ?»
21.45 БОЛЬШЕ, ЧЕМ ЛЮБОВЬ. ЕЛЕНА КУЗЬМИНА И МИХАИЛ РОММ
23.15 ТОК-ШОУ «АПОКРИФ»
00.00 Д/С «ВАВИЛОНСКАЯ БАШНЯ ЦИВИЛИЗАЦИИ»
00.50 Х/Ф «АМНЕЗИЯ»
02.35 Д/Ф «ОХРИД. МИР ЦВЕТА И ИКОНОПОЧИТАНИЯ»
03.40 «ЧАРЛИ ЧАПЛИН. ФРАГМЕНТЫ ИЗ МУЗЫКИ К КИНОФИЛЬМАМ»

АРИГУС

07.00 «НЕОБЪЯСНИМО, НО ФАКТ». ПОГОДА
08.00, 23.00, 00.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
08.35, 14.00, 19.00 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ»
08.50, 19.15 «PEOPLE'S-НОВОСТИ». ПОГОДА
09.00, 12.45, 19.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС»
09.30 «КОМЕДИ КЛАБ». ПОГОДА
10.30, 18.00, 20.00 Т/С «УНИВЕР»
11.00 «ЖЕНСКАЯ ЛИГА»
11.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
13.15 «МИШН ХИЛЛ»
13.30 М/Ф «БЭТМАН: ОТВАЖНЫЙ И СМЕЛЫЙ»
14.15 «PEOPLE'S-НОВОСТИ»
14.30 «ДОМ-2. LIVE»
16.00 Х/Ф «ВАМПИРЕНЬШ»
18.30, 20.30 Т/С «РЕАЛЬНЫЕ ПАЦАНЫ»
19.20 «ТОЧКА ЗРЕНИЯ»
21.00 Х/Ф «НЕРЕАЛЬНЫЙ БЛОКБАСТЕР»
22.25 «КОМЕДИ-КЛАБ». ЛУЧШЕЕ
23.30 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ»
01.00 «КОМЕДИ-КЛАБ»

ТИВИКОМ

06.30, 12.45, 20.00, 23.30, 02.30 «СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ»
07.00, 09.30, 12.15, 19.30, 21.30, 23.00, 02.00 «НОВОСТИ ДНЯ»
07.30 «ГОРЯЧАЯ ЛИНИЯ»
07.55, 21.20 «ГОРОДСКИЕ ИСТОРИИ»
08.00 «СЕКРЕТНАЯ ЖИЗНЬ ОБЫДЕННЫХ ВЕЩЕЙ»
09.00, 18.35 «МОЯ СЕМЬЯ»

ТИВИКОМ

23.30 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ»
01.00 «КОМЕДИ-КЛАБ»
06.30 «ЖИВАЯ ПРИРОДА»
07.00, 12.30 «ОБЪЕКТИВ»
07.30 «ВКУСНО»
08.00, 21.20 «ГОРОДСКИЕ ИСТОРИИ»
08.05 «СЕКРЕТНАЯ ЖИЗНЬ ОБЫДЕННЫХ ВЕЩЕЙ»
09.00 М/Ф
09.15 Х/Ф «ИГРА ВОЗОБРАЖЕНИЯ»
10.45 Т/С «РОДНЫЕ ЛЮДИ»
13.00 Х/Ф «ЗАПОМНИТЕ, МЕНЯ ЗОВУТ РОГОЗИНИ»
15.15 «КРОКОДИЛ»
16.10 «ШКОЛЬНОЕ ТВ»
16.40 Т/С «СЛЕДСТВИЕ ВЕДУТ ЗНАТОКИ»
18.25 «МОЯ СЕМЬЯ»
19.00 «ГОРЯЧАЯ ЛИНИЯ»
19.30, 21.30, 23.00, 02.00 «НОВОСТИ ДНЯ»
20.00, 23.30, 02.30 «СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ»
20.25 Т/С «ГЕНЕРАЛЬСКАЯ ВНУЧКА»
22.00 Т/С «ЗОВ ПРЕДКОВ»
00.00 «ТОП-МОДЕЛЬ ПО-АМЕРИКАНСКИ»
03.00 «НОЧНОЙ КАНАЛ» НА ТИВИКОМЕ

СТС «БАЙКАЛ»

18.50, 20.05, 21.55, 22.30, 23.20, 00.05, 00.50, 01.50 ПОГОДА
06.00 М/С «РОСОМАХА И ЛЮДИ ИКС»
06.55 М/С «СМЕШАРИКИ»
07.00 М/С «13 ПРИЗРАКОВ СКУБИ ДУ»
07.30, 15.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
08.00 Т/С «ТЕОРИЯ БОЛЬШОГО ВЗРЫВА»
08.30, 19.00 Т/С «ДАЕШЬ, МОЛОДЕЖЬ!»
09.00, 13.30, 18.30, 00.00 «ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ»
09.30, 13.15, 23.20 6 КАДРОВ
10.30 Х/Ф «ИЗГОЙ»
14.00 М/С «ЯСОН И ГЕРОИ ОЛИМПА»
14.30 М/С «ДЖУМАНДЖИ»
15.00 М/С «НОВЫЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ СКУБИ ДУ»
17.30 «ГАЛИЛЕО»
19.30 Т/С «ВОРОНИНЫ»
20.30 Т/С «МАРГОША»
21.30 Х/Ф «ШАГ ВПЕРЕД-2. УЛИЦЫ»
00.30 КИНО В ДЕТАЛЯХ
01.30 Т/С «ЛЕГЕНДА ОБ ИСКАТЕЛЕ»

НТВ

05.55 «НТВ УТРОМ»
09.30 Т/С «ТАКСИСТКА»
10.30, 16.30, 19.30 ОБЗОР «ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 00.15 «СЕГОДНЯ»
11.20 ОБЗОР «ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ». ОБЗОР ЗА НЕДЕЛЮ
11.55, 02.45 «ДО СУДА»
13.00, 03.45 «СУД ПРИСЯЖНЫХ»

СТС «БАЙКАЛ»

05.55, 07.00, 08.05, 09.20, 10.05, 11.15, 18.50, 20.05, 21.55, 22.20, 23.25, 00.05, 00.50, 01.50 ПОГОДА
06.00 М/С «РОСОМАХА И ЛЮДИ ИКС»
06.55 М/С «СМЕШАРИКИ»
07.00 М/С «13 ПРИЗРАКОВ СКУБИ ДУ»
07.30, 15.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
08.00 Т/С «ТЕОРИЯ БОЛЬШОГО ВЗРЫВА»
08.30, 19.00 Т/С «ДАЕШЬ, МОЛОДЕЖЬ!»
09.00, 13.30, 18.30, 00.00 «ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ»
09.30, 20.30 Т/С «МАРГОША»
10.30 Х/Ф «ШАГ ВПЕРЕД-2. УЛИЦЫ»
12.20, 23.40 6 КАДРОВ
14.00 М/С «ЯСОН И ГЕРОИ ОЛИМПА»
14.30 М/С «ДЖУМАНДЖИ»
15.00 М/С «НОВЫЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ СКУБИ ДУ»
17.30 «ГАЛИЛЕО»
19.30 Т/С «ВОРОНИНЫ»
21.30 Х/Ф «БРОСОК КОБРЫ»
00.30 «ИНФОМАНИЯ»
01.00 Т/С «ЛЕГЕНДА ОБ ИСКАТЕЛЕ»

НТВ

05.55 «НТВ УТРОМ»
09.30 Т/С «ТАКСИСТКА»
10.30, 16.30, 19.30 ОБЗОР «ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 00.15 «СЕГОДНЯ»
11.20 «ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ». РАССЛЕДОВАНИЕ
11.55 «ДО СУДА»
13.00, 03.20 «СУД ПРИСЯЖНЫХ»
14.30 Т/С «МЕНТОВСКИЕ ВОЙНЫ»
17.30 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ»
20.30 Т/С «ПРОЩАЙ, «МАКАРОВ!»»
22.30 Т/С «ЗВЕРОВОЙ»
00.35 Т/С «БАЛЬЗАКОВСКИЙ ВОЗРАСТ, ИЛИ ВСЕ МУЖИКИ СВО...»

ДТВ

09.00 М/Ф ТЫСЯЧА МЕЛОЧЕЙ
11.00, 15.30, 21.30, 07.45 «САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО»
11.30, 01.00 ДЕТЕКТИВНОЕ РЕАЛИТИ «БРАЧНОЕ ЧТИВО»
12.30, Х/Ф «СТАМБУЛЬСКИЙ ТРАНЗИТ»
13.30, 20.00 СУДЕБНОЕ ТОК-ШОУ «СУДЕБНЫЕ СТРАСТИ»
16.00, Х/Ф «CSI- МЕСТО ПРЕСТУПЛЕНИЯ ЛАС-ВЕГАС-10»
18.00, 03.30 «УЛЕТНОЕ ВИДЕО ПО-РУССКИ»
19.00, 00.00 РЕАЛИТИ «ДОРОЖНЫЕ ВОЙНЫ»
19.30, 22.30 «ВНЕ ЗАКОНА»
21.00, 02.30 РЕАЛИТИ-ШОУ «СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МУЖИКИ!»
02.00 «ГОЛЫЕ И СМЕШНЫЕ»
04.05 Д/Ф «ТАЙНЫ ТЕЛА. ЛЕДЯНЫЕ ОБЪЯТИЯ»
04.45 Х/Ф «АВАРИЯ»
06.20 Х/Ф «БРОДЯГА»

В детский ансамбль приглашаем детей хорошо говорящих на бурятском языке и с артистическими способностями.
Обращайтесь по телефону: 41-96-95

5 КАНАЛ

14.30 Т/С «МЕНТОВСКИЕ ВОЙНЫ»
17.30 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ»
20.30 Т/С «ПРОЩАЙ, «МАКАРОВ!»»
22.30 Т/С «ЗВЕРОВОЙ»
00.35 «ЧЕСТНЫЙ ПОНЕДЕЛЬНИК»
01.25 Т/С «БАЛЬЗАКОВСКИЙ ВОЗРАСТ, ИЛИ ВСЕ МУЖИКИ СВО...»
02.10 «ГЛАВНАЯ ДОРОГА»
05.00 Т/С «ДЕТЕКТИВ РАШ»

5 КАНАЛ

07.00 Д/С «ЖИТЬ НА ВОЛЕ. АМЕРИКАНСКИЕ РАВНИНЫ, ЗЕМЛЯ КОЙОТОВ»
08.00 Д/Ф «САМЫЕ СЛОЖНЫЕ В МИРЕ МЕХАНИЗМЫ. РЕЖИМ РАБОТЫ СУДНА»
09.00, 09.30 Х/Ф «ЗВОНЯТ, ОТКРОЙТЕ ДВЕРЬ»
10.55, 06.00 Д/С «ПОДВОДНАЯ ОДИССЕЯ КОМАНДЫ КУСТО»
11.55 Д/Ф «ЗВЕРИ-ГИГАНТЫ»
13.30 Х/Ф «ЗЕРКАЛО ТРЕСУЛО»
15.35 Д/С «КАЛЕНДАРЬ ПРИРОДЫ. ЗИМА»
16.30 Д/С «ЖИЗНЬ В СРЕДНЕВЕКОВЬЕ»
16.55 Т/С «ЕРМАК»
18.00 «ОТКРЫТАЯ СТУДИЯ»
19.00 «ПРОГРАММА ПЕРЕДАЧ СВЕТАНЫ СОРОКИНОЙ И АНДРЕЯ МАКСИМОВА»
20.30 «РЕАЛЬНЫЙ МИР»
21.00 Д/С «ТАЙНЫ ВЕКА. ЧП В СЕКРЕТНОМ ГОРОДЕ»
22.00 Т/С «АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ»
23.30 «СУД ВРЕМЕНИ»
00.25 Д/Ф «ПЕТЕРБУРГ. ПОРТРЕТЫ. НИНА УРАНТ»
01.15 «ШАГИ К УСПЕХУ» С А. КАБАЕВОЙ
02.20 Х/Ф «АМАДЕЙ»
05.10 Д/Ф «ТВОРЦЫ БЕДСТВИЙ. УРАГАННАЯ СИЛА»

ДТВ

09.00 М/Ф ТЫСЯЧА МЕЛОЧЕЙ
11.00, 15.30, 21.30, 07.50 «САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО»
11.30, 01.00 ДЕТЕКТИВНОЕ РЕАЛИТИ «БРАЧНОЕ ЧТИВО»
12.30, Х/Ф «СТАМБУЛЬСКИЙ ТРАНЗИТ»
13.30, 20.00 СУДЕБНОЕ ТОК-ШОУ «СУДЕБНЫЕ СТРАСТИ»
16.00, Х/Ф «CSI- МЕСТО ПРЕСТУПЛЕНИЯ ЛАС-ВЕГАС-10»
17.00, 03.30 «УЛЕТНОЕ ВИДЕО ПО-РУССКИ»
18.00, 00.00 РЕАЛИТИ «ДОРОЖНЫЕ ВОЙНЫ»
19.30, 22.30 «ВНЕ ЗАКОНА»
21.00, 02.30 РЕАЛИТИ-ШОУ «СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МУЖИКИ!»
23.00 «УЛЕТНОЕ ВИДЕО»
02.00 «ГОЛЫЕ И СМЕШНЫЕ»
04.05 Д/Ф «ТАЙНЫ ТЕЛА. ЛЕДЯНЫЕ ОБЪЯТИЯ»
04.45 Х/Ф «АВАРИЯ»
06.20 Х/Ф «БРОДЯГА»

5 КАНАЛ

02.20 «КУЛИНАРНЫЙ ПОЕДИНОК» С ДЕНИСОМ РОЖКОВЫМ
04.25 «ОСОБО ОПАСЕН!»
05.00 Т/С «ДЕТЕКТИВ РАШ»
07.00 Д/Ф «АТАКИ ТАИНСТВЕННОЙ АКУЛЫ»
08.00 Д/Ф «САМЫЕ СЛОЖНЫЕ В МИРЕ МЕХАНИЗМЫ. «ЛИНИЯ ЖИЗНИ»»
09.00, 13.00, 16.00, 20.00, 23.00 СЕЙЧАС
09.30 Х/Ф «БЕГСТВО МИСТЕРА МАК-КИНЛИ»
12.30 Д/С «ПОДВОДНАЯ ОДИССЕЯ КОМАНДЫ КУСТО»
13.30, 20.30 «РЕАЛЬНЫЙ МИР»
14.00 Х/Ф «ОПАСНЫЕ ГАСТРОЛИ»
15.45 Д/С «КАЛЕНДАРЬ ПРИРОДЫ. ЗИМА»
16.30 Д/С «ЖИЗНЬ В СРЕДНЕВЕКОВЬЕ»
16.55 Т/С «ЕРМАК»
18.00 «ОТКРЫТАЯ СТУДИЯ»
19.00 «ПРОГРАММА ПЕРЕДАЧ СВЕТАНЫ СОРОКИНОЙ И АНДРЕЯ МАКСИМОВА»
21.00 Д/Ф «ХРУЩЕВ И КЕККОНЕН. БАННЫЕ СОЮЗНИКИ»
22.00 Т/С «АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ»
23.30 «СУД ВРЕМЕНИ»
00.25 Х/Ф «ХОЛОДНЫЙ ПОТ»
02.20 Х/Ф «СПАРТАК»
06.05 Д/Ф «ТВОРЦЫ БЕДСТВИЙ. СМЕРТЕЛЬНАЯ ЛОВУШКА»

ДТВ

09.00 М/Ф ТЫСЯЧА МЕЛОЧЕЙ
11.00, 15.30, 21.30, 07.45 «САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО»
11.30, 01.00 ДЕТЕКТИВНОЕ РЕАЛИТИ «БРАЧНОЕ ЧТИВО»
12.30, Х/Ф «АВАРИЯ»
16.00, 20.00 СУДЕБНОЕ ТОК-ШОУ «СУДЕБНЫЕ СТРАСТИ»
17.00, Х/Ф «CSI- МЕСТО ПРЕСТУПЛЕНИЯ ЛАС-ВЕГАС-10»
18.00, 23.00 «УЛЕТНОЕ ВИДЕО»
19.00, 00.00 РЕАЛИТИ «ДОРОЖНЫЕ ВОЙНЫ»
19.30, 22.30 «ВНЕ ЗАКОНА»
21.00, 02.30 РЕАЛИТИ-ШОУ «СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МУЖИКИ!»
02.00 «ГОЛЫЕ И СМЕШНЫЕ»
03.30, 08.05 «УЛЕТНОЕ ВИДЕО ПО-РУССКИ»
04.00 Т/С «БЕЗ СЛЕДА»
04.55 Т/С «РЫЦАРЬ ДОРОГ»
05.50 Х/Ф «ЗАКОН И ПОРЯДОК-9»
06.50 Т/С «ИЩЕЙКА»

Ойн баяр

Аглаг үндэр Аха нютагай Алаг-Шулуун нууринда манай хүндэтэ ахаймнай Содном Кимович САМБЯЛОВ мал харууналдаг ажалтай, гэр бүлөөрөө ажаһуудаг юм. Бүхы наһаараа хүдөө ажахыда хүдэлхэн, мүнөө үмсөөрөө ажаллана. Ажалша бүхэриг, түбшэн тэнюун зантай, урин налгай, хүндэмүүшэ абаритай ахаймнай нютаг нугадаа хүндэтэй хүн юм. Январин 26-да ахаймнай 55 наһа гүйсэхэнэ. Ойн баяраар амаршалаад, ингэжэ үнэн зүрхэнһөө үрэнзэбди:

Алтан дэлхэйн алган дээрэ, Элдин дэлхэйн эльгэн дээрэ, Алтан шаргал наранай туяа дору,

Алма сагаан харын гэрэл доро,

Амидын жаргал эдлэжэ, Эдсэнэй зөөлнөөр хотоёо жэгүүлжэ,

Унтарин зөөлнөөр нюргаа амаруулжа,

Угын зөөлнөөр сэдхэлээ уяруулжа,

Бурхантай, буянтай, зол жаргалтай, элүүр энхэ,

Сэсэн бодолтой, Сэбэр байдалтай,

Уужам сэдхэлтэй, ута наһатай,

Удаан жаргалтай үри хүүгэдэйнгээ,

Аша гушанарайнгаа дүхэриг соо болгогой!

Амаршалагшад: олон түмэн аха дүүнэршни, нютагай зон.

Улаан-Үдэ, Орлик, Шулуута, Бүрэн-Гол, Хужар, Сорок.

«Хэжэнгын гол» редакцияда хургуули дүүргэһээр 37-дохи жэлээ талалгаряагүйгөөр хүдэлжэ байһан Валентина Цыреновна БАДА-РАБВА эдэ үдэрнүүдтэ 55 наһа гүйсэбэ. Суг хүдэлдэг нүхэднэй энэ ойн баяраар амаршалыг гэхэн бэшгэ манай редакцияда эльгээн байна.

Хүндэтэ Валентина ЦЫРЕНОВНА!

Эгээлэй юрын хүн бүхэндэ Энэрхы уриханаар

хандадаг, Сэлмэг тэнгэрийн шарай шэнги

Сагаан хайхан сэдхэлтэй Хүндэтэ ханагдаха Танаа Түрэхэн үдэрөөртнай

амаршалаад, Түрэл түхэмһөөшье болтоо

Тандаа ингэжэ үрэнзэбди: Наранай харуул туяа шэнги

Дундаршагүй дүүрэн жаргалтай ябаарайгты!

Элдин энээхэн дэлхэй дээрэ Энхэ элүүр хододоо

ябаарайгты!

«Хэжэнгын гол» сонинэй редакциян хүдэлмэрилэгшэд.

Проблемы с компьютером? Обращайтесь! Быстро, качественно, недорого. 8-902-453-777-4

№ 2 (714)

Буряад үнэн

20.01.2011

Дүжэрнэ

№ 2 (21799)

Среда, 26

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00 13.00, 16.00 НОВОСТИ
10.10 «КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА»
10.40 «ЖИТЬ ЗДОРОВО!»
11.50 «ЖКХ»
13.20 «МОДНЫЙ ПРИГОВОР»
14.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
15.00 «ДРУГИЕ НОВОСТИ»
15.20 «ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ»
16.20 05.30 «ХОЧУ ЗНАТЬ» С МИХАИЛОМ ШИРВИНДОМ
16.50 Т/С «ОБРУЧАЛЬНОЕ КОЛЬЦО»
17.50 «ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ»
19.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
19.20 Т/С «СЛЕД»
20.00 «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!»
21.00 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.30 Т/С «ДОКТОР ТЫРСА»
23.20 «СРЕДА ОБИТАНИЯ». «РАСПЛАТА ЗА СВЯЗ»
00.30 «НОЧНЫЕ НОВОСТИ»
00.50 «ТУР ДЕ ФРАНС»
01.40 Х/Ф «МОЕ СЕРДЦЕ БИТЬСЯ ПЕРЕСТАЛО»
03.40 Х/Ф «НАС ПРИНЯЛИ!»

«РОССИЯ»

06.00 «УТРО РОССИИ»
06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.35 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО
10.05 «СМЕРТЕЛЬНОЕ ОРУЖИЕ. СУДЬБА МАКАРОВА»
11.00 ТОК-ШОУ «О САМОМ ГЛАВНОМ»
12.00 15.00, 17.00, 21.00 ВЕСТИ
12.30 15.30, 17.30, 21.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.50 Т/С «МАРШРУТ МИЛОСЕРДИЯ»
13.50 Т/С «РУССКИЙ ШОКОЛАД»
14.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
15.50 Т/С «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ»
17.50 Т/С «ЕФРОСИНЯ»

18.55 Т/С «ВСЕ К ЛУЧШЕМУ»
19.55 Т/С «ИНСТИТУТ БЛАГОРОДНЫХ ДЕВУШЕК»
21.50 «СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!»
22.00 Т/С «СЕМЕЙНЫЙ ОЧАГ»
00.50 ВЕСТИ +
01.10 Х/Ф «АНГЕЛ МЕСИ»
02.40 ГОРЯЧАЯ ДЕСЯТКА. ДО 03.50

КУЛЬТУРА

07.30 КАНАЛ «ЕВРОНЬЮС»
11.00 16.30, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.15, 20.45 «ГЛАВНАЯ РОЛЬ»
11.40, 00.50 Х/Ф «АМНЕЗИЯ»
13.20 Д/Ф «НАСТОЯЩАЯ СОВЕТСКАЯ ДЕВУШКА»
13.50, 22.25 Д/С «ЧУДЕСА СОЛНЕЧНОЙ СИСТЕМЫ»
14.40 «ЛЕГЕНДЫ ЦАРСКОГО СЕЛА»
15.10 Х/Ф «ОТКРЫТАЯ КНИГА»
16.40 М/С «ЗВЕРОПОРТ»
16.50 М/Ф «ЗАЯЦ КОСЬКА И РОДНИЧОК»
17.15 «ВЕРЛИОКА». «БЕСЕЛАЯ КАРУСЕЛЬ»
17.40 Х/Ф «ТРИ ТАЛЕРА»
17.40 Д/С «ПОМЕСТЬЕ СУРИКАТ»
18.05 Д/С «ВАВИЛОНСКАЯ БАШНЯ ЦИВИЛИЗАЦИИ»
18.30 Д/Ф «АВИЛА. ГОРОД СВЯТЫХ, ГОРОД КАМНЕЙ»
18.50 АРИИ ИЗ ОПЕР
19.40, 02.55 «ИСКАТЕЛИ». «ТАМПИЕРЫ В СОВЕТСКОЙ РОССИИ»
21.00 «АБСОЛЮТНЫЙ СЛУХ»
21.40 Д/Ф «ТЕАТРАЛЬНЫЙ РОМАН БОГДАНА СТУПКИ»
23.15 «МАГИЯ КИНО»
00.00 Д/С «О СМЫСЛЕ СТРАДАНИЯ»
02.35 К. СЕН-САНС. «МУЗА И ПОЭТ»
03.40 Д/Ф «ЕГИПЕТСКИЕ ПИРАМИДЫ»

АРИГУС

07.00 «НЕОБЪЯСНИМО, НО ФАКТ». ПОГОДА
08.00 23.00, 00.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
08.35, 14.00, 19.00 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ»

08.50, 19.15 «PEOPLE'S-НОВОСТИ». ПОГОДА
09.00, 12.45, 19.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС»
09.30 «КОМЕДИ-КЛАБ». ПОГОДА
10.30, 18.00, 20.00 Т/С «УНИВЕР»
11.00 «ЖЕНСКАЯ ЛИГА»
11.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
13.15 «МИШН ХИЛЛ»
13.30 М/Ф «БЭТМЕН: ОТВАЖНЫЙ И СМЕЛЫЙ»
14.15 «PEOPLE'S-НОВОСТИ»
14.20 «ТОЧКА ЗРЕНИЯ»
14.30 «ДОМ-2. LIVE»
16.30 Х/Ф «НЕРЕАЛЬНЫЙ БЛОКБАСТЕР»
18.30, 20.30 Т/С «РЕАЛЬНЫЕ ПАЦАНЫ»
19.20 «АФИША»
21.00 Х/Ф «СТАН ХЕЛЬСИНГ»
23.30 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ»
01.00 «КОМЕДИ-КЛАБ»

ТИВИКОМ

06.30, 12.45, 20.00, 23.30, 02.30 «СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ»
07.00, 09.30, 12.15, 19.30, 21.30, 23.00, 02.00 «НОВОСТИ ДНЯ»
07.30 «БОЛЬШИЕ ДЕНЬГИ»
07.55, 21.20 «ГОРОДСКИЕ ИСТОРИИ»
08.00 «СЕКРЕТНАЯ ЖИЗНЬ ОБЫДЕННЫХ ВЕЩЕЙ»
09.00, 18.30 «МОЯ СЕМЬЯ»
10.00 «ПРО-НОВОСТИ»
10.30 Т/С «РОДНЫЕ ЛЮДИ»
13.05 Х/Ф «БЕЛЫЙ ШКВАЛ»
15.40 «КРОКОДИЛ»
16.40 Т/С «СЛЕДСТВИЕ ВЕДУТ ЗНАТОКИ»
19.00 «ЕСТЬ РАЗГОВОР»
20.25 Т/С «ГЕНЕРАЛЬСКАЯ ВНУЧКА»
22.00 Т/С «ЗОВ ПРЕДКОВ»
00.00 «ТОП-МОДЕЛЬ ПО-АМЕРИКАНСКИ»
03.00 «НОЧНОЙ КАНАЛ» НА ТИВИКОМЕ

СТС «БАЙКАЛ»

05.55, 07.00, 08.05, 09.20, 10.05, 11.15, 18.50, 20.05, 21.55, 22.20, 23.25, 00.05, 00.50, 01.50 ПОГОДА

06.00 М/С «РОСОМАХА И ЛЮДИ ИКС»
06.55 М/С «СМЕШАРИКИ»
07.00 М/С «13 ПРИЗРАКОВ СКУБИ ДУ»
07.30, 15.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
08.00 Т/С «ТЕОРИЯ БОЛЬШОГО ВЗРЫВА»
08.30, 19.00 Т/С «ДАЕШЬ, МОЛОДЕЖЬ!»
09.00, 13.30, 18.30, 00.00 «ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ»
09.30, 20.30 Т/С «МАРГОША»
10.30 Х/Ф «БРОСОК КОБРЫ»
12.40, 23.15 6 КАДРОВ
14.00 М/С «ЯСОН И ГЕРОИ ОЛИМПА»
14.30 М/С «ДЖУМАНДЖИ»
15.00 М/С «НОВЫЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ СКУБИ ДУ»
17.30 «ГАЛИЛЕО»
19.30 Т/С «ВОРОНИНЫ»
21.30 Х/Ф «БРИЛЛИАНТОВЫЙ ПОЛИЦЕЙСКИЙ»
00.30 «ИНФОМАНИЯ»
01.00 Т/С «ЛЕГЕНДА ОБ ИСКАТЕЛЕ»

НТВ

05.55 «НТВ УТРОМ»
09.30 Т/С «ТАКСИСТКА»
10.30, 16.30, 19.30 ОБЗОР «ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 00.15 «СЕГОДНЯ»
11.20, 04.25 «ОСОБО ОПАСЕН!»
11.55 «ДО СУДА»
13.00, 03.25 «СУД ПРИСЯЖНЫХ»
14.30 Т/С «МЕНТОВСКИЕ ВОЙНЫ»
17.30 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ»
20.30 Т/С «ПРОЩАЙ, «МАКАРОВ!»»
22.30 Т/С «ЗВЕРБОЙ»
00.35 Т/С «БАЛЬЗАКОВСКИЙ ВОЗРАСТ, ИЛИ ВСЕМУЖИКИ СВО...»
02.25 «КВАРТИРНЫЙ ВОПРОС»
05.00 Т/С «ДЕТЕКТИВ РАШ»

5 КАНАЛ

07.00 Д/Ф «СОВЫ: МОЛЧАЛИВЫЕ ОХОТНИКИ»
08.00 Д/Ф «САМЫЕ СЛОЖНЫЕ В МИРЕ МЕХАНИЗМЫ. ТЕЛЕСКОП»

09.00 13.00, 16.00, 20.00, 23.00 СЕЙЧАС
09.30 Х/Ф «ДОБРОВОЛЬЦЫ»
11.15, 06.10 Д/С «ПОДВОДНАЯ ОДИССЕЯ КОМАНДЫ КУСТО»
12.20 Д/Ф «ПРИКЛЮЧЕНИЕ ОСЬМИНОГА»
13.30, 20.30 «РЕАЛЬНЫЙ МИР»
14.00 Х/Ф «ВЕСНА НА ОДЕРЕ»
16.30 Д/С «ЖИЗНЬ В СРЕДНЕВЕКОВЬЕ»
16.55 Т/С «ЕРМАК»
18.00 «ОТКРЫТАЯ СТУДИЯ»
19.00 «ПРОГРАММА ПЕРЕДАЧ СВЕТАНЫ СОРОКИНОЙ И АНДРЕЯ МАКСИМОВА»
21.00 Д/С «ЛУННОЕ ШОУ. ПРАВДА ИЛИ ВЫМЫСЕЛ»
22.00 Т/С «АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ»
23.30 «СУД ВРЕМЕНИ»
00.30 Х/Ф «ВОДОПАД АНГЕЛА»
02.45 Х/Ф «ХОЛОДНЫЙ ПОТ»
04.25 Д/Ф «ЦАРСТВО ЛЬДА»
05.15 Д/Ф «ТВОРЦЫ БЕДСТВИЙ. ЛАВИНА»

ДТВ

09.00 М/Ф ТЫСЯЧА МЕЛОЧЕЙ
11.30, 15.30, 21.30, 07.40 «САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО»
12.30, 01.00 ДЕТЕКТИВНОЕ РЕАЛИТИ «БРАЧНОЕ ЧТИВО»
13.30 Х/Ф «ДВОЙНОЙ ОБГОН»
16.00, 20.00 СУДЕБНОЕ ТОК-ШОУ «СУДЕБНЫЕ СТРАСТИ»
17.00 Х/Ф «CSI: МЕСТО ПРЕСТУПЛЕНИЯ ЛАС-ВЕГАС-10»
18.00, 23.00 «УЛЕТНОЕ ВИДЕО»
19.00, 00.00 РЕАЛИТИ «ДОРОЖНЫЕ ВОЙНЫ»
19.30, 22.30 «ВНЕ ЗАКОНА»
21.00, 02.30 РЕАЛИТИ-ШОУ «СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МУЖИКИ!»
02.00 «ГОЛЫЕ И СМЕШНЫЕ»
03.30, 08.05 «УЛЕТНОЕ ВИДЕО ПО-РУССКИ»
04.00 Т/С «БЕЗ СЛЕДА»
04.55 Т/С «РЫЦАРЬ ДОРОГ»
05.50 Х/Ф «ЗАКОН И ПОРЯДОК-9»
06.45 Т/С «ИЩЕЙКА»

Четверг, 27

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00 13.00, 16.00 НОВОСТИ
10.10 «КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА»
10.40 «ЖИТЬ ЗДОРОВО!»
11.50 «ЖКХ»
13.20 «МОДНЫЙ ПРИГОВОР»
14.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
15.00 «ДРУГИЕ НОВОСТИ»
15.20 «ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ»
16.20 «ХОЧУ ЗНАТЬ» С МИХАИЛОМ ШИРВИНДОМ
16.50 Т/С «ОБРУЧАЛЬНОЕ КОЛЬЦО»
17.50 «ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ»
19.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
19.20 Т/С «СЛЕД»
20.00 «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!»
21.00 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.30 Т/С «ДОКТОР ТЫРСА»
23.20 «ЧЕЛОВЕК И ЗАКОН»
00.30 «НОЧНЫЕ НОВОСТИ»
00.50 «СУДИТЕ САМИ» С МАКСИМОМ ШЕВЧЕНКО
01.50 Х/Ф «ПОСЛЕДНИЙ ЗАМОК»
04.15 Х/Ф «И У ХОЛМОВ ЕСТЬ ГЛАЗА!»

«РОССИЯ»

06.00 «УТРО РОССИИ»
06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.35 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО
10.05 «ТОЛИ»
10.25 «УРОК БУРЯТСКОГО ЯЗЫКА»
10.30 «БУРЯД ОРОН»
11.00 ТОК-ШОУ «О САМОМ ГЛАВНОМ»
12.00 15.00, 17.00, 21.00 ВЕСТИ
12.30 15.30, 17.30, 21.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.50 Т/С «МАРШРУТ МИЛОСЕРДИЯ»
13.50 Т/С «РУССКИЙ ШОКОЛАД»
14.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
15.50 Т/С «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ»
17.50 Т/С «ЕФРОСИНЯ»
18.55 Т/С «ВСЕ К ЛУЧШЕМУ»
19.55 Т/С «ИНСТИТУТ БЛАГОРОДНЫХ ДЕВУШЕК»

21.50 «СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!»
22.00 Т/С «СЕМЕЙНЫЙ ОЧАГ»
23.50 «ПОЕДИНОК» ПРОГРАММА ВЛАДИМИРА СОЛОВЬЕВА
00.50 ВЕСТИ +
01.10 Х/Ф «ВЫБОР СУДЬБЫ»

КУЛЬТУРА

07.30 КАНАЛ «ЕВРОНЬЮС»
11.00 16.30, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.15, 20.45 «ГЛАВНАЯ РОЛЬ»
11.40 Х/Ф «АМНЕЗИЯ»
13.30 Д/Ф «ВОДРОДНЫЙ ЛЕЙТЕНАНТ»
14.00, 22.25 Д/С «ЧУДЕСА СОЛНЕЧНОЙ СИСТЕМЫ»
14.50 ТРЕТЬЯКОВКА - ДАР БЕСЦЕННЫЙ!
15.20 Х/Ф «ОТКРЫТАЯ КНИГА»
16.40 М/С «ЗВЕРОПОРТ»
16.50 М/Ф «ПАЛКА-ВЫРУЧАЛКА»
17.10 Х/Ф «ТРИ ТАЛЕРА»
17.40 Д/С «ПОМЕСТЬЕ СУРИКАТ»
18.05 Д/С «О СМЫСЛЕ СТРАДАНИЯ»
18.30 Д/Ф «ЧИЧЕН-ИЦА. ТАЙНА ГИБЕЛИ МАЙЯ»
18.45 «РЕКВИЕМ». КОНЦЕРТНАЯ ВЕРСИЯ БАЛЕТА Б. ЭЙФМАНА
19.40, 02.55 «ИСКАТЕЛИ». «ТАЙНЫ ДОМА ФАБЕРЖЕ»
21.00 «ЧЕРНЫЕ ДЫРЫ. БЕЛЫЕ ПЯТНА»
21.40 Д/Ф «СПИСОК КИСЕЛЁВА. СПАСЁННЫЕ ИЗ АДА»
23.15 «КУЛЬТУРНАЯ РЕВОЛЮЦИЯ»
00.00 Д/С «ВОЗМОЖНА ЛИ ЧИСТАЯ СОВЕСТЬ?»
00.50 Х/Ф «НАСЛЕДСТВО ЭСТЕР»
02.20 Л. БЕТХОВЕН. СОНАТА №15
03.40 Д/Ф «ЧЕЧМЕ. СОКРОВИЩНИЦА КОРОЛЕЙ»

АРИГУС

07.00 «НЕОБЪЯСНИМО, НО ФАКТ». ПОГОДА
08.00 23.00, 00.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
08.30, 14.00, 19.00 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ»

08.45, 19.15 «PEOPLE'S-НОВОСТИ». ПОГОДА
09.00, 12.45, 19.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС»
09.30 «КОМЕДИ-КЛАБ». ПОГОДА
10.30, 18.00, 20.00 Т/С «УНИВЕР»
11.00 «ЖЕНСКАЯ ЛИГА»
11.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
13.15 М/Ф
13.30 М/Ф «БЭТМЕН: ОТВАЖНЫЙ И СМЕЛЫЙ»
14.15 «PEOPLE'S-НОВОСТИ»
14.20 «ТОЧКА ЗРЕНИЯ»
14.30 «ДОМ-2. LIVE»
15.45 Х/Ф «СТАН ХЕЛЬСИНГ»
18.30, 20.30 Т/С «РЕАЛЬНЫЕ ПАЦАНЫ»
19.20 «АФИША»
21.00 Х/Ф «НУ ОЧЕНЬ СТРАШНОЕ КИНО»
22.35 «КОМЕДИ-КЛАБ». ЛУЧШЕЕ
23.30 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ»
01.00 «КОМЕДИ-КЛАБ»

ТИВИКОМ

06.30, 12.45, 20.00, 23.30, 02.30 «СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ»
07.00, 09.30, 12.15, 19.30, 21.30, 23.00, 02.00 «НОВОСТИ ДНЯ»
07.30 «БОЛЬШИЕ ДЕНЬГИ»
07.55, 21.20 «ГОРОДСКИЕ ИСТОРИИ»
08.00 «СЕКРЕТНАЯ ЖИЗНЬ ОБЫДЕННЫХ ВЕЩЕЙ»
09.00, 18.25 «МОЯ СЕМЬЯ»
10.00 «ПРО-НОВОСТИ»
10.30 Т/С «РОДНЫЕ ЛЮДИ»
13.05 Х/Ф «ВОСПИТАНИЕ ЖЕСТОКОСТИ У ЖЕНЩИН И СОБАК»
14.40 М/Ф
15.00 «КРОКОДИЛ»
16.00 «НЕРАССКАЗАННЫЕ ИСТОРИИ ПРО ЖИВОТНЫХ»
16.30 «МУЛЬТФИЛЬМЫ»
17.00 Т/С «СЛЕДСТВИЕ ВЕДУТ ЗНАТОКИ»
19.00 «РАДАР СПОРТ»
20.25 Т/С «ГЕНЕРАЛЬСКАЯ ВНУЧКА»
22.00 Т/С «ЗОВ ПРЕДКОВ»
00.00 «ТОП-МОДЕЛЬ ПО-АМЕРИКАНСКИ»
03.00 «НОЧНОЙ КАНАЛ» НА ТИВИКОМЕ

СТС «БАЙКАЛ»

05.55, 07.00, 08.05, 09.20, 10.05, 11.15, 18.50, 20.05, 21.55, 22.20, 23.25, 00.05, 00.50, 01.50 ПОГОДА
06.00 М/С «РОСОМАХА И ЛЮДИ ИКС»
06.55 М/С «СМЕШАРИКИ»
07.00 М/С «13 ПРИЗРАКОВ СКУБИ ДУ»
07.30, 15.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
08.00 Т/С «ТЕОРИЯ БОЛЬШОГО ВЗРЫВА»
08.30, 19.00 Т/С «ДАЕШЬ, МОЛОДЕЖЬ!»
09.00, 13.30, 18.30, 00.00 «ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ»
09.30, 20.30 Т/С «МАРГОША»
10.30 Х/Ф «В ПОСЛЕДНИЙ МОМЕНТ»
12.15, 23.25 6 КАДРОВ
14.00 М/С «ЯСОН И ГЕРОИ ОЛИМПА»
14.30 М/С «ДЖУМАНДЖИ»
15.00 М/С «НОВЫЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ СКУБИ ДУ»
17.30 «ГАЛИЛЕО»
19.30 Т/С «ВОРОНИНЫ»
21.30 Х/Ф «КОСТОЛОМ»
00.30 «ИНФОМАНИЯ»
01.00 Х/Ф «ЛЮБОВЬ ВНЕ ПРАВИЛ»

НТВ

05.55 «НТВ УТРОМ»
09.30 Т/С «ТАКСИСТКА»
10.30, 16.30, 19.30 ОБЗОР «ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 00.15 «СЕГОДНЯ»
11.20 «В ЗОНЕ ОСОБОГО РИСКА»
11.55 «ДО СУДА»
13.00, 03.25 «СУД ПРИСЯЖНЫХ»
14.30 Т/С «МЕНТОВСКИЕ ВОЙНЫ»
17.30 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ»
20.30 Т/С «ПРОЩАЙ, «МАКАРОВ!»»
22.30 Т/С «ЗВЕРБОЙ»
00.35 Т/С «БАЛЬЗАКОВСКИЙ ВОЗРАСТ, ИЛИ ВСЕМУЖИКИ СВО...»
02.20 «ДАЧНЫЙ ОТВЕТ»
04.25 «ОСОБО ОПАСЕН!»
05.00 Т/С «ДЕТЕКТИВ РАШ»

Пятница, 28

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00 13.00, 16.00 НОВОСТИ
10.10 «КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА»
10.40 «ЖИТЬ ЗДОРОВО!»
11.50 «ЖКХ»
13.20 «МОДНЫЙ ПРИГОВОР»
14.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
15.00 «ДРУГИЕ НОВОСТИ»
15.20 «ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ»
16.20 «ХОЧУ ЗНАТЬ» С МИХАИЛОМ ШИРВИНДОМ
16.50 «ЛЮСЬЕНА ОВЧИННИКОВА. ЖИЗНЬ В ОЖИДАНИИ ЛЮБВИ»
17.50 «ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ»
19.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
19.20 «ПОЛЕ ЧУДЕС»
20.10 «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!»
21.00 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.30 «ДОСТОЯНИЕ РЕСПУБЛИКИ: ВИКТОР РЕЗНИКОВ»
01.00 Х/Ф «БЕЛАЯ ЛЕНТА»
04.50 Х/Ф «ЛЕВАЯ РУКА БОГА»

«РОССИЯ»

06.00 «УТРО РОССИИ»
06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.35 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО
10.05 МУСУЛЬМАНЕ
10.15 «МОЙ СЕРЕБРЯНЫЙ ШАР. ОЛЕГ ДАЛЬ»
11.10 ТОК-ШОУ «О САМОМ ГЛАВНОМ»
12.00, 15.00, 17.00, 21.00 ВЕСТИ
12.30, 15.30, 17.30, 21.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.50 Т/С «МАРШРУТ МИЛОСЕРДИЯ»
13.50 Т/С «РУССКИЙ ШОКОЛАД»
14.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
15.50 Т/С «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ»
17.50 Т/С «ЕФРОСИНЯ»
18.55 Т/С «ВСЕ К ЛУЧШЕМУ»
19.55 Т/С «ИНСТИТУТ БЛАГОРОДНЫХ ДЕВУШЕК»
21.50 «СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!»
22.00 «ЮРМАЛА». ФЕСТИВАЛЬ ЮМОРИСТИЧЕСКИХ ПРОГРАММ
23.50 «ДЕВЧАТА»
00.45 Х/Ф «КИПЯТОК»

КУЛЬТУРА

07.30 КАНАЛ «ЕВРОНЬЮС»
11.00 16.30, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.15 «ГЛАВНАЯ РОЛЬ»
11.40 Х/Ф «НАСЛЕДСТВО ЭСТЕР»
13.10 Д/Ф «ДОКТОР ЧЕХОВ. РЕЦЕПТ БЕССМЕРТИЯ»
14.05, 22.40 Д/С «ЧУДЕСА СОЛНЕЧНОЙ СИСТЕМЫ»
14.55 «СТРАНСТВИЯ МУЗЫКАНТА»
15.20 Х/Ф «ОТКРЫТАЯ КНИГА»
16.40 «В МУЗЕЙ - БЕЗ ПОВОДКА»
16.50 М/Ф «ЗАЙКА-ЗАЗНАЙКА»
17.10 «ЗА СЕМЬЮ ПЕЧАТЯМИ»
17.40 Д/С «ПОМЕСТЬЕ СУРИКАТ»
18.05 Д/С «ВОЗМОЖНА ЛИ ЧИСТАЯ СОВЕСТЬ?»
18.35 «КОНЦЕРТНАЯ СИМФОНИЯ ДЛЯ СКРИПКИ И АЛЬТА С ОРКЕСТРОМ»
19.10 «БИЛЕТ В БОЛЬШОЙ»
19.55 «СМЕХОНОСТАЛЬГИЯ»
20.45 Т/С «НИКОЛА ЛЕ ФЛОК». «ТАЙНА УЛИЦЫ БЛАН-МАНТО»

23.35 «ЛИНИЯ ЖИЗНИ». ЕВГЕНИЙ КНЯЗЕВ
00.50 «ПРЕСС-КЛУБ XXI»
01.45 «КТО ТАМ...»
02.10 «ЗАМЕТКИ НАТУРАЛИСТА»
02.35 Д/Ф «СОЛОВЕЦКИЕ ОСТРОВА. КРЕПОСТЬ ГОСПОДНЯ»
02.55 ДЖ. ГЕРШВИН. РАПОСОДИЯ В СТИЛЕ БЛЮЗ, СИМФОНИЧЕСКИЕ ФРАГМЕНТЫ ИЗ ОПЕРЫ «ПОРГИ И БЕСС»
03.35 М/Ф «РЫЦАРСКИЙ РОМАН»

АРИГУС

07.00 «НЕОБЪЯСНИМО, НО ФАКТ». ПОГОДА
08.00, 23.00, 00.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
08.30, 14.00, 19.00 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ»
08.45, 19.15 «PEOPLE'S-НОВОСТИ». ПОГОДА
09.00, 12.45, 19.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС»
09.30 «КОМЕДИ-КЛАБ». ПОГОДА
10.30, 18.00 Т/С «УНИВЕР»
11.00 «ЖЕНСКАЯ ЛИГА»
11.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
13.10 «МИШН ХИЛЛ»

ТИВИКОМ

06.30, 12.45, 20.00, 22.50, 01.30 «СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ»
07.00, 09.30, 12.15, 19.30, 22.20, 01.00 «НОВОСТИ ДНЯ»
07.30 «РАДАР СПОРТ»
08.05, 22.10 «ГОРОДСКИЕ ИСТОРИИ»
08.10 «ТАЙНЫ ДРЕВНОСТИ»
09.00, 18.35 «МОЯ СЕМЬЯ»
10.00 «ПРО-НОВОСТИ»
10.30 Т/С «РОДНЫЕ ЛЮДИ»
13.05 Х/Ф «ВОСПИТАНИЕ ЖЕСТОКОСТИ У ЖЕНЩИН И СОБАК»

Отдел рекламы: 21-62-62

Отдел рекламы: 21-62-62

14.30, 16.30 М/Ф «КРОКОДИЛ»
15.00 «НЕРАССКАЗАННЫЕ ИСТОРИИ ПРО ЖИВОТНЫХ»
16.00 Т/С «СЛЕДСТВИЕ ВЕДУТ ЗНАТОКИ»
19.05 «УРОКИ БЕЗОПАСНОСТИ»
20.30 Х/Ф «КОМАНДИРОВКА»
23.10 «ТОП-МОДЕЛЬ ПО-АМЕРИКАНСКИ»
02.00 «НОЧНОЙ КАНАЛ» НА ТИВИКОМЕ

СТС «БАЙКАЛ»

05.55, 07.00, 08.05, 09.25, 10.05, 11.15, 18.50, 20.05, 21.55, 22.20, 23.40, 00.25, 00.50, 01.50 ПОГОДА
06.00 М/С «РОСОМАХА И ЛЮДИ ИКС»
06.30 М/Ф «МЕШОК ЯБЛОК»
06.55 М/С «СМЕШАРИКИ»
07.00 М/С «13 ПРИЗРАКОВ СКУБИДУ»
07.30, 15.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
08.00, 19.00, 00.10 Т/С «ДАЕШЬ, МОЛОДЕЖЬ!»
09.00, 13.30, 18.30 «ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ»

09.30 Т/С «МАРГОША»
10.30 Х/Ф «КОСТОЛОМ»
12.25, 20.30 6 КАДРОВ
14.00 М/С «ЯСОН И ГЕРОИ ОЛИМПЫ»
14.30 М/С «ДЖУМАНДЖИ»
15.00 М/С «НОВЫЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ СКУБИ ДУ»
17.30 «ГАЛИЛЕО»
19.30 Т/С «ВОРОНИНЫ»
21.00 Х/Ф «СТРЕЛОК»
23.25 ИМПРОВИЗАЦИОННОЕ ШОУ «СЛУЧАЙНЫЕ СВЯЗИ». ВЕДУЩИЙ - МИХАИЛ ШАЦ
Х/Ф «ОЙ, МАМОЧКИ»
Т/С «КРЕМЛЕВСКИЕ КУРСАНТЫ»
М/Ф «КАНИКУЛЫ БОНИФАЦИЯ»

НТВ

05.55 «НТВ УТРОМ»
09.30 Т/С «ТАКСИСТКА»
10.30, 16.30, 19.30 ОБЗОР «ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»

11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «СЕГОДНЯ»
«СПАСАТЕЛИ»
11.20 «ДО СУДА»
11.55, 03.50 «ДО СУДА»
13.00, 04.50 «СУД ПРИСЯЖНЫХ»
14.30 «СУД ПРИСЯЖНЫХ»: ГЛАВНОЕ ДЕЛО
17.30 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ»
20.30 СЛЕДСТВИЕ ВЕЛИ...
21.30 «ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ». РАССЛЕДОВАНИЕ
«НТВШНИКИ. ЕЛЬЦИН. ЭПОХА. ВЕЧЕР В КРУГУ СЕМЬИ»
21.50 «СУПЕРСТАР» ПРЕДСТАВЛЯЕТ: БЕНЕФИС СТАСА МИХАЙЛОВА»
«ЖЕНСКИЙ ВЗГЛЯД» ВИКТОРИЯ ТАРАСОВА
01.10 Т/С «БАЛЬЗАКОВСКИЙ ВОЗРАСТ, ИЛИ ВСЕ МУЖИКИ СВО...»
05.50 Т/С «ДЕТЕКТИВ РАШ»

5 КАНАЛ

07.00 Д/Ф «АНТАРКТИЧЕСКАЯ СТАНЦИЯ»
08.00 Д/Ф «САМЫЕ СЛОЖНЫЕ В МИРЕ МЕХАНИЗМЫ. МОСТ»

09.00, 13.00, 16.00, 20.00 СЕЙЧАС
Х/Ф «БЕЗЫМЯННАЯ ЗВЕЗДА»
12.05, 06.00 Д/С «ПОДВОДНАЯ ОДИССЕЯ КОМАНДЫ КУСТО»
13.30 Х/Ф «ДВЕ СТРОЧКИ МЕЛКИМ ШРИФТОМ»
15.20 Т/С «ЕРМАК»
16.30 «ЕРМАК» ПРОДОЛЖЕНИЕ ИСТОРИЧЕСКОГО СЕРИАЛА
18.00 «ОТКРЫТАЯ СТУДИЯ»
19.00 «ПРОГРАММА ПЕРЕДАЧ СВЕТЛАНЫ СОРОКИНОЙ И АНДРЕЯ МАКСИМОВА»
20.30 «РЕАЛЬНЫЙ МИР»
21.00 Д/Ф «О ВКУСНОЙ И ЗДОРОВОЙ ПИЩЕ»
22.00 Т/С «АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ»
00.00 Х/Ф «ТАЙНА «ЧЕРНЫХ ДРОЗДОВ»
01.55 Х/Ф «ОДНАЖДЫ В МАРСЕЛЕ»
04.15 Д/Ф «НА БОРТУ АВИАНОСЦА»
05.05 Д/Ф «СТРЕСС. ПОРТРЕТ УБИЙЦЫ»

ДТВ

М/Ф ТЫСЯЧА МЕЛОЧЕЙ
11.00, 15.30, 21.30, 07.45 «САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО»
11.30, 01.00 ДЕТЕКТИВНОЕ РЕАЛИТИ «БРАЧНОЕ ЧТИВО»
12.30, 13.30 Х/Ф «КРИМИНАЛЬНЫЙ ОТДЕЛ»
15.05, 18.00, 23.00, 03.30, 08.05 «УЛЕТНОЕ ВИДЕО ПО-РУССКИ»
16.00, 20.00 СУДЕБНОЕ ТОК-ШОУ «СУДЕБНЫЕ СТРАСТИ»
17.00 Х/Ф «CSI: МЕСТО ПРЕСТУПЛЕНИЯ ЛАС-ВЕГАС-10»
19.00, 00.00 РЕАЛИТИ «ДОРОЖНЫЕ ВОЙНЫ»
19.30, 22.30 «ВНЕ ЗАКОНА»
21.00, 02.30 РЕАЛИТИ-ШОУ «СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МУЖИКИ!»
02.00 «ГОЛЫЕ И СМЕШНЫЕ»
04.00 Т/С «БЕЗ СЛЕДА»
05.00 Т/С «РЫЦАРЬ ДОРОГ»
05.50 Х/Ф «ЗАКОН И ПОРЯДОК-9»
06.50 Т/С «ИЩЕЙКА»

Суббота, 29

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.45, 07.10 Х/Ф «ВЕРТИКАЛЬ»
07.00, 11.00, 13.00 НОВОСТИ
08.20 «ИГРАЙ, ГАРМОНЬ ЛЮБИМАЯ!»
09.10 «НОВАЯ ШКОЛА ИМПЕРАТОРА». «ЧЕРНЫЙ ПЛАЩ»
10.00 «УМНИЦЫ И УМНИКИ»
10.40 «СЛОВО ПАСТЫРЯ»
11.20 «СМАК»
12.00 ВЯЧЕСЛАВ ДОБРЫНИН. «МИР НЕ ПРОСТ, СОВСЕМ НЕ ПРОСТ...»
13.10 «СРЕДА ОБИТАНИЯ». «ШАМПУНЬ НА ВАШУ ГОЛОВУ»
14.10 «МОЯ РОДОСЛОВНАЯ. ЛАРИСА ЛУЖИНА»
15.00 «КУНГ-ФУ ПАНДА»
16.40 Х/Ф «УМНИЦА, КРАСАВИЦА»
20.50 «МИНУТА СЛАВЫ»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.15 «МИНУТА СЛАВЫ». ПРОДОЛЖЕНИЕ
23.00 «ПРОЖЕКТОР ПЕРИСХИЛТОН»
23.40 «ДЕТЕКТОР ЛЖИ»
00.40 Х/Ф «РЕАЛЬНЫЕ КАБАНЫ»
02.30 Х/Ф «БЕГУЩИЙ ЗА ВЕТРОМ»
04.50 Х/Ф «ОХОТА НА ВЕДЬМ»

«РОССИЯ»

06.15 Х/Ф «РАЗ НА РАЗ НЕ ПРИХОДИТСЯ»
07.45 «ВСЯ РОССИЯ»
07.55 «СЕЛЬСКОЕ УТРО»
08.25 «ДИАЛОГИ О ЖИВОТНЫХ»
09.00, 12.00, 15.00 ВЕСТИ
09.10, 12.10, 15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
09.20 «ВОЕННАЯ ПРОГРАММА»
09.50 «СУБОТНИК»
10.30 «ГОРОДОК». ДАЙДЖЕСТ
11.05 «МЕДСОВЕТ»
11.10 «СЫН ЗЕМЛИ КУРУМКАНСКОЙ»
11.20 «РОДОМ ИЗ ДЕРЕВНИ»
11.30 «КЯХТА: ВЧЕРА, СЕГОДНЯ, ЗАВТРА»
11.45 «ТОС. ПЕРВЫЕ ШАГИ»
12.20 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
12.50 «ЧЕСТНЫЙ ДЕТЕКТИВ»
13.20, 15.30 Т/С «ДЕТЕКТИВНОЕ АГЕНТСТВО «ИВАН ДА МАРЬЯ»»
17.20 СУБОТНИЙ ВЕЧЕР
19.15 ШОУ «ДЕСЯТЬ МИЛЛИОНОВ» С МАКСИМОМ ГАЛКИНЫМ

Отдел рекламы: 21-62-62

20.20, 21.40 Х/Ф «ДОМ БЕЗ ВЫХОДА»
21.00 ВЕСТИ В СУББОТУ
Х/Ф «ЖЕНЩИНА, НЕ СКЛОННАЯ К АВАНТЮРАМ»
02.55 Х/Ф «ОТЯРД «ДЕЛТА»: ПРОПАВШИЙ ПАТРУЛЬ»

КУЛЬТУРА

07.30 КАНАЛ «ЕВРОНЬЮС»
11.10 «БИБЛЕЙСКИЙ СЮЖЕТ»
11.40 Х/Ф «ПОЛУСТАНОК»
12.50 «ЛИЧНОЕ ВРЕМЯ». МАРИЯ ГОЛУБКИНА
13.20 Х/Ф «ДРУГ ТЫМАНЧИ»
14.30 М/Ф «ВОЛШЕБНЫЕ ОЧКИ». «МЕДВЕЖОНОК И ТОТ, КТО ЖИВЕТ В РЕЧКЕ»
14.55 «ЗАМЕТКИ НАТУРАЛИСТА»
15.20 «ОЧЕВИДНОЕ - НЕВЕРОЯТНОЕ»
15.50 «ВОКЗАЛ МЕТЧЫ»
16.30 «ВЕЛИКИЕ РОМАНЫ XX ВЕКА». ЛИЛЛИАН ХЕЛЛМАН И ДЭШИЛ ХЭММИТ
Х/Ф «СЫН»
02.55 Д/Ф «ДОРОГА В НЕБО»
19.30 «РОМАНТИКА РОМАНСА». НИНА ШАЦКАЯ
20.15 СПЕКТАКЛЬ «ХАНУМА»
22.35 «ВЛАДИСЛАВ СТРЕЛЬЧИК. ЕГО ЗВАЛИ СТРИЖ»
23.15 Д/Ф «ЧЕЛОВЕК БОЛЬШОЙ РЕКИ»
01.35 КОНЦЕРТ «ВИНГЛ СИНГЕРС»
02.35 М/Ф «ВЕРЕСКОВЫЙ МЕД». «ДОЧЬ ВЕЛИКАНА»

АРИГУС

08.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС»
08.30 М/С «БИТЛДЖУС»
09.05, 19.30 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ»
09.20 «PEOPLE'S-НОВОСТИ»
09.25 «АФИША»
09.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
10.00 ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНАЯ ИГРА «ВЕЛИКОЛЕПНАЯ ПЯТЕРКА»: ВТОРОЙ ТУР ШКОЛА №19 - ШКОЛА №32
10.30 «МУНГЭН СЭРГЭ». ПОГОДА
11.00 «ЕШЬ И ХУДЕЙ»
11.30 «ШКОЛА РЕМОНТА»
12.30 «ЖЕНСКАЯ ЛИГА»
13.00 «КОМЕДИ БАТТЛ»
14.00 «КОМЕДИ-КЛАБ»
15.00 Т/С «УНИВЕР»

17.00 Х/Ф «ЭОН ФЛАК»
18.40 «КОМЕДИ-КЛАБ»: ЛУЧШЕЕ
19.45 «PEOPLE'S-НОВОСТИ». ПОГОДА
20.00 «НА НОЧЬ ГЛЯДЬ» С А. ЛЕВАНТУЕВЫМ
21.00 Х/Ф «СОЛОМОН КЕЙН»
23.00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ». ПОГОДА
00.00 «ДОМ-2. ПОСЛЕ ЗАКАТА»
00.30 «ХУ ИЗ ХУ»
10.00 Х/Ф «ЭЙС ВЕНТУРА: РОЗЫСК ДОМАШНИХ ЖИВОТНЫХ»
02.40 «СЕК» С А. ЧЕХОВОЙ

ТИВИКОМ

06.30, 10.00, 12.30 «СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ»
07.00, 09.30, 12.00 «НОВОСТИ ДНЯ»
07.30 «ШКОЛА РАЗУМА»
08.00 «МУЛЬТФИЛЬМЫ»
08.25, 22.20 «ГОРОДСКИЕ ИСТОРИИ»
08.30 М/С «ЗАТЕРЯННАЯ ВСЕЛЕННАЯ»
10.30 «РЯО-НОВОСТИ»
11.00 «ПРОЕКТ МЕТЧЫ»
11.30 «РАДАР-СПОРТ»
12.50 Т/С «ГЕНЕРАЛЬСКАЯ ВНУЧКА»
16.25 «10 САМЫХ»
17.00 Х/Ф «КОМАНДИРОВКА»
18.30 КОНКУРС СОМНИТЕЛЬНОЙ РЕКЛАМЫ «СИБИРСКИЙ ВАЛЕНОК»
19.30 «ВКУСНО»
20.00 Х/Ф «СПИСОК КОНТАКТОВ»
22.30 Х/Ф «НОЧНЫЕ ЗАБАВЫ»
00.40 «МОЯ СЕМЬЯ»
01.10 «НОЧНОЙ КАНАЛ» НА ТИВИКОМЕ

СТС «БАЙКАЛ»

05.55, 07.05, 08.10, 08.50, 10.00, 11.10, 17.15, 19.15, 20.05, 21.50, 22.25, 23.15, 00.55, 01.50 ПОГОДА
06.00 Т/С «СОБАЧЬЕ ДЕЛО»
07.50 М/Ф «ВАСИЛИСА МИКУЛИШНА»
08.20 М/С «СМЕШАРИКИ»
08.30 М/С «ФИНЕС И ФЕРЬ»
09.00 Х/Ф «СТРЕЛОК»
11.30 Т/С «ВОРОНИНЫ»
14.00 М/С «НОВЫЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ МЕДВЕЖОНКА ВИННИ И ЕГО ДРУЗЕЙ»
15.00 М/С «РУСАЛОЧКА»
15.30 М/С «АЛАДДИН»
16.00 «ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ»
16.30, 18.30 6 КАДРОВ

Воскресенье, 30

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.50, 07.10 Х/Ф «КАК ВАС ТЕПЕРЬ НАЗЫВАТЬ?»
07.00, 11.00, 13.00 НОВОСТИ
08.50 АРМЕЙСКИЙ МАГАЗИН
09.20 «МИККИ МАУС И ЕГО ДРУЗЬЯ». «ЧУДЕСА НА ВЫРАЖАХ»
10.10 «ВЛАДИМИР ВЫСОЦКИЙ. «Я ПРИДУ ПО ВАШИ ДУШИ»»
11.10 «ПОКА ВСЕ ДОМА»
12.00 «ВЛАДИМИР ВЫСОЦКИЙ. «Я ПРИДУ ПО ВАШИ ДУШИ»»
13.10, 18.40 «ЖИВОЙ ВЫСОЦКИЙ»
13.50 «ВЛАДИМИР ВЫСОЦКИЙ И МАРИНА ВЛАДИ. ПОСЛЕДНИЙ ПОЦЕЛУЙ»
14.50 ЭЛДАР РЯЗАНОВ. «ВСТРЕЧИ С ВЛАДИМИРОМ ВЫСОЦКИМ»
19.50 К ДНЮ РОЖДЕНИЯ ВЛАДИМИРА ВЫСОЦКОГО. «СВОЯ КОЛЕЯ»
22.00 ВОСКРЕСНОЕ ВРЕМЯ. ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ ПРОГРАММА
23.00 «БОЛЬШАЯ РАЗНИЦА»
00.50 «ПОЗНЕР»
01.50 Х/Ф «ПЕКЛО»
03.50 Х/Ф «НЕЦЕЛОВАННАЯ»

«РОССИЯ»

06.35 Х/Ф «МЕНЯ ЭТО НЕ КАСАЕТСЯ»
08.30 «СМЕХОПАНОРАМА»
09.00 САМ СЕБЕ РЕЖИССЕР
09.50 УТРЕННЯЯ ПОЧТА
10.30 «СТО К ОДНОМУ»
11.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. НЕДЕЛЯ В ГОРОДЕ
12.00, 15.00 ВЕСТИ
12.10 «ПОЛЕ ЧУДЕС. МММ ВОЗВРАЩАЕТСЯ»
13.05, 15.30 Т/С «ДЕТЕКТИВНОЕ АГЕНТСТВО «ИВАН ДА МАРЬЯ»»
15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
17.20 «СМЕЯТЬСЯ РАЗРЕШАЕТСЯ»
18.35 «ТАНЦЫ СО ЗВЕЗДАМИ». ЛУЧШЕЕ
21.00 ВЕСТИ НЕДЕЛИ
22.05 Д/Ф
23.45 Х/Ф «ЧЕЛОВЕК У ОКНА»
01.45 Х/Ф «ДОМ У ОЗЕРА»

КУЛЬТУРА

07.30 КАНАЛ «ЕВРОНЬЮС»
11.10 «ОБЫКНОВЕННЫЙ КОНЦЕРТ»
11.40 Х/Ф «СЛУЧАЙ НА ШАХТЕ ВОСЕМЬ»
13.10 «ЛЕГЕНДЫ МИРОВОГО КИНО». ШОН КОННЕРИ
13.40 «СКАЗКИ С ОРКЕСТРОМ»: «АЛИСА В СТРАНЕ ЧУДЕС»
14.30 М/Ф «ЖЕЛТЫЙ СЛОН»
14.45, 02.55 Д/Ф «ДИКАЯ ПРИРОДА КАРИБСКИХ ОСТРОВОВ». «РИФЫ И КОРАБЛЕКРУШЕНИЯ»
15.35 «ЧТО ДЕЛАТЬ?»
16.20 «ПИСЬМА ИЗ ПРОВИНЦИИ». БУЙ (КО-СТРОМСКАЯ ОБЛ.)
16.50 ОПЕРА «СВАДЬБА ФИГАРО»
20.05 Д/Ф «МОЦАРТ»
21.40 ВЛАДИМИР ВАСИЛЬЕВ. ТВОРЧЕСКИЙ ВЕЧЕР
23.00 ИТОГОВАЯ ПРОГРАММА «КОНТЕКСТ»
23.40 Х/Ф «ЗАВОДНОЙ АПЕЛЬСИН»
02.20 М/Ф «ШУТ БАЛАКИРЕВ». «ПИЛЮЛЯ»

АРИГУС

08.00, 11.45 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ»
08.15 «PEOPLE'S-НОВОСТИ». ПОГОДА
08.25 М/С «БИТЛДЖУС»
09.00 М/Ф «БЭЙБЛЕНД»
09.20 «МУНГЭН СЭРГЭ». ПОГОДА
09.30 «НА НОЧЬ ГЛЯДЬ» С А. ЛЕВАНТУЕВЫМ (ПОВТОР ОТ 29.01.11)
10.00 «ТОЧКА ЗРЕНИЯ»
11.00 «НЕФОРМАТ»
11.30 «БИТВА ЭКСТРАСЕНСОВ»
12.00 «УЙТИ В МОНАСТЫРЬ»
13.00 Х/Ф «ЭОН ФЛАК»
15.40 «ЖЕНСКАЯ ЛИГА». «PEOPLE'S-НОВОСТИ»
17.00 Х/Ф «СОЛОМОН КЕЙН»
19.30 ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНАЯ ИГРА «ВЕЛИКОЛЕПНАЯ ПЯТЕРКА»: ВТОРОЙ ТУР ШКОЛА №25 - ШКОЛА №37
20.00 Х/Ф «АВТОСТОПОМ ПО ГАЛАКТИКЕ»
22.15 «КОМЕДИ-КЛАБ». ЛУЧШЕЕ ПОГОДА

23.00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ». ПОГОДА
00.00 «ДОМ-2. ПОСЛЕ ЗАКАТА»
00.30 COMEDI WOMAN. ПОГОДА
01.25 «СЕК» С А. ЧЕХОВОЙ

ТИВИКОМ

06.30 «ДОК ФИЛЬМ»
07.30, 11.10 «ВКУСНО»
08.00, 22.40 «ГОРОДСКИЕ ИСТОРИИ»
08.10 М/С «ЗАТЕРЯННАЯ ВСЕЛЕННАЯ»
09.00 Х/Ф «НОЧНЫЕ ЗАБАВЫ»
11.40 «ШКОЛЬНОЕ ТВ»
12.10 «СИБИРСКИЙ ВАЛЕНОК»
13.10 Т/С «ЗОВ ПРЕДКОВ»
16.45 Х/Ф «СПИСОК КОНТАКТОВ»
19.00 «ИСТОРИЯ УСПЕХА»
19.30 «ОБЪЕКТИВ»
20.00 Х/Ф «АВАЛОН»
22.45 Х/Ф «ЗДРАВСТВУЙТЕ, Я ВАША ТЕТЯ»
00.20 «МОЯ СЕМЬЯ»
01.20 «НОЧНОЙ КАНАЛ» НА ТИВИКОМЕ

СТС «БАЙКАЛ»

05.55, 07.05, 08.10, 08.50, 11.10 ПОГОДА
06.00 Т/С «СОБАЧЬЕ ДЕЛО»
07.50 М/Ф «ВАСИЛИСА ПРЕКРАСНАЯ»
08.20 М/С «СМЕШАРИКИ»
08.30 М/С «ФИНЕС И ФЕРЬ»
09.00 «САМЫЙ УМНЫЙ»
10.45 М/С «ТОМ И ДЖЕРРИ»
11.00 «ГАЛИЛЕО»
12.00 «СНИМИТЕ ЭТО НЕМЕДЛЕННО!»
13.00 Х/Ф «ПОСЛЕДНИЙ ОТПУСК»
15.05, 16.30 6 КАДРОВ
16.00 «ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ»
17.00, 00.00 Т/С «ДАЕШЬ, МОЛОДЕЖЬ!»
18.00 «СМЕХ В БОЛЬШОМ ГОРОДЕ» ЮМОРИСТИЧЕСКОЕ ШОУ
Х/Ф «В ПОИСКАХ НЕМО»
21.00 Х/Ф «СУПЕРПЕС»
22.30 ШОУ «УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ». ИЗ ГРЯЗИ В СТРАЗЫ
Х/Ф «ШОУГЕРЛЗ»
00.30 ШОУ-ПРОГРАММА «ХОРОШИЕ ШУТКИ». ВЕДУЩИЕ - ТАТЬЯНА ЛАЗАРЕВА И МИХАИЛ ШАЦ

04.45 М/Ф «КАПРИЗНАЯ ПРИНЦЕССА». «ЛОШАРИК»

НТВ

06.00 Т/С «ВОСКРЕСЕНИЕ В ЖЕНСКОЙ БАНЕ»
07.55 М/Ф «ДВЕНАДЦАТЬ МЕСЯЦЕВ»
09.00, 11.00, 14.00, 17.00 «СЕГОДНЯ»
09.20 ЛОТЕРЕЯ «РУССКОЕ ЛОТО»
09.45 «ИХ НРАВЫ»
10.25 «ЖИВУТ ЖЕ ЛЮДИ!»
11.20 «ГЛАВНАЯ ДОРОГА»
12.00 «КУЛИНАРНЫЙ ПОЕДИНОК» С ДЕНИСОМ РОЖКОВЫМ
«КВАРТИРНЫЙ ВОПРОС»
13.00 «ОСОБО ОПАСЕН!»
15.00 «ТАИНСТВЕННАЯ РОССИЯ: КАРЕЛИЯ. ВОРОТА В ПАРАЛЛЕЛЬНЫЙ МИР?»
16.05 «СВОЯ ИГРА»
17.20 ТОК-ШОУ «ПОСЛЕДНЕЕ СЛОВО»
18.30 «ОЧНАЯ СТАВКА»
19.20 ОБЗОР «ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
20.55 «ПРОГРАММА МАКСИМУМ. РАССЛЕДОВАНИЯ, КОТОРЫЕ КАСАЮТСЯ КАЖДОГО»
22.00 «РУССКИЕ СЕНСАЦИИ». ИНФОРМАЦИОННЫЙ ДЕТЕКТИВ
22.55 «ТЫ НЕ ПОВЕРИШЬ!»
23.55 «МУЗЫКАЛЬНЫЙ РИНГ НТВ». СУПЕРБИТВА
01.10 Х/Ф «ОТ КОЛЫБЕЛИ ДО МОГИЛЫ»
03.10 Х/Ф «БЛОКАДА ЛЕНИНГРАДА»
05.05 Т/С «ДЕТЕКТИВ РАШ»

5 КАНАЛ

07.00 Д/С «ЛУЧШЕЕ ИЗ ГОЛЛИВУДА ВМЕСТЕ С ТАБОМ ХАНТЕРОВ»
08.00 Д/Ф «ЖИВОТНЫЙ МИР: БУДЬ ЗВЕРЕМ»
09.00 М/Ф «НАХОДЧИВЫЙ ЛЯГУШОНОК»
«ПОСЛЕДАМ БРЕМЕНСКИХ МУЗЫКАНТОВ»
09.30 Х/Ф «СТАРАЯ, СТАРАЯ СКАЗКА»
11.05 Д/Ф «ЖИТЬ НА ВОЛЕ. ЭВЕРГЛЕЙДС, БОЛОТНЫЕ КРОКОДИЛЫ»
12.05 «ШАГИ К УСПЕХУ» С А. КАБАЕВОЙ
13.05 «ИСТОРИИ ИЗ БУДУЩЕГО» С МИХАИ-

ЛОМ КОВАЛЬЧУКОМ
«В НАШУ ГАВАНЬ ЗАХОДИЛИ КОРАБЛИ...»
14.55 «ВСТРЕЧИ НА МОХОВОЙ». ЮОЗАС БУДРАЙТИС
16.00 Д/Ф «НАЕДИНЕ С ПРИРОДОЙ. ЧУВСТВИТЕЛЬНЫЕ АКУЛЫ»
16.35 Х/Ф «ОДИССЕЯ КАПИТАНА БЛАДА»
19.30 «ГЛАВНОЕ». ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ ПРОГРАММА
21.40 «КАРТИНА МАСЛОМ. ЛЕНИН. ТАЙНА НЕАПИСАННОЙ БИОГРАФИИ». ВЕДУЩИЙ ДМИТРИЙ БЫКОВ
20.35 Д/Ф «ЛЕНИН. ТАЙНА НЕАПИСАННОЙ БИОГРАФИИ»
22.30 Х/Ф «СОТРУДНИК ЧК»
00.35 Х/Ф «СЛУЖИТЕЛИ»
02.20 Х/Ф «БУЛЬВАР САНСЕТ»
04.20 Д/С «ТАЙНЫ ИСТОРИИ. ПОИСКИ АМЕЛИИ ЭРХАРТ»
05.10 Д/С «ТАЙНЫ ИСТОРИИ. ОХОТА НА БОСТОНСКОГО ДУШИТЕЛЯ»
06.00 Д/С «ЖИТЬ НА ВОЛЕ. ЭВЕРГЛЕЙДС, БОЛОТНЫЕ КРОКОДИЛЫ»

ДТВ

10.00, 06.30 Т/С «ГРАЖДАНИН НАЧАЛЬНИК-3»
ТЫСЯЧА МЕЛОЧЕЙ
11.30 М/Ф
Х/Ф «ЖЕНА ПО КОНТРАКТУ»
12.15, 15.20 Х/Ф «ДАША ВАСИЛЬЕВА. ЛЮБИТЕЛЬНИЦА ЧАСТНОГО СЫСКА». «ЭТА ГОРЬКАЯ СЛАДКАЯ МЕСТЬ»
17.30, «САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО»
18.25 Т/С «СЫЩИКИ РАЙОННОГО МАСШТАБА-2»
19.30 Х/Ф «КАРАУЛ»
21.40 «САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО ПО-РУССКИ»
22.00, 04.35 Х/Ф «ЛАВИНА»
00.00 «СЕКРЕТНЫЕ ФАЙЛЫ»
00.55 «УЛЕТНОЕ ВИДЕО ПО-РУССКИ»
02.00 «ГОЛЫЕ И СМЕШНЫЕ»
02.30 РЕАЛИТИ-ШОУ «СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МУЖИКИ!»
03.30 Т/С «ВИРТУОЗЫ»

Б.М.Ж. Жигжитов

«АЛТАННАА СЭНТЭЙ ЗОН ЮМ ДАА»

аргагүй хүндэ болонхойл. Мүнөө сагта хургаалгүй хүүгэдээр багшанар лэ тэнсэжэ гаранаха юм. Багшынурдаана зүрхюүгээр дуугарха, багшанары сохнохы ушарнууд болоно ха юм. Тээд багшанар, баарнад, тэсэжэл гарана.

Арбан хоёр жэлэй туршада колхозой түрүүлгшээр ажаллажа, түрэл ажагыгаа хүгжөөлсээн Жамбалбабу Цырендоржиев тухай очерк эхэ һонирхожо уншааб. Түхэрэнжэлэй туршада колхозой ажал дуунаа гэжэ байгаагүй. Түрүүлгшын жолоо барихан хүндэ нэгтэшы һанда амар хууха заб сүлөө байдаггүй һэн. Тээшы энэ колхозын 21 мянган толгой хонитой, 2100 толгой хүртэй, тэрэ тоодо 350 үнэтэй, 3500 гектар тарилгын талмайтай байһан. Үглөө бүри ямар ехэ ажал колхознигууды хүлээжэ байгаа гэшээ? Гүрэн түрү хүдөөгэйхиды али болохоор дэмжэдэг, туһа хүргэдэг саг нааб даа.

Тэрэнэй ашаар колхозын аяр 52 автомашинатай, 20 комбайнтай байһан. Иймэ ажагы зүбөөр хүтэлбэрлэн нүхэр Цырендоржиевай нотагаархидтаа тон хүндэтэй болоһонинь огто гайхалгүй.

Колхозой түрүүлгшэ совхозой директор хоёр яаха аргагүй зүблэлтэ гүрэнэй тулгань байгаа юм. Цырендоржиев хожомшо, сагай нилээдгүй һайн болоһон хойно түрүүлгшээр ажаллан хүн байһа. Харин урда зуун жэлэй 30-40-50-яад онуудай түрүүлгшээр ямар хүндэ ам дабажа гараһан зон һэм. Пургуули-һудар багатайшы һаа, гараха-түрэхын бэрхэ зон тэрэ хүндэ сагта туйлажа гарна һэм шуу. Нотаг бүхэндэ байһан бэрхэ-бэрхэ түрүүлгшээр тухай мүнөө дээдэ үсын зон хэлсэжэл байдаг ха юм.

Эгэтын-Адагай суута түрүүлгшэ, дайнай ветеран Цыремил Гомбоев тухай, хүндэ хүшэр 1946 ондо Хэжэн-гийн аймагай Дунда-Худанай сомоной Ворошиловай нэрэмжэтэ манай колхозой түрүүлгшээр эльгээгдэн, дайнай ветеран Санжигтыби Мункин тухай мүнөөшы нотагтамын һайн һайхан үгэнүүды хэлсэжэл байдаг. Агын округой суута түрүүлгшэ Балжинима Мажнев, Сэлэнгын аймагай суута түрүүлгшэ Жамса Ванкес гэшэды эльгээгдэн баатарнууд гэбэл, тон зүб байха.

Ямаршы хүн тухай очерк бэшэхэ гэшээтнимэ бэлэн хэрэг бэшэ. Юундэб гэшээ, энэ һанаанһаа абаад, элдэбээр зоргоороо нэмээжэ болохогүй. Булта юмэн үнэн зүб байха ёһотой. Бэшэхэ һанаан хүнөө һайсаан ажаглажа, һайнаар мэдэхэ болохо, сэдхэзүйн хүбшэргэе уудалхы оролдохо, һанаан болдыны, ойлгошынь, һонирхольны мэдэхэ абаха, хэжэ байһан ажалынь тон һайнаар хараха хэрэгтэй бшуу. Тэрэгүйгөөр һайн очерк бэшэхэгүйш.

Олонжэлнүүд соо редакциянуудаар ажаллажа гараһан хадаа Бата-Мүнхэ Жигжитов дүй дүршэлтэй очеркист болонхой гэжэ шэнэ номын уншаһан хүн ойлгоход даа. Элдэб мэргэжэлтэй ямар олон хүнүүд тухай бэшэхэ гэшээ! Тэднэ бултадаа шаһарай талаар һайн, гүнзэгү удхатай. Гэбэшэ өөрлинши мэдэхгүй хэрэгтэ бээ зориулан хүн тухай бэшэхын тула ямар ехэ оролдосо, һонирхол хэрэгтэйб? Бэлдэхэлэй ажал хэхэдээ, тэрэ хүнөөрөө хэдэн дахин

золгохо, элдэб ном-һудар, саарһа-гууршы хараха хэрэг гараха.

Жэшээ болгон «Пайн хүнүүдтэй ушарһандаа золтойб» гэнэн очерк дээрнэ халта тогтохо дуран хүрэнэ. Энэ очерк биологийн эрдэмэй доктор, профессор, ВСГТУ-гай кафедрые даагша Владимир Жигжитович Цыреновэй ажал хэрэгүүдтэ зориулагданхай. СССР гүрэнэй элитэ ехэ эрдэмтдэй һургаал заабаринуудынь шагнажа, бээдээшэнгэһэн Бурядай эрдэмтэ хүбүүн жирийэй зоной ойлгохоор бэшэ биотехнологийн ба биохимийн талаар амаргүй томо эрдэмтэн юм байһа.

Үргэн ехэ гуршалга шэнжэлгэ-нүүдэйгээр эрдэмүүдээр 4 монографи ба һуралсалай туһаламжа бэшэһэн, 225 эрдэмэй хүдэлмэри хэблүүлһэн, 11 автортай үнэмшлэгэ болон патент абанан эрдэмтын ехэ ажал уншагыһын ойлгохоор харуулын, хүн бэсын шанары элирүүлхын тула автор

Зүблэлтэ сагай үедэ бүхы хүсэ шадалаа гүрэнэй хэрэгтэ зориулан зон мартагдахын туйлда хүржэ байна. Мүнөө сагта нимэ зон тухай урдан бэшгэдэн очерк болон зураглалнууды суглуулжа, ном болгобол, ехэ хэрэгтэй, удхатай, эрээдүй сагай үетэндэ жэшээ, һургаал болохол.

столойгоо саана нилээдгүй удаанаар хуужа гараһан байна хаш. Иймэл ажалынь дүн эсэстэ нимэ очерк болохо, нара хараа.

Мүнөөтэд ондоо мэргэжэлтэй хүн тухай бэшэһэн «Бэлигийн одон зорһаар яларна» гэнэн очеркынь дурдаа. Энэнь ганса нотаг нагадаа бэшэ, харин орон соогуур болон хари газарнуудаар суурһан одото концертмейстер Дарима Линховиндо зориулагданхай.

Алдар солото дуушадай бүлэдэ түрэнэн басаганай ажабайдалыс баганаан эхилээд, дабажа гараһан замынь, шэлэн орёо нарин мэргэжэлэ мүйи мүйиһөөр туйлаһан амжалтануудынь хэдэн олон бэлиг талаантай дуушадыс дээдэ эндэртэ гарганынь, зохёохы ажаалаа үндэр хэмжээндэ хүргэхын тула буряад хэлэй эрдэмтдэй һүнүүдынь али оло дахин үнэгэжэ гарганынь, хаа газар дээдэ эрдэмтэй талаантай зоноор анда нүхэд болоһынь автор уран гоёор лэ зураглана.

«Публицистическэ статьянууд» гэнэн гаршаг доро хабаргадан «Буряад арадай уг гарбал тухай» гэнэн бэшг дээрэ автор нилээдгүй удаанаар хуужа гараһан ха гэжэ тухайлаар. Тээд «Хорин 11 эсэрын хубууд тухай», «Агын найман эсэрын зоной яажа таһарһан тухай», «Эхирэд угсаатан тухай», «Булгад угсаатан тухай», «Хонгоодорнууд тухай», «Сартуул угсаатан тухай», «Сонгоол угсаатан тухай» гэнэн бэшгүүдыс бүтэхын тула ямар олон зоноор үгэ залгаа, ном һудар, гэгэтынүүдыс, гар бэшгүүдыс хараа, һүнийн угада эсшоод, хэдэн аяга нүтэй сайгаа һорожо хуухадаа, бодолодо эзэлгэнги, үшөө яаха болонобиб тэн, ухаагаа гүйлгэжэ

хууһынь тухайлаар байһал. Энэ бүтээлын элэ отогоудай мүнөөнэй үри һадаһадта хэрэгтэй болохонь дамжаггүй.

«Угайнай ёһо заншалай түүхэһээ» гэнэн гаршаг доро үгтэһэн «Сагалха гурим заншал», «Хадагаар золгохо ёһо заншал», «Пэсы гэр», «Пэсы гэр ямар хубинуудһаа бүридэдэг бэ?», «Пэсы гэрэй досоо тала», «Пэсы гэр соохи бараан» гэжэ мэтэ тодорхой бэшгүүд ёһо заншалаа һэргэхын тулоо алхамуудыс хэжэ байһан мүнөө сагта һаһатайшы, залуушы зондо адли тэгшэ хэрэгтэй болохол гэжэ багсаанаб.

Манай һанаахада, һарбайха буряад хэлэмнай хоёрдохи гүрэнэй хэлэн гэжэ нэрлэгдэнхэй гэшээ. Тээд үнэндөө тиимэ ехээр хүгжэжэ байнагүй. Засаг турын саарна данса ямар хэлэн дээрэ ябуулагданаб гэжэ мэдэнбди. Мүнөө сагта үдэр бүри гэхээр зарлагдажа байдаг суглаанууд, форумууд, хуралдаанууд болон бэшэшы олоной хабаадалгатайгаар эмхидхэгдэдэг хэмжээ ябууланууд ород хэлэндээрэл үнэгэргэдэн гүбэ. Чиновнигууд буряад хэлэ мэдэнгүй, мэдэхэ гэжэ оролдошыгүй. Арадай Хуралай комитетдэй түрүүлгшэ Владимир Павлов хаа-яа телевизорээр шад-яа буряадаар хэлэ боложо байгша. Харин залуу буряад чиновнигууд эхэ хэлээ мэдэнгүй.

Эдэ мэтэ тухай Бата-Мүнхэ Жигжитов «Буряад хэлэн тухай үшөө дахин» гэнэн бэшгэ соогоо дэлгэрэнгүйгээр бэшэнэ, түүхын баримтануудыс дурдана, буряад хэлэс хүгжөөхын тула бүхы һанааа зориулан эрдэмтдэй нэрэнүүдыс энэ бэшгэ соогоо оруулба. «Буряад үнэн», «Дүхэриг» сонин, «Бизнес Олзо», «Спорт-Тамир» уншагшадтаа зориулаһаа гадна, хэдэн сэтгүүлүүдыс гаргана. Тээд мүнэг зөөрин дугалданаһаа уламжалан, үхибүүдэй «Хараасагай» сэтгүүл гараһаа болшонхой, Буряадай номой хэблэл хаагдаха туйлдаа хүрэнхэй. Буряад уран зохиолшодой ноомууд, буряад хэлэнэй үчибнигүүд хаана хэблэгдэхэ, барлагдаха ёһотойб» гээд, автор тон зүб асуудал табина. Тээд энээндэ хэбшэ хариусаһаа байнагүй даа, юунгэ хэбшэн?

«Ориуулга ба оршуулагшад тухай» гэнэн гаршаг доро номой автор тон дэлгэрэнгүй, ехэ материал бэшэ. Эндэ оршуулгын ажаалай түүхэ, түүхэдэ ороһон эрдэмтэд, эрхим оршуулагшад тухай, тон ехэ габьяатай К.М. Черемисов, Ц.Б. Цыдендамбаев, Ц.Б. Будасев, У-Ж.Ш. Дондуков, Д.Ч. Черинов, Л.Д. Шагдаров, Ш.Б. Чимитдоржиев, Р.Б. Бимбаев болон бусад тухай дэлгэрэнгүйгээр лэ бэшэһэн байна.

Үнгэрһэн зуун жэлэй гушаад онуудай түгэс дээрэ өөрөө гуша наһа хүрөөгүй абаад, «Буряад-Монголой үнэн» гэгэтын редактор ябаһан, мэдээжэ журналист, эрхим оршуулагша, нягта нарин Раднажаб Бадмасвич Бимбаевтай сугтаа хүдэлмэрилжэ, ехэ юмэндэ һураһан тухай даа дулааханаар бэшэхэдээ, «энэ аксакалыс багшамни гэжэ тоолодоггүй» гээд, автор бэшэнэ.

Р.Б. Бимбаев минии нотагай Судхарын хүн юм һэн. БГУ-гай урда байдаг тэбхэр тэрэй хоёрдохи дахарта

байдаг нотагай ахатандаа би хаа-яахан орожо, тэрэнэй һонин хөөрөө шагнажа, Дарибал абгайн һайхан сабынь уужа гарадаг бэлэйб. Баян намтартай аксагал амаргүй бэрхэ оршуулагша ябаһан, В.И. Ленинэй хэдэн зохиолнуудыс оршуулан хүн ха юм. Олохон лэ зонинэ энэ ажалда хургажа гараа.

«Алтанһаа сэнтэй зон юм даа» гэнэн гаршаг доро «Буряад үнэнэй» машинисткэнүүд болон корректорнууд тухай ехэшы, һониншы бэшгэ бэшэжэ, гаргаһан байбал. Би энэ үүсхэлынь бүхы сэдхэлһээ дэмжэнэб. Юундэб гэшээ, энээнһээ урда элэ зон тухай хэнышэ, нэгтэшыс бэшэгүй юм, хоёрдохоор, эдэ зоной нэрэнүүдынь гэгэтын хуудһанууд дээрэ гарадаггүй. Гэбэшэ тэдэнэрэй эдэбхитэй хабаадалгатайгаар гэгэтын нэгшыс номер нара харахагүй бшуу даа. Ажалынь яаха аргагүй хүндэ. Тээд юун гэшээб, жэшээнэ, машинисткын ажаалай үдэр соо 40 хуудһаа сохижо гараха гэшэмнай! Корректорнуудэй ажал хараа. Мүнөө сагта тэдэнэрэй ажал угаа хүндэ болоо. Юундэб гэшээ, үнөөхи зоболонто мүнэг-танганай ходел дугалдажа байхада, редакциян хүдэлмэрилгэшэдэй, тэрэ тоодо корректорнуудэй үсөөрүлгэдэхэдэ, харин ажалынь тэрэл зандаа үлөө ха юм. Үшөө эхэ бэшэгынь уншажа үгэдэг хүн (подчитчица) үгүй болгодоо. Тиимэһөө корректорнууд нодондэйнгоо шалашатар хоёр тээшээ (эхэ бэшгэ), полосанууд (хуудһанууд) руугаа хараха ушартай болодогынь юун гэшээб? Иймэ байдалда нодондэй хараагай муудаха ушар гайхалтай бэшэ ха юм даа.

Редакциян ветеран машинисткэнүүд болохо Б.Б. Цырендоржиев, М.С. Васильева, Ц.А. Аюржанова, Ц.Б. Содномова, П.Ш. Халзанова, Н.М. Баторова, М.Д. Дашинмаева, корректорнууд Х.В. Ванчикова, Ц.Э. Батуева, Н.Ц. Цыренова, Ж.М. Юндунова, А.Ц. Цыренова, И.А. Галтаева, Т.Р. Дугданова, С.В. Дабасава болон бусад нэрэнүүдыс автор мүнхэрүүлээ.

Шажан мурлэлэй санаартад, ехэ гэгэнтүүд тухай, физкультура ба спортын түрүшүүд тухай дэлгэрэнгүйгээр бэшэһэн байна. Иймэ ехэ бэшгэй хойнонь гарахын тула автор ямар ехэ хара ажал хэжэ гараа гэшээб! Би авторыс таниха хадаа һаймаржа, магтаал үгэнүүдыс бэшэнэ бэшэб. Харин байһан юумыс дурдан хэлэбэб. Уншагша намай тиигэжэл ойлгохо ёһотой.

Николай ГАЛДАНОВ.

Ямаршы саг байгаа һаань, «тойроод байһан хүн зондоо зяаболт туһа хүргэхэ» гэнэн үүргэд дүүргэхэ гэшээ гүн гүнзэгү удхатай. Иймэ үүргэд дүүргэдэг хүнүүдэй нэгэн Дамдинов Гарма Цырендоржиевич болоно.

Гарма Цырендоржиевич хадаа 1964 ондо Агын тойрог оршолог Табтаанай нотагай Дамдинай Цырендоржын ба Дамдинжабай Намгарай гэр бүлэдэ арбан хоёрдохи үхибүүниинь гү, али долоодохи хүбүүниинь боложо түрэн намтартай. Энээн тухайны шүлэг соохи хэһэг дурдаха:

... Харин ямаршы сагай болоо һаа,
Гарма хадаа хүн зонинэ ударидажа,
Бүгдэ хүнүүдыс урагшалуулаха гээд,
Эрхилэгшэ байһан, һонор толгойтой
Ухаансараар, болгоомжотойгоор хөөрэлдэдэг,
"Дипломатическа посолдол адли
Гарма гуламта нотагһаа гараа бэлэй.

Эрдэм һуралсалдаа бага һанаһаа оролдосотой байһанһаа хоер дээдэ һургуули амжалттайгаар дүүргээ: Новосибирскын электротехническэ институт ба Гүрэнэй алба хаагшадай Сибирийн академи (СибАГС).

ГУЛАМТАЯА ҮРГЭЛЭН ГАРМА ЦЫРЕНДОРЖИЕВИЧНАЙ!

Гарма Цырендоржиевич ажалынгаа эхин шатада конструкторска бюорогой "Экран" гэжэ нэрэтэй Новосибирскын заводой инженерээр 1987 онһоо хүдэлөө. Тэрэнэй удаа 1991 онһоо Улаан-Үдэ хотодо ТОО "Электроника-сервис" гэжэ фирмэдэ техническэ директорээр эрхим ажаллаа. Наяад-ерээд онуудта техникэ үсөөн гү, али "дефицит" байха сагта зонинэ элдэб үйлдэбээр: телевизор, юмэ угаадаг машина, һү бүлэдэг машина ба гэхэ мэтээр хангаһаа оролдоо.

Сагай эрилтээр 1998 онһоо Могойто тосхондо ЗАО "Агроэликс" дүүргэгшэ директорээр, ОАО "Могойтуйское хлебоприемное предприятие" гэнэн эмхинд директорээр хүдэлжэ байхадаа, хүн зонинэ талха таряагаар хангаха ябуулга эрхилээ. Нэрээшыс, элэс хоолой эгээ хэрэгтэй зүйл талхан, хилээмэн болоно гэжэ бүгдэ таанар зүбшөөж байхат.

2002 онһоо Агын Буряадай автономито тойрогой экономическа хүжэлтын комитетдэй түрүүлгшын орлогшоор томилогдоо. Тойроод байһан зоной бүхы ажабайдалай шухала асуудалуудыс шиидхээс.

Эндэ заабол үйлдэбэри хэгшэдэ түрэнэй туһаламжа хургэхэб гэһэн гэрлэл дээрэ хүдэлжэ эхилээ. Тиммэһээ ажалгүй хүнүүдтэ өөрын ажал нээжэ мүнэг олгуулаха гэжэ оролдоһондоо Агын тойрогой «Фонд поддержки малого предпринимательства» гэнэн эмхинд директорэй орлогшоор 2005 онһоо хүдэлөө.

Агын тойрог дотор зургаан эмхинүүд бага бизнестэ туһалаа үүргэтэй. Тэдэнэй дунда үйлдэбэри эрхилгэшэдэй гү, али предприниматель-

нуудтай тон эхиндэ нягта холбоотой эмхи хадаа ООО "Агын региональна бизнес-инкубатор" болоно. Энэ эмхи 2007 онһоо эрхилэгшэ компаниин директорээр ажаала ябуулна. Юридикескэ заабар үгэдэг, ажал эрхилжэ байһан зондо зүб мүрөөр бизнес-план хүүлээдэг. Энэ хэрэгтэ ганса Агын тойрогто ябуулдаг бэшэ, харин Забайкалийн хизаарай тосхон һууринуудаар ябажа хамһалсадаг.

Тухай ажал нэһэн зондо льготно сэнгээр арендэ байра дуралдадаг. Тэндэ машинаа заһуулахадыс болохо, наймаануудай складшыс бии, элдэб янзын һайндэртэ захилаар хүүлэхэ амтан эдэшыс бии...

ООО "Агын региональна бизнес-инкубаторай" туһаламжаар муниципальна программаар эхин шатада хамһалсаха мүнэг абаа, оролдосотой бэрхэшүүлһын федеральна болон хизаарай туһаламжаар 250 мянган түхэриг абажа, хүл дээрэ гаранхай.

Статистикын мэдээсэлээр, Агын тойрог дотор гурба мянга шахуу үйлдэбэри эрхилэгшэд тоологдоно. Урда 2009 ондо 300 миллион түхэриг налог түлэһэн байна. Олон һайн эмхинүүд болоһондоо 47 процент тойрогой бюджет дээшлүүлээ. Харин

һая ажалаа ябуулан зон хүл дээрээ гаража эхилһынь Агын телевидения сурбалжалагшад нэгэтэ бэшэ харуулаа.

Ага тосхоной зоной уялга дамжуулаха 2009 онһоо депутатаар һунгадаа. Эндэ гол түлэб урда сагта үндэр хэмжээндэ абаад ябаһан социальна, экономикын, тэрэнэй тоодо бизнесэй, гэхэ мэтэ шухала эмхинүүдыс сахин ябуулаха забдаа.

Эдир залуушуулай мүрысөөн-харалгануудта, Агын тойрогто болохо байһан һайндэрнүүдтэ спонсор нэгэтэ бэшэ болодог. Уһаламжа хэдэгын тойроод байгшадта мэдээжэ. Тиимэһөө хүн бүхэн баяр баясхалани хэсүжэ, һайн һайхание хүргэнэ.

Гарма Цырендоржиевич Билигма Очировна нүхэртэйгөөг дамжуулаха хоер хууудыс үндылгэнэ. Эднэ эсэрын жэшээгээр гэртэхинээ омогорхуулан амжалттай ябана.

Тодорхойлол, Гарма Цырендоржиевич ямаршы ажал дүүргэхэдээ, туһалаа үүргэд дүүргэжэл байдаг.

Гарма Цырендоржиевичта, гэр бүлэдэн ба бүгдэ уншагшадта алтан дэлхэйн жама еһоор, Бурхан багшын заабар, аба эжынгэ дэмжэлтээр тойроод байһан хүн зондоо үдэр бүри туһа хүргэжэ, арбан сагаан буян элдэжэ байхыснэй үнэн зүрхэнһөө хүсэнэб.

А.МАТХЕЕВА.

МОНГОЛЬСКИЙ ИСТОРИЧЕСКИЙ СЛОВАРЬ

(Начало в № № 18 (679) за 13 мая, 19(680) за 20 мая, 20 (681) за 27 мая, 21 (682) за 23 июня, 23 (684) за 17 июня, 24 (685) за 24 июня).

БОБРОВНИКОВ АЛЕКСЕЙ АЛЕКСАНДРОВИЧ (1821-1865), монголист, бурят. Сын монголиста Александра Бобровникова, автора «Грамматики монгольского языка», крещенного бурята, служившего протоиереем в г. Иркутск. Мать также была бурятка. В десять лет, оставшись круглой сиротой, был помещен в Иркутскую духовную семинарию. По окончании семинарии в 1842 г. поступил в Казанскую духовную академию, где занимался изучением монгольской литературы под руководством О. Ковалевского. В 1847 г., по окончании Академии, был командирован в калмыцкие степи.

Там Бобровников выполнил капитальный труд - «Грамматика монгольско-калмыцкого языка», сохранившего свое значение и в наше время, за которую получил награду от Казанской духовной академии в 1200 рублей и от Академии наук II-ю Демидовскую премию. Другой его работой, также внесшей большой вклад в развитие монголоведения, являются «Памятники квадратного письма», опубликованные после его смерти. В 1855 г. Бобровников перешел на службу в Оренбургское пограничное ведомство. 8 марта 1865 г. умер в Оренбурге в крайней нищете.

Лит.: Доржи Банзаров, собр. соч., т. I М., 1955.

БОГДАНОВ МИХАИЛ НИКОЛАЕВИЧ (1878-1919), историк, этнограф, общественный и политический деятель. Родился в улусе Укыр Иддинской степной думы (ныне Боханский район). Выходец из рода шаралдай племени булагат. Закончил Иркутское городское училище, затем Казанский учительский институт, учился в Томском университете, изучая историю и этнографию. Был вольнослушателем Петербургского университета по юриспруденции и истории, Берлинского и Цюрихского университетов. Автор 50 научных трудов по истории, культуре, хозяйству и просвещению бурят. Вел активную политическую деятельность, член партии эсеров.

В 1917 г. председатель областной земской управы Забайкалья, делегат Всероссийского Учредительного собрания, распушенного большевиками в 06.01.18 г., вернувшись в Читу, принял активное участие в работе Бурнацкома вместе с Э.-Д. Ринчино, Ц. Жамсарано и др. Из-за открытого выступления против политики вовлечения бурятского населения в кровавую бойню между белыми и красными путем перевода их в казачье сословие, в конце 1919 г. был убит по приказу атамана Семенова в Чите.

БОГДО (на монгольском языке святой, божественный, владыка, достопочтенный), титул правителей, высших лам и особо почитаемых лиц, а также эпитет богов и героев народного эпоса.

БОГДО-ГЭГЭН, (Главный святой). 1. Титул главы ламаистской церкви в Монголии в 1641-1924 гг. В 1911-1919 гг. теократический правитель Монголии. После Монгольской революции в 1921-1924 гг. монарх с ограниченными правами. 2. В монгольском буддизме высший титул святого перерожденца (другое звание - Чжэбцзун-дамба-хутухта). Впервые данный титул получил проповедник буддизма в Монголии в XVI-XVII вв. тибетец Донкор-манцзуй-гэгэн. Он инициировал строительство храмов и монастырей в степях в среде кочующих народов, обучил и посвятил первых лам (священников и монахов), участвовал в создании некоторых форм монголо-буддийской обрядности. С XVII в. вновь рождающиеся Богдо-гэгэны (вначале тибетцы) жили в центральном монастыре столицы и являлись главами всего буддийского духовенства Монголии, без решения и согласия которых нельзя было избирать других перерожденцев - хутухт, хубилганов, гэгэнов. Последних почитали как живых богов (в этом смысле Богдо-гэгэн - главный живой бог). Всего было 8 богдо-гэгэнов, из них всего 2 были монголами, остальные тибетцы.

БОГДОХАН (в русской литературе часто Богдыхан), монгольский титул императоров Китая. В 1636 г. южно-монгольский князь на всемонгольский ханский трон возвел маньчжурского Абахай-хана и назвали его «богдо-хан», признав этим маньчжурское владычество над со-

бой и по этой традиции монголы маньчжурских императоров стали звать богдоханами.

БОДОНЧАР, младший, пятый сын праматери Алан-гоа, легендарный предок многих монгольских родов, образующих клановую группу борджигин, предок Чингисхана в десятом поколении.

БОДХИ, (санскр. «пробуждение», «просветление»), одно из ключевых понятий буддизма, означающее высшее состояние сознания, духовное просветление. Есть разные уровни достижения этого состояния: низший из них - состояние архата, высший - бодхисаттва и будда. Достижение Бодхи - цель каждого буддиста. Для этого человеку необходимо пробиться через барьеры обыденного мышления к не двойственности, которая лежит за противопоставлением «Я» и «не Я».

Однако редко кто становится буддой. Есть низшие ступени лестницы, ведущей к духовным вершинам: самадхи, праджня, сатори. Бодхи входит как составная часть в ряд понятий и названий, играющих важную роль в буддийской истории и философии: Бодхи-Гая - местность, в которой на Шакьямуни снизошло просветление; дерево Бодхи, под которым оно произошло; бодхисаттва - личность, стремящаяся к состоянию просветления; бодхичитта - энергия, движущая бодхисаттву к просветлению.

Лит.: Н. Л. Жуковская, Н. А. Канаева. Буддизм. М., Республика, 1992 г.

БОДХИСАТТВА, (санскр. «стремящийся к просветлению»), в буддизме человек, стремящийся выйти из круга сансары и достичь состояния будды. По махаянскому учению число их бесконечно, они живут во всех мирах и путь бодхисаттв доступен для каждого. Высший нравственный подвиг бодхисаттв заключается в том, что достигнув состояния будды, они предпочитают не уходить в нирвану и тем самым навсегда освободиться от земных страданий, а добровольно остаются в сансаре, оказывая помощь всем земным существам в обретении спасения. Наиболее известные бодхисаттвы - Авалокитешвара, Манджушри, Ваджрапанх и др. Высший духовный иерарх Тибета Далай-лама является воплощением Авалокитешвары.

БОЛДОНОВ НИКОЛАЙ СЕМЕЛОВИЧ (1833-1899), этнограф, фольклорист, учитель. Родился в улусе Закулей Балаганского уезда Иркутской губернии. Автор первого бурятского букваря на основе русской графики, один из составителей русско-бурятского словаря, изданного в Санкт-Петербурге в 1865 г. Автор ряда статей по этнографии бурят, перевел на бурятский язык брошюру П. Савенко «О мироздании», которая явилась первой книгой, изданной на бурятском языке в Прибайкалье.

БОЛДОНОВ ЯКОВ АФАНАСЬЕВИЧ (1808-1849), фольклорист, один из первых учителей-бурят, основатель и преподаватель Балаганского приходского училища. Перевел на бурятский язык популярную книгу для детей «Золотая азбука». Подвижническая деятельность Болдонова внесла заметный вклад в развитие светского образования среди бурят. Родился в улусе Закулей Балаганского уезда Иркутской губернии.

БОЛУР-САГАН ТЭНГЭРИ, в монгольской языческой мифологии один из 55 западных, добрых небожителей, покровитель белых шаманов, защищал их от восточных, злых небожителей.

БОЛЬШАЯ НОГАЙСКАЯ ОРДА, государственное образование ногайцев, потомков монгольских и тюркских родов Золотой Орды, подчинявшихся темнику Ногаю. Выделилась во II-й половине XVI в. из Ногайской Орды. Занимало территорию в Северном Прикаспии, от рр. Волги до Урала. Находились в вассальной зависимости от Москвы. В 1634 под давлением ойратов (калмыков), пришедших из Западной Монголии, племена Большой Ногайской орды переселились на правобережье Волги, где стали кочевать на территории Малой ногайской орды.

БОЛЬШОЙ ХИНГАН, горная система на северо-востоке КНР и на востоке МНР. Длина ок. 1200 км. Высота до 1949 м. Вершины плоские, склоны пологие. На севере - хвойная тайга, участки вечной мерзлоты, южнее - широколиственные леса, лесостепи, степи. Восточная граница Центральной Азии.

БОРДЖИГИНЫ, род в племени средневековых монголов, из которого вышел Чингисхан. Происходили от Бодончара, предка Чингисхана в десятом поколении.

БОРОХУЛ, сподвижник Чингисхана, тысячник (1206). В 1201 г. принимал участие в походе против найманов, в 1202 г. участвовал в разгроме Керейтского ханства. Во время битвы с керейтами в песках Хара-Хальжит спас от смерти раненого стрелой в шею Угэдэя, третьего сына Чингисхана: отсасывая кровь из раны, доставил его верхом на коне в ханскую ставку, за что в дальнейшем пользовался особой благодарностью со стороны великого хана. В 1207 г. возглавил поход на хори-тумагов, попал в засаду и погиб в бою.

БОРСОВ ВЛАДИМИР БУЗИНАЕВИЧ (1906-1945), гвардии полковник, комбриг, Герой Советского Союза. Родился в улусе Холбот Верхленского р-на Иркутской области в семье скотовода-охотника из племени эхирит, рода борсой-шоно. В 6-летнем возрасте остался без родителей и зарабатывал на жизнь, занимаясь в батраки с местным кулаком. Не имея возможности ходить в школу, начал осваивать грамоту самостоятельно и овладел знаниями по программе начальной школы. В 1927 г. прошел допризывную подготовку и стал готовиться к профессии военного. Путем самообразования и упорной работы над собой в 1930 г. поступил в Бурсовпартшколу 2-й ступени, по окончании которой работал на должности инструктора в Эхирит-Булагатском райкоме ВКП(б). В 1932 г. по партийному набору Бурятский обком ВКП(б) направил Бурсова в 1-е Ленинградское артиллерийское училище. По окончании, став красным командиром, Бурсов начал службу в 193-м мотострелковом полку в г. Камышлов. С самого начала службы Бурсов показал себя активным и грамотным офицером, был редактором еженедельной полковой газеты. Его сослуживец тех лет И. И. Туранский, впоследствии гвардии полковник, вспоминал: «Молодой Бурсов был очень привлекательным. Стройная атлетическая фигура, безукоризненная выправка, буквально подогнанное обмундирование, неторопливые жесты, умные поблескивающие глаза... Я, глядя на него и слушая указания, поражался, как он, сын народа, в прошлом неграмотного и угнетенного царизмом, успел так много изучить, познать, осмыслить. Несмотря на большую служебную и общественную занятость, Бурсов настойчиво готовился к поступлению в Военную академию. В те годы это было делом чрезвычайно трудным. И то, что Бурсов через три года после окончания военного училища стал ее слушателем, - это, по существу, было его подвигом в мирное время».

В октябре 1937 г. он поступил на командный факультет Военной академии химической защиты (ВАХЗ). Сокурсник Бурсова гвардии полковник А. Б. Голант вспоминает: «Волды был очень целеустремленным, упорным, усидчивым, требовательным к себе молодым командиром. И он достиг больших успехов в учебе. Владимира больше тянуло к общевоинским знаниям. Вот почему по окончании 1-го курса ВАХЗ в 1938 г. он поступил в Военную Академию им. М. В. Фрунзе и успешно окончил ее перед самой войной, в мае 1941 г. В начале Великой Отечественной войны Бурсов сформировал 966-й артиллерийский полк в составе 383-й Донбасской дивизии.

Об этом вспоминает бывший комиссар полка К. В. Маренко: «Это был грамотный командир, скромный и душевный человек. Поражала работоспособность Бурсова. Через две недели он знал всех командиров орудий и наводчиков полка. В условиях обороны проводил огромную работу по обучению бывших шахтеров артиллерийскому делу, воспитанию бойцов. Лучшие наводчики Шабунин, Каша и др., в совершенстве овладев техникой, делали по 30-33 выстрела в минуту. На вопрос: «Где вы научились артиллерийскому делу?» отвечали: «Мы окончили академию Барсука» (так артиллеристы называли Бурсова). «Академия Барсука» оказалась очень эффективной. В первых же боях шахтеры-артиллеристы показали высокую боеготовность. В том, что Донбасская дивизия с осени 1941 до весны 1942 г. прдержала оборону на р. Миус в течение 260 дней была большая заслуга Бурсова». Летом 1942 г. Бурсова назначили командиром 1852-го истребительно-противотанкового артполка

на Воронежском фронте. Об этом периоде рассказывает бывший командир соседнего полка, генерал-майор А. В. Чапаев (сын героя Гражданской войны Василия Чапаева): «Мы с Бурсовым были хорошими боевыми товарищами. Он остался в моей памяти очень волевым офицером, в то же время простым и скромным. Обладал завидно уравновешенным характером: я никогда не видел его раздраженным, возмущенным, не видел, чтобы он горчился. Говорил спокойно, размеренно. Не помню, чтобы он унывал... настроение у него всегда было боевое, доброе. А какая у Бурсова была безукоризненная офицерская выправка! Приятно было на него смотреть. До щепетильности опрятный, он всегда был подтянут, собран даже в боевых условиях. На Курской дуге полк Бурсова был ведущим в бригаде, первым полком. Командир он был опытный. Помню, недалеко от Прохоровки шел ожесточенный бой. Шла лавина вражеских танков. Все вокруг горело, от разрывов снарядов земля поднималась дыбом, от огня, казалось, нет спасения. В этом пекле я и видел командира полка Бурсова. Он весь был покрыт пылью, но, как и всегда, уравновешенный и хладнокровный. Движения его были неторопливы, руководил боем без суеты. Я подумал: «Надо же иметь такую выдержку!»

Глядя на него, разумеется, и его солдаты держались стойко. Подошел я к нему и мы коротко переговорили. Он спокойно и твердо сказал: «Немца мы здесь не пропустим». Сколько уверенности было в его словах! И это было выполнено. В Бурсове не сомневались ни друзья, ни начальники. Не раз я слышал: «На Бурсова можно положиться». Когда командирам полков ставили в пример полк Бурсова, когда во фронтовых сводках встречалась фамилия Бурсова, мы радовались: «Снова Бурсов! Ясное дело он! Это же Бурсов!» Да, крепкий был командир! Бывший подчиненный Бурсова, прошедший под его командованием бои на Курской дуге, командир батареи капитан В. Д. Пузиков пишет:

«Товарищ Бурсов, образованный и опытный военачальник, глубоко разбирался в тактике противотанкового сражения и во взаимодействии родов войск в современном бою. Как командир полка он оперативно управлял боевыми действиями батарей. Он тщательно анализировал, подробно разбирал каждый бой, выяснял причины как успехов, так и неудач. Бурсов искал лучшие способы борьбы с танками, не шаблонно, а творчески подходил к выполнению тактических задач и рассматривал их в мельчайших деталях, обязательно советуясь с подчиненными, выслушивал их мнения, и только после этого принимал решение. Ценил способных солдат и командиров, умел разбираться в людях, представлял им инициативу. Он не терпел ничего показного, преследовал всякий обман, требуя от офицеров только правды». 4 января 1944 г. Бурсов был назначен командиром отдельного 4-го гвардейского Киевского истребительно-противотанкового полка в районе с. Володарки Киевской области. «Нового командира встретили, естественно, с особым, пытливым вниманием, - вспоминают бывшие его сослуживцы. - Офицеры поочередно представлялись ему. В непринужденном, деловом разговоре командир интересовался нашей службой». В заключение мимоходом сказал: «А лучше всего мы с вами познакомились в боях с врагом.» Полк под командованием Бурсова сразу включился в операцию по окружению и ликвидации группировки фашистских войск в районе Корсунь-Шевченко.

Противник изо всех сил пытался вырваться из кольца окружения. На вырчку ему стягивались бронетанковые войска из других участков фронта. Наш полк был брошен под Умань, и в один из дней действующая с нами пехота ударами врага стала в беспорядке отступать. Наш полк, отрезанный от пехоты, был ок-

ружен и прижат к реке Горный Тикин. Полк нес потери, был убит заместитель командира полка Герой Советского Союза гвардии майор Мончак, был ранен замполит Гребнев. Так Бурсов сразу лишился двух главных офицеров в тяжелейший момент. Создать прочную оборону, зарывшись в землю, было невозможно, оставаться же на одном месте опасно. Бурсов принимает тактически правильное решение - с началом темноты менять боевые порядки батарей, маневрировать, тревожа противника и с рассветом появляться там, где он меньше всего нас ожидает, создавая впечатление, что нас много. Это позволило Бурсову сохранить людей и технику и нанести при этом большой урон противнику. Маневрируя таким образом, командир полка одновременно думал о том, каким путем вывести полк из окружения с меньшими потерями. Положение наше с каждым днем осложнялось. На людях сказывалась чрезмерная напряженность: они не спали в течение трех суток, иссякло продовольствие. Но надо было видеть Бурсова в этот час. Он как бы превратился в стусток энергии, бывал там, где было особенно трудно, уверенно и четко, кратко и ясно отдавал распоряжения, был предельно требователен. Его спокойствие передавалось людям, они поняли, что руководит ими бивалый, опытный командир, что он найдет выход из положения.

Выяснилось, что наиболее слабое место у противника в районе реки. Бурсов принял смелое решение: прорвать кольцо окружения и выйти из него через реку. Гитлеровцы, как потом стало известно, и не мыслили, что русские, оснащенные тяжелыми машинами, пушками, могли рискнуть вырваться через реку по тонкому, ненадежному льду. Бурсов поручает штабу тщательно разведать все у реки, выбрать место переправы с пологим берегом, связаться с чехословацкой бригадой, находящейся по другую сторону реки, просить о поддержке огнем. Мы выполнили его задание, связались с чехословацкими друзьями, изучили берег, толщину льда и возвратились радостные и возбужденные. Но Бурсов быстро унял наш восторг, придиричливо выяснял все, заставляя снова и снова рассказывать, и в наших сообщениях обнаружил некоторые недостатки.

Затем он сам выходил на рекогносцировку, перепроверил обстановку, и лишь затем отдал распоряжение к прыжку. Как только ступились сумерки, по сигналу ракеты все батареи открыли ураганный огонь по противнику, а затем следующая группа с криком «ура» бросилась вперед, смяв слабую здесь оборону. Не ожидавший этого противник был ошеломлен. В это время с другого берега нас крепко поддержала чехословацкая часть, обеспечив огонь прикрытия нашей переправы. К нашей радости лед выдержал тяжесть орудий и машин. Благодаря хладнокровию и находчивости нашего командира полка, казалось, обреченный на полное истребление, был спасен. Потери были незначительные. Нам даже не верилось, что мы вырвались из ада. За исключительный героизм и умелое руководство боевыми действиями при проведении Уманской операции и выводе полка из окружения Владимир Бузинаевич был награжден американским орденом «Легион заслуженных офицерской степеней».

Вскоре он участвует в ликвидации Скальской группировки, освобождая города Старо-Константинов, Проскуров, Каменец-Подольск, Тернополь, Чертков, Оринин и др.». В конце апреля был тяжело ранен командир бригады И. В. Купин. Вместо него с 5 мая по рекомендации самого Купина бригадой стал командовать гвардии полковник Бурсов. Об этом рассказывал старший лейтенант запаса В. А. Николаев: «Комбриг Купин, попав в госпиталь, глубоко переживал о том, что примет после него командование соединением. К вечеру к нему прямо в палату позволено командующий и между ними произошел такой разговор: « - Алло! Как себя чувствуете? - Спасибо, товарищ генерал... Товарищ генерал! - Что? - Кто там вместо меня? - Это теперь вас не касается, Купин. Ложите, выздоравливайте... - Как не касается! Прошу вас назначить полковника Бурсова. Только его. - Генерал сказал три слова: - Хорошо. Посмотрим. Выздоровливайте».

Алексей ГАТАПОВ.

По вопросам приобретения книги обращаться по электронному адресу: e-mail: gatarov 2004@mail.ru. Тел.: 21-91-53.

(Продолжение следует).

XVII ЖАРАНАЙ САГААН ТҮМЭР БАР ЖЭЛ

ҮБЭЛЭЙ НҮҮЛШЫН ШАРАГШАН ҮХЭР НАРА

Бэлигэй үдэр, гариг	20 харан	21 улаан нүдэн	22 үлэмжэ	23 гадахан	24 солбон	26 хэшэг	27 наран
Аргын үдэр	24 понедельник	25 вторник	26 среда	27 четверг	28 пятница	29 суббота	30 воскресенье
Үдэр	шарагшан туудай	сагаан луу	сагагшан могой	хара морин	харагшан хонин	хүхэ бэшэн	хүхэгшэн тахья
Одон	11	13	14	15	16	17	18
Пуудал	огторгой	уһан	уула	модон	хин	гал	шорой
Мэнгэ	1 сагаан	9 улаан	8 сагаан	7 улаан	6 сагаан	5 шара	4 ногоон
Барилдалга	зохилдохогүй	хүшэн түгэсхэ	зохилдохогүй	хүшэн түгэсхэ	шэди	шэди	үхэхэ
Шүтэн барилдалга	абаха	хурисаха	һэрихэ	хүрэлсэхэ	түрэн түгэхэ	нэрэ үнгэ	мэдэхэ
Ехэ тохёолго	согой зурхай	хэрээ	номгон	арьбажаха	барагдаха	нюдүүр	шэди
Эзэн үдэр	дүүрэгшэ	түбшэдхэгшэ	тогтоогшо	сахигша	эбдэгшэ	түгшэгшэ	бүтээгшэ

Бэлигэй 20, январин 24 понедельниктэ сэх эрдэниэ хуряахад, сэхэ һайн үдэр. Энэ үдэр, илангаяа хонин жэлтэндэ сэхэ һайн, баһа нохой, үхэр, туулай, могой, морин жэлтэндэ һайн. Харин гахай, тахья жэлтэндэ муу. Энэ үдэртэ бурханиэ тахиха, хэшэг далга дуудуула, эм найруулха, бэри абаха, шэнэ гэр, орон, шүтээн бодхохо, эд товаар абахада сэхэ һайн. Тэнгэри тахиха, ном номлохо, соносохо, гэрэй бүрэлхэ ошо, нүүдэл хэхэ, үйлэ батадха, түшэмэл болохо, баясхалангай хүрэлэн байгуулха, зальбарха, сэхэ хүнтэй уулзаха, буянай үйлэ, угаал хэхэ, эхонорыс дуудаха, үһэ хиргаха, элшэ эльгэхэ, үри зээли абаха, зөөри байгуулха, шадал һорихо, үһөө нэхэхэ, хутаг гуйха, тахил тахиха, мал үгэжэ абалсаха, модо тайраха, хубсаһа эсхэхэ, үмдэхэ, шэнэ гэртэ орохо, гадагшаа абаха, хүрэг дүрэс һиилэхэ ба бүтэхэ, засаг захиргаанай ажалшан болохо, һангай гэр барихада һайн. Замда гарахада сэхэ муу. Шэнэ хубсаһа үмдэхэ, эд гадагшан үгэхэ, нүхэр садан болохо, найр хурим хэхэ, хурал суглаха хэхэ, үзэл үзэхэ, үбшэнтэниэ анха гадагша гаргаха, дасан дуган байгуулха, хото балгадай һуури тахиха, нохой худалдаха, худалдажа абаха, нялха үхибүүниэ хүлдэ оруулаха, гадагшан гаргахада, эм ууха, үбшэн эмшэлхэ, тушаал хүлээн абаха, худалдаанай ажаллар холо ябаха, айладал үргэн барихада муу. Пайн сагын: 13 ч 40 м – 15 ч 40 м, 17 ч 40 м – 19 ч 40 м. Бэлигэй 21, январин 25 вторниктэ хэлэ ама болоно.

Бэлигэй 21, январин 25 вторниктэ Хулгана жэлтэндэ сэхэ һайн, баһа гахай, үхэр, могой, морин, бар жэлтэндэ һайн. Харин бишэн, тахья, нохой жэлтэндэ муу. Тус үдэр бурханиэ тахиха, дайсан, тодхорыс номгодхохо, хатуу үйлэ, харюула балин гаргахада сэхэ һайн. Номын ябадалыс бүтэхэ, долгэрэнгы, хубсаһа эсхэхэ, хубсаһа шомог үмдэхэ, зүүхэ ба түргэн бүтэхэ үйлэ, урлаха ба наадан хэхэ, түмэр урлаха, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, зам заһаха, һаба һуулга абаха, үһөө нэхэхэ, торгон хубсаһа эсхэхэдэ һайн. Харин энэ үдэр тэрүүд ушарһаа илангаяа, замда гараха, бэри абаха, нэрэ алдар олохо, хүүр ба үхэгшэдэй үйлэ, үзэл үзэхэ, алибаа зүйлыс сэхэ болгохо, арьбажуулха, нүүдэл хэхэдэ сэхэ муу. Шэнэ гэр, дасан дуган бариха, мал абаха, хэшэг далга абаха, эм найруулха, хутага хурсадаха, ажалшаниэ абаха, хүүргэ заһаха, тэрэмэ урлаха, хануур, төөнүүр хэхэ, гашуудлаха, сэрэгэй үйлэ, дошхон газарыс номгодхохо, заһаһа бариха, тангариг тахиха, элдэб эрдэни гадагшан үгэхэ, оро шэрээ тахиха, ном заалгаха, бэшэг үргэхэдэ муу. Пайн сагын: 13 ч 40 м – 15 ч 40 м, 17 ч 40 м – 19 ч 40 м. Үһөө абхуулдаха, үбшэн гараха.

Бэлигэй 22, январин 26 средада эд элбэг, баялиг болоно. Илангаяа үхэр, гахай жэлтэндэ сэхэ һайн. Хулгана, нохой, тахья жэлтэндэ һайн. Харин могой, морин, туулай жэлтэндэ муу. Энэ үдэр, илангаяа бурханиэ тахиха, «жинсрэг» бүтэхэ, хатуу үйлэ үйлэхэдэ, замда гараха, бэри абахада сэхэ һайн. Илангаяа хатуу үйлэ, үхэр тахихада сэхэ муу. Нүүдэл хэхэдэ муу, эм шэнжэлхэ, хаан ба бөөтэй үһэрхэхэ, гал гуламта эд үгэхэ, алибаа зүйлыс сэхэ болгохо, арьбажуулха, хүншүү хэрбоһо гаргаха, бузарлаха, болбосон эхонорто ошохо, зарга хэхэдэ муу. Пайн сагын: 7 ч 40 м – 9 ч 40 м, 11 ч 40 м – 15 ч 40 м, 19 ч 40 м – 23 ч 40 м. Үһөө абхуулдаха, эд, эдэб элбэг болохо.

Бэлигэй 23, январин 27, четвергдэ үбшэнэй аюул сэрхэ тула, болгоомжотой байха хэрэгтэй. Энэ үдэр, илангаяа бишэн жэлтэндэ сэхэ һайн, гэрбөшье бар, туулай, тахья жэлтэндэ баһа һайн. Луу, хонин, могой, үхэр, нохой, хулгана жэлтэндэшье муу. Энэ үдэр, илангаяа бурхан тахиха, эм найруулха, замда гараха, бэри абаха, эд худалдажа абахада сэхэ һайн. Үлзы хутагыс үйлэхэдэ, гүрэм заһал хэхэ, номын ябадалыс бүтэхэ, амарингы, долгэрэнгы, эрхшээл үйлэ бүтэхэ, үзэгэй эрдэм ухаан, эди хүшөөдэ һураха, ном номлохо, соносохо, гэрэ мэтэ номын үйлэ, эм найруулха, мандал зураха, гэр бариха, хубсаһа үмдэхэ, эсхэхэ, үһээ абхуулха, равнайлаха, хото балгадай үйлэ, дайсаниэ номгодхохо, тэмсэл хэхэ, нюуса зүблэлгөө хэхэ, нүхэрыс эрихэ, шэмэг зүүхэ, байшангай һуури тахиха, гэрэй хөлсэхэ хэхэ, эмшэлхэ, хутаг гуйха, тахил тахиха, агнаха, заһаһа бариха, бэшэг үргэхэ, хулгайшаниэ барихада һайн. Илангаяа үхэгшэдэй үйлэдэ сэхэ муу. Гадагша үгэхэ, хэлэ ама гаргаха, нүүдэл хэхэ, мори худалдажа абаха, аралжаа

хэхэ, модо таһалха ба тангариглаха, сэрэг, улай, хүншүү хэрбоһо гаргаха, шэнэ гэр бодхохо, тэрээндэ орохо, һан нэхэхэдэ муу. Пайн сагын: 11 ч 40 м – 13 ч 40 м, 15 ч 40 м – 17 ч 40 м. Үһөө абхуулбал, алдар түгэс жаргалантай болохо.

Бэлигэй 24, январин 28 пятницада эдһээ хахасаха аюултай тула, һэримжэтэй байбал, үлүү болохогүй. Энэ үдэр, илангаяа морин жэлтэндэ сэхэ һайн, хонин, тахья, могой, бишэн, үхэр, луу, гахай жэлтэндэ һайн. Бар, туулай, луу, нохой жэлтэндэ муу. Илангаяа бурханиэ тахиха, хэшэг далга дуудуулха, хото балгадай үйлэ, эм найруулха, замда гараха, долгэрүүлхэ үйлэ, хурим найр хэхэ, эд мал абахада сэхэ һайн. Юу һанаһан хэрэг бүтэхэ, шүтээн бодхохо, худалдаа хэхэ ба зүбшэхэ ном тэдхэгшэ сахиушаниэ тахиха, лама болохо, ухаанда һураха, бэри ба үхэгшэдэй үйлэ, буянай үйлэ, хубсаһа эсхэхэ, хубсаһа шомог үмдэхэ, зүүхэ ба түргэн бүтэхэ үйлэ, ажалшаниэ абаха, эдэс олохо, тарни тоолохо, харюулга хэхэ, һогтуу галзуус номгоруулха, хатуу үйлэ, угаал хэхэ, наманшалха, хубсаһа урлаха, гэр бариха, эм ууха, эмшэлхэ, хулгайшаниэ мурдхэ, захиргаанай ажалшан болохо, тушаал хүлээн абахада һайн. Илангаяа гэр бүрихэдэ сэхэ муу. Үри түлэхэ, нүүхэ, равнайлаха, сахил санаар абаха, хануур, төөнүүр хэхэ, шэрээ заһаха, хии морин дарсаг хийдхэхэ, тангариглаха, хурал суглаан хэхэ, гашуудлаха, буртаглаха, бузарлаха, һургуулида орохо, багша шаби болохо, оро шэрээ тахиха, хүрэг дүрэс зурахада муу.

Пайн сагын: 9 ч 40 м – 11 ч 40 м, 15 ч 40 м – 17 ч 40 м, 21 ч 40 м – 23 ч 40 м. Үһөө абхуулбал, үбшэн гараха.

Бэлигэй 26, январин 29 субботодо тархи хахархын аюул сэрэх. Үхэр, бар, туулай, могой, луу жэлтэндэ һайн. Илангаяа хулгана, гахай жэлтэндэ муу. Илангаяа лама болохо, равнайлаха, худалдаа хэхэ, һаһан, эдын бүтээл хэхэ, сагаан зүгэй буянай үйлэдэ сэхэ һайн. Шүтээн бодхохо, хото балгадыс бодхохо, долгэрүүлхэ үйлэ ба зүбшэхэ, эд малыс абаха, барилгын үйлэ сэхэдхэхэ (алибаа үйлэс сэхэ болгохо, арьбажуулха), һургуули хэхэ, малай үйлэ, урлаха ба наадан хэхэ, амарингы үйлэ, шомог зүүхэ, бүжэг хатар, наадан хэхэ, хии морин дарсаг хийдхэхэ, дээрмэ тонуулыс дараха, түмэр, шабарыс шудхаха, үгэхэ, дасан дуганиэ һэргэхэ, ном номлохо, аюулһаа зугадаха, ламатай тахиха, агнаха, шаби болохо, бэшэг үргэхэ, будаха, оро шэрээ тахиха һайн. Хутагтын эри үдэр ушарһаа, зүү тахиха, ханаха, төөнэхэ, мээс заһал хэхэдэ муу. Зүблэлгөө хэхэ, бэри абаха, үхэгшэдэй үйлэдэ сэхэ муу. Хубсаһа эсхэхэ, эм найруулха, замда гараха, мал худалдаха, шэнэ хубсаһа эсхэхэ, үмдэхэ, бэшэг үгэхэ, зохилдохо, найрамдаха, сэрэгэй үйлэ ба хурим найр хэхэ, нохой абаха, уулада бирха, модо гэмтэхэдэ муу. Пайн сагын: 7 ч 40 м – 9 ч 40 м, 13 ч 40 м – 15 ч 40 м, 19 ч 40 м – 21 ч 40 м. Үһөө абхуулбал, амгалан жаргалтай болохо.

Бэлигэй 27, январин 30 воскресенидэ үйлэ алиниэ бүтээбшье бүтэхэ. Луу, могой, үхэр жэлтэндэ һайн. Харин туулай жэлтэндэ муу. Энэ үдэр ваан үгэхэ, эм найруулха, үбшэнтэндэ эм заһал хэхэл, аршаан болохо, худалдаа аралжаа хэхэдэ сэхэ һайн. Шүтээнниэ равнайлаха, түшэмэлдэ түшэхэ, хурим найр хэхэ, мори мал һургаха, лама болохо, тэрэ мэтэ үлзыс үйлэхэдэ, буянай үйлэ, шүтээн бодхохо, һаһан, эдын бүтээл хэхэ, нүүдэл хэхэ, ажалшаниэ абаха, балин гаргаха, нүхэрыс эрижэ олохо, шүдхэрыс дараха, үгэлгэ үгэхэ, бурханиэ тахиха, дайсаниэ номгоруулха, хурал суглаа хэхэ, үһэ абхуулха шадал һорихо, шэнэ дэгл үмдэхэ, гэр байшан шонзор бариха, модо абаха, үхэр ба мори абаха, һургуулида орохо, ураг болохо, үхибүү үргэхэ, үһөө нэхэхэ, зураг зураха, хүрэг дүрэс һиилэхэ ба бүтэхэ, хубсаһа эсхэхэ, гэрээ хөлсэх хэхэдэ һайн. Илангаяа байшангай һуури тахиха, бэри абаха, үхэгшэдэй үйлэ, үзэл үзэхэдэ сэхэ муу. Мал гаргаха, хубсаһа эсхэхэ, эд гадагшан үгэхэ, хануур төөнүүр хэхэ, замда гараха, ажалшаниэ абаха, нюуса зүблэлгөө хэхэ, үһэрилдхэ, зүблэлдхэ, угаал хэхэ, болбосон эхонорто ошохо, угаал хэхэ, нялхыс гадагшан гаргаха, зарга тэмсэл хэхэдэ муу. Пайн сагын: 13 ч 40 м – 15 ч 40 м, 17 ч 40 м – 19 ч 40 м. Үһөө абхуулбал, сэдхэхэ амгалан болохо.

Буддын заншалта Сангхын зурхайша лама Лобсан Чойнын (Сотник И.В.)

Амаршалга

СОЁЛДОО СОГТОЙЛ, МАНАЙ ЛЮБОВЬ ФЕДОРОВНА

Буурашагүй буянагай, буурал һайхан Захаамин нютаг урагшаа һанаатай, хүндэ күшэр юумэнһээ айдаггүй сэгсэн, хурса хүбүүд, басагадаараа баян юм. Би мүнөө тэдэнэй нэгэн болохо, Любовь Федоровна БУДАВВА тухай хөөрэхэ һанаатайб.

Любовь Федоровна Зүүн Сибириин соёлой дээдэ һургуули дүүргэжэ, 1974 онһоо аймагай номой сангай хүтэлбэрилэгшөөр гомилогдожо, түрүүшынгээ ажалай алхам эхилһэн намтартай. Ажалдаа абьастай, хэбэн хэрэгтэ өрөлдосотой байһанай түлөө уданшьегүй аймагай соёлой таһагай даргын орлогшоор гомилогдоһон юм.

Аажам, даруухан зантай, холо харасатай, яб гэмэ гэхэдэлтэй, тодо харюутай, бэлиг шадабари сэхэтэй хүн юм даа Любовь Федоровна. Хүдэлһэн ажалдаа хүндэтэй, ябаһан газартаа ямбагай гэгһэн буряад арадай үрээлэй үгэ Любовь Федоровнада сэхэ гаарамжагай.

Юундэб гэхэдэ, залуу үетөнөө ажалай замаар саашаа дабшахадань, заабари зүбшэл үгэжэ, бэлиг шадабари заажэ, эрдэм бэлигтэ һургажа байдаг юм. Любовь Федоровнагай хүтэлбэри доро хүдэлжэ, түрүүшын ажалай дүй дүршэлтэй танилаһан хүбүүд, басагад республикын олон тоото нютагуудаар хүдэлмэрилжэ, бэрхэшүүлэй тооло ябалсаг. Хаа хаанаһаа халуун амар мэндээс хүргэжэ, сэрхэ бүридөө орожо, золгон гаражал байдаг юм даа.

Соёлой ажалһадай салингай хэдэ багаханшье һаа, һаһан соогоо нэгэл шөлһөн мэрэгжэлээрэ хүдэлжэ, мүнөө үсын эрхэ байдалаар ажаллаа зохёожэ, тон бэрхээр ударидажа ябаһан Любовь Федоровнада сүлөө саг огто байдаггүй. Аймагай болон республикын хэмжээндэ үнэгэргэдэг олон тоото мурьсөөндэ хабаадахаһаа гадна жэжэ буца зоосо ажал дүүрэн байдаг даа. Любовь Федоровнагай хүтэлбэри доро аймаг интэрнэй мурьсөөнүүд, концерт нааданууд эмхидхэгдэдэг. Тэрэһнээ гадуур соёлой талаар хэдэн проект бэшэгдэжэ, мунгэн шанда хүргэһэн байха.

Пүүлэй дүрбэн жэлэй хугаһаа соо Захаамин соёлой таһаг республика соётоо түрүү һуурида ябана. Энэ жэлдэ Эсгэ ороноо халгаантын Агууһээ дайнда Илалта гуйлаһаар 65 жэлэй ойн баярта зорюулагдан «Илалтын соёлой алхамууд» гэгһэн республикын мурьсөөндэ Захаамин соёлой таһаг түрүү һуури эзэлжэ, 100 мянган түхүрэг шанда күртөө. Энэ хэрэгтэ Любовь Федоровнагай хубита даашагүй сэхэ Мунөө Буряад Республикын Росси гүрэндэ ороһоор 350 жэлэй ойн баярта зорюулагдан кэмжээ буулгануул баһал Любовь Федоровнагай хүтэлбэри доро аймаг дотор түлэг дундаа ябажа байна.

Бурхан багшаһаа үршөөлтэй, бүхы зонһоо үрээлтэй Любовь Федоровна эхын жаргал элдэжэ, хоёр алтан үринэрөө хүлэһэн дүрөөдэ, гарын ганзагада күргэжэ, хани нүхэр Александртаа аша, эзэнэрэйнгээ хүхюун энсэдэнэй дошгин дээрэ жарган ажаһууна. Ехэ басаган Лилинь Хабаровыс хотын гүрэний албанай дээдэ һургуулиин академи дүүрэгтэ, мүнөө Захаамин аймагай Соёлой депугадуудай ахмад мэрэгжэлтэнээр ажаллана, хоёр хүүгэдтэй. Доржо хубэ үнэһин жолоошон мэрэгжэлтэй, хоёр басагадтай, Захаамин нютагтаа ажаһуудаг юм.

Соёлой талаар сэхэ кубитага орудһанайнгаа, аймагайнгаа, мун республикынгаа ажалда эдэбхитэйгээр хабаадаһанайнгаа түлөө Любовь Федоровна «Буряад Республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ» гэгһэн нэрэ зэргэдэ үнэһинэй хүртэнхэй юм. Пая 2010 оной декабрь һарада Любовь Федоровнада «Россин Федерациин соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ» гэгһэн нэрэ зэргэ олгогдобо гэгһэн сэхэ баярай мэдээсэл сэрэжэ, хүн зоние сэхэ баярлуула.

Энэ сэхэ үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэһэндэһэн суг хүдэлдэг нүхэдынь, хани нүхэдынь үнэн зүрхэһөө баярлаад, дэлхэй дээрхи хамаг һайниэ Любовь Федоровнада хүргэн, үшөөл ажалайнгаа габьяа дээшлүүлжэ, өөрынгөө эрдэм мэдээ үргэдхэн, алтан дэлхэйдэ мэндэ амар жаргажа һууһан болгогой гэжэ үнэн зүрхэһөө үрээлибди.

Тамара ЗАНАВВА.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

<p>Генеральна директорэй - ахамад редакторай түлөө Т.В.САМБЯЛОВА Редактор Г.Х.ДАШЕВВА</p> <p>РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: И.М.ЕГОРОВ, Б.Г.БАЛЬЖИРОВ, П.Л.НОСКОВ, М.В.КАЛАШНИКОВ, И.В.СМОЛЯК (Буряад Республикын Правительство), А.С.КОРЕНЕВ, Ц.Б.БАТУЕВ, В.Р.БУЛДАЕВ, Ц.Э.ДОРЖИЕВ (Буряад Республикын Арадай Хурал), Д.Б.ГУРОДАРМАЕВА (редакторай орлогшо), С.Б.БАЙМИНОВА (харюусалгата секретарь), В.Г.ГОМБОВА, Н.Д.БАДМАРИНЧИНОВ, Л.В.ОЧИРОВА, Б.В.БАЛДАНОВ, А.А.ФАДЕЕВА, В.Д.ДАМДИНОВА.</p>	<p>Манай адрес: 670000, Улаан-Үдэ хото, Каландаршивилиин үйлэс, 23, Хэблэлэй байшан "Буряад үнэн". E-mail: unen@mail.ru</p>	<p>Газетэ хэблэлэй 4 хуудаһан хэмжээтэй. Индекс 73877. Газетын хэһэг - 4500. Хамтын хэһэг - 18000. Хэблэлдэ тушаагдаһан саг - 17.00.</p>	<p>"Республиканская типография" гэгһэн ОАО-до болон дианоэтивүүдһээ газетэ хэблэлдэ. 670000, Улаан-Үдэ, Борсоной үйлэс, 13 Директорайн телефон: 21-40-45. Сүлөө сэт. Б-0079-дхи номертойгоор «Региональный управленис регистрации и контроля соблиоденис законодательства Российской Федерации» гэгһэн эмхидэ бүридхэлдэ абтаһай.</p>
<p>Хэблэлэй байшанай телефонууд: генеральна директорай-ахамад редакторай - 21-50-96, приёмнын - 21-54-54 (факс), ген. директорэй 1-дхи орлогшын - 21-68-08, «Буряад үнэн-Дүхэригэй» редакторай - 21-64-36, «Бурятия» сонинной редакторай - 21-33-61, секретариатай - 21-60-21; таһагууд: экономика болон политикын - 21-63-86; соёлой болон түүхын - 21-54-93; «Морин хуур», «Вершины» журналнуудай редакци - 21-55-97; залуушуулай, оюутайдай ажабайдалай - 21-54-96, «Одон» журналай редакци - 21-68-08; мэдээсэлэй - 21-67-81, спортын - 21-54-93, рекламнын - 21-62-62, коммерческэ ажалай - 21-55-97, компьютерна түбэй - 21-66-76, бухгалтерин - 21-23-67.</p>			
<p>Редакцида ороһон материалнууд шүүмжэлэгдэдэггүй, мун авторнуудтань бусаагдадаггүй.</p>		<p>Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, нютагай нэрэнуудэй бэшэгыс хазгайрууһан ушарта авторнуудын харюусалгатай. Редакциин һанажа авторайхтай адли бэшэ байжа магад.</p>	

Навстречу Белому месяцу

Правила приема пищи.

Угощение гостя

В старину у бурят было принято угощать любого гостя, зашедшего в дом. На стол ставились в первую очередь подносы, тарелки и блюда с молочными продуктами - сметаной, творогом, пенками, саламатом, позже - хлебом, печеньем, чашки с чаем и молоком, которые подавались в руки гостя. Подавать чай и тарелку следовало стоя, обеими руками или правой

ПУСТЬ БУДЕТ ПОЛОН СТОЛ!

рукой, поддерживая ее левой. Затем хозяева жестом приглашали гостя отведать пищу, повернув кисти рук ладонями вверх.

Старший из гостей брал кусочек масла и бросал его в огонь. Затем наступала очередь остальных, которые совершали такие же действия, отдавая дань божествам домашнего очага.

Сиделись вокруг стола также по старшинству. Первым садился среди ровесников тот, у кого старше отец.

В конце трапезы гость постарше говорил, что он насытился и возвращал хозяевам чашку. Хозяева должны были уговаривать гостя еще попить чаю и отведать пищи. После питья чая и приветственных разговоров хозяева начинали варить мясные блюда.

Бурятская кухня очень калорийна. Даже жареную картошку отдельные любители бурятской кухни заправляют деревенскими сливками.

Уүсэ - говядина на зимний период. Издревле скот на питание забивали строго в определенное время года. В начале зимы (конец ноября-начало декабря) резали крупный рогатый скот. Бедные - одну голову, богатые - две-три. Заготовленного мяса хватало до мая. В связи с особенностями климата и образа жизни заготовка мяса производилась оригинальным способом, принятым у многих монголоязычных народов - скотоводов.

Нари - ребра, хребтовые позвонки, бока, толстая кишка и другие лучшие куски туши укладывали в деревянный бочонок и зарывали в снег. Часть мяса укладывалась в бочонки и ставилась в амбаре для употребления в ближайшее время.

Мясо в шкуре. Говядину и овечье мясо заворачивали в шкуры особым способом. В туше овцы удаляли один позвонок и загибали тушу напополам. В задней части проделывались отверстия, куда закладывались ноги передней части. Туша отлично сохранялась до весны, не теряя вкусовых качеств.

Хирмаса - внутренности скотины, кроме сердца, печени и почек, клали в брюшину (рубец) и замораживали. Хирмаса была готова к употреблению, только нужно было нарубить ее с мороза и опустить в кипящую воду.

Тархи - мелкие кусочки наиболее мягкого мяса смешивались с головным мозгом и диким луком. Смесь помещалась в кишки.

Эрэлжэ (хиима) - колбаски из смеси печени с жиром.

Пархинсаг - баранья книжка (рубец), начиненная крошеным мясом и жиром. Края закреплялись тоненькими палочками.

Сушеное мясо - нарезанное лентами длиной 20-40 см мясо сушилось подвешенным в тени в сараях. Мясо сушили и летом, но тогда оно было более твердым.

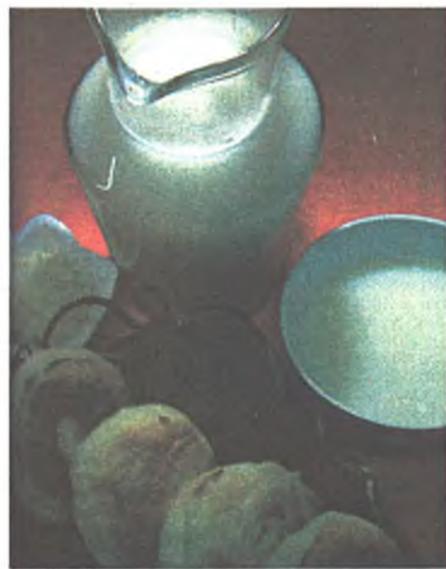
Жареное мясо в рубце (полуфабрикат) - мясо набивалось в рубец и использовалось как заготовка в дорогу.

МОЛОЧНАЯ ПИЩА

Употреблялось молоко коров, кобыл, баранов, коз. Молоко подвергалось кипячению, сквашиванию, перегонке, сушке, смешиванию и другим разнообразным воздействиям.

Известны следующие блюда и напитки из молока:

- Сыр «хуруул»
- Сырок плавленый «хайлуулхан»
- Сушеный творог в форме палочек и комочков «айрхан»
- Творог «ээзгэй»
- Пенки «үрмэн»
- Сметана, сливки «зөөхэй»
- Сметана кипяченая «хөөрүүлхэн зөөхэй»
- Сливки «сүсэгги»
- Скисшее молоко, простокваша «ээдэмэг»
- Напиток из скисшего молока «хүрэнгэ», или «айраг»
- Творожистая горькая на вкус масса после кипячения айрага «бозо», или «сагаа»
- Айраг с молотой черемухой
- Молочный напиток «аарса»
- Молочный напиток «хоймог»
- Молочный напиток типа кефира «таргаг»
- Простокваша
- Кумыс из кобыльего молока «айрга», или «сэгээ»
- Саламат «шанахан зөөхэй»
- Масло, сбитое из простокваши «хүрэнгын зөөхэй»
- Зеленый чай с молоком «ногоон сай»

Сухое молоко в комочках «ээзгэй» В кипящее молоко добавляют молотую муку и варят до получения густка, которое выцеживают через марлю и высушивают на солнце. На 1 л. молока используют 2-3 л. молотой муки.

Сухой творог «хурууд» Кусочки творога в форме лепешек заворачивают в тряпочки и прессуют, затем сушат в сараях. Высококалорийный продукт, удобный в путешествиях, в дороге. В основном его изготавливали для этих целей.

Хранить его необходимо в темном сухом, хорошо проветриваемом месте, чтобы уберечь от плесени. Готовый продукт хранится в тканевых мешочках.

Сушеные пенки «үрмэн» Сушеные пенки являлись лакомством. Для их приготовления в хозяйстве надо иметь дойное стадо. В условиях города их изготовление не рационально. Молоко кипятится в течение 15-20 мин. и ставится в прохладное место. Через 10-12 час. деревянной лопаточкой снимается пенка 1.5-2 см. толщиной.

НАПИТКИ ИЗ МОЛОКА

«Архи», или «тарасун»

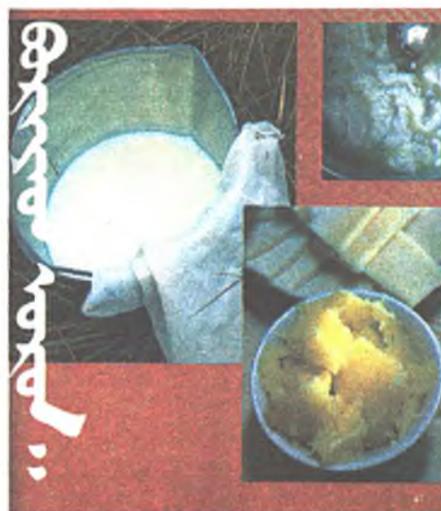
Простокваша, или скисшее молоко сливается в длинный высокий сосуд («хаба») высотой 1,2 - 1,3 м. и размешивается деревянной мутовкой. Получаются творожистая масса и жидкая часть. Жидкая часть - айраг или курунга, использовались как тонизирующий напиток.

Затем курунга или айраг выдерживалась в течение нескольких дней, он становился горьким. К деревянной кадучке с айрагом приставлялась деревянная изогнутая труба, нижний конец надевался на горлышко чугунного кувшина «танха». Танха ставилась в другую кадучку с водой. Айраг кипятился, пар проходил через трубу в кувшин и превращался в алкогольный напиток архи, или тарасун.

Тарасун после первой перегонки содержал мало алкоголя. Более крепкое и более прозрачное архи получалось после второй и третьей перегонки.

Аарса

В котле после возгонки архи оставалось бозо (сагаа) - творожистая горькая масса. Эту массу переливали в особую бочку с дырками на дне, добавляя туда бозо в течение всего лета. Заготовка бозо всегда была под

рукой для приготовления любимого напитка бурят - аарсы. Бозо, смешанное с холодной водой, варится на медленном огне, в него добавляется мука, можно подливать при употреблении молоко, сливки, сметану. В старые времена предпочитали варить аарсу с ячменными молотыми зернами или гречихой-горлецом. Аарсу можно делать гуще или жиже, разводить водой, молоком, и в летнюю жару ее кислый вкус и приятная горчинка делают аарсу полезной для здоровья, поскольку в ней содержится большое количество продуктов брожения (ферментов) и кальция. Аналогом аарсы является айран у народов Кавказа и Средней Азии. Народы Кавказа добавляют в простоквашу родниковую воду и мелко нарезанную зелень.

Айран с мукой, айран с сухофруктами напоминают современные йогурты, бифидоки, так же, как и аарса. Аарсой поили ос-

лабевший за зиму скот. Зимой промерзшую арсу в деревянных кадучках долбили ножом и размораживали дома для дальнейшего употребления.

Курунга

Закваска курунги считалась общеродовым достоянием, передавать ее в другой род было нельзя. В настоящее время закваску курунги берут у знакомых и родственников. В стеклянных банках объемом 1-3 л. закваска, залитая молоком, стоит около суток. В теплое время года напиток бывает готов к употреблению через 5-6 час. Важно постоянно помешивать закваску для более равномерного распределения ее в молоке.

При употреблении ощущается легкая газированность напитка, как у кваса или пива, при этом в курунге должны быть пена и пузырьки, особенно при размешивании. По вкусу напиток может разбавляться обычной кипяченой водой, сливками. Если вы желаете похудеть, знайте, что этот напиток способствует быстрому перевариванию пищи. Разбавьте его водой, добавьте мелко нарезанные укроп, базилик, можно варенье. Если необходимо набрать вес, а это касается чаще всего детей с ослабленным после долгой болезни здоровьем, добавляйте в напиток жирные сливки и сахар.

Простокваша «Ээдэмэг»

Заквашивается молоко, сметану снимают, а саму простоквашу употребляют для приготовления айрага.

Кумыс

Высокопитательный целебный напиток, содержит до 4,5% спирта и в малых дозах - антибиотики. Способствует исцелению легочных и желудочных инфекций, обладает тонизирующим эффектом, восстанавливает силы, способствует устранению депрессии. Приготавливается из кобыльего или коровьего молока путем сбраживания на молочной сыворотке с сахаром.

Слабый по крепости кумыс созревает за одни сутки, средний - за двое. В литературе рецептов приготовления кумыса по бурятски мы не встретили. Наверное, рецепты есть в рецептурных справочниках монголов, калмыков, тувинцев, алтайцев. Но скорее всего, мы просто не обнаружили рецепта в опубликованных источниках.